

T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KENT MEKÂNININ ALGILANMASINDA İŞİTSEL DUYUNUN ETKİSİNİN
İNCELENMESİ:

DIYARBAKIR SURIÇİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zerican İPEKYÜZ

1406010053

Anabilim Dalı: Mimarlık

Program: Mimari Tasarım

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Emrah TÜRKYILMAZ

AĞUSTOS 2021

T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KENT MEKÂNININ ALGILANMASINDA İŞİTSEL DUYUNUN ETKİSİNİN
İNCELENMESİ:

DIYARBAKIR SURIÇİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zerican İPEKYÜZ

1406010053

Anabilim Dalı: Mimarlık

Program: Mimari Tasarım

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Emrah TÜRKYILMAZ

Jüri Üyeleri:

Doç.Dr. Senem KAYMAZ

Doç.Dr. Evren Burak ENGİNÖZ

AĞUSTOS 2021

ÖNSÖZ

“Kent Mekânının Algılanmasında İşitsel Duyunun Etkisinin İncelenmesi: Diyarbakır Suriçi Örneği” adlı bilimsel araştırma sürecimde yol gösteren tez danışmanım Doç. Dr. Emrah TÜRKYILMAZ’a, bu çalışmamın yöntem kısmında değerli katkılarını sunan ve yönlendiren Dr. Öğr. Üyesi Ersin UYSAL’a, çalışmamda eksiklerimi tamamlamam için yardımcı olan değerli jüri üyeleri Doç.Dr. Senem KAYMAZ ve Doç.Dr. Evren Burak ENGİNÖZ hocalarıma teşekkür ederim.

Tez çalışmama katkılarını sunan amcam Nurettin ELHÜSEYİNİ ve kuzenim Dara ELHÜSEYİNİ’ne teşekkür ederim. Tez çalışmamın yöntem kısmında ses yürüyüşüne katılan ve anahtar noktalarda anket sorularını yanıtlayan değerli katılımcılara katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Bütün bu çalışmalarım boyunca hiçbir zaman manevi desteğini ve yardımını esirgemeyen her zaman yanımda olan öncelikle değerli anneme, değerli babama, değerli ablama ve değerli kardeşime sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
TABLO LİSTESİ.....	iv
ÖZET.....	ix
ABSTRACT.....	xi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Çalışmanın Amacı.....	3
1.2. Çalışmanın Kapsamı.....	4
1.3 Çalışmanın Yöntemi.....	9
2. KURAMSAL TEMELLER.....	11
2.1. İşitsel Duyu.....	11
2.2. Mekân Duygusu.....	15
2.3. Araştırma Örnekleri.....	17
2.4.1. Dünya İşitsel Peyzaj Projesi (World Soundscape Project).....	17
2.4.2. Pozitif İşitsel Peyzaj Projesi (Positive Soundscape Project).....	21
2.4.3. Plutchik'in Duygu Tekerleği.....	25
3. KENTİN SESİ'Nİ BELİRLEMEK AMACIYLA DİYARBAKIR SURIÇİ'NDE SES YÜRÜYÜŞÜ VE ANKET ÇALIŞMASI.....	27
3.1. Diyarbakır Suriçi' nin alan çalışmasında seçilme sebebi.....	27
3.2. Anahtar Noktalar.....	33
3.2.1. Dağ Kapı.....	34
3.2.2. Ulu Camii Meydanı.....	35
3.2.3. Bakırcılar Çarşısı.....	36
3.2.4. Dört Ayaklı Minare.....	38
3.2.5. Demirciler Çarşısı.....	39
3.3. Yöntem.....	40
3.3.1. Katılımcı Ses Yürüyüşünün Kurgulanması.....	40
3.3.2. Kullanıcı Anketinin Kurgulanması.....	41
4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE DEĞERLENDİRME.....	50
5. SONUÇ.....	109

KISALTMALAR

UNESCO : Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)

WSP : Dünya İşitsel Peyzaj Projesi (World Soundscape Project)

PSP : Pozitif İşitsel Peyzaj Projesi (Positive Soundscape Project)

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.1 Seslerin schaffer' in ses kaynak sınıflandırılması (Schaffer, 1977)	20
Tablo 3.1 Diyarbakır ses kaynakları.....	33
Tablo 3.2 Diyarbakır ses kaynakları.....	45
Tablo 3.3 Duygu durumları.....	49
Tablo 4.1 Ses yürüyüşü güzergâhında anket sorularının sorulduğu noktalar.....	54
Tablo 4.2 Cinsiyet değişkeni.....	58
Tablo 4.3 Yaş aralığı değişkeni	60
Tablo 4.4 Suriçi' ni ziyaret amacı değişkeni	62
Tablo 4.5 Suriçi' ni ziyaret amacı değişkeni	65
Tablo 4.6 Ses kaynaklarının anahtar noktalarda değişimi.....	70
Tablo 4.7 Duygu durumlarının anahtar noktalarda değişimi.....	81
Tablo 4.8 Cinsiyet değişkeni	84
Tablo 4.9 Yaş aralığı değişkeni	86
Tablo 4.10 Suriçi' ni ziyaret amacı değişkeni	87
Tablo 4.11 Cinsiyet değişkeni	89
Tablo 4.12 Suriçi' ni ziyaret amacı değişkeni	90
Tablo 4.13 Cinsiyet değişkeni	93
Tablo 4.14 Yaş aralığı değişkeni	94
Tablo 4.15 Suriçi' ni ziyaret amacı değişkeni	95
Tablo 4.16 Cinsiyet değişkeni	97
Tablo 4.17 Suriçi' ni ziyaret amacı değişkeni	98

Tablo 4.18 Yaş aralığı değişkeni	100
Tablo 4.19 Cinsiyet değişkeni	102
Tablo 4.20 Yaş aralığı değişkeni	103
Tablo 4.21 Suriçi'ni ziyaret amacı değişkeni	105

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.1 Tezi oluşturan temel kavramlar.....	3
Şekil 2.1 Duyu organları.....	12
Şekil 2.2 Algının değişmesini etkileyen faktörler.....	14
Şekil 2.3 Algılama Süreci Oluşum Aşamaları [URL 2].....	15
Şekil 2.4 Algısal Süreç Şeması [URL 3]	16
Şekil 2.5 Mekânı anlamlandırma süreci.....	17
Şekil 2.6 Manchester’ da yapılan ses yürüyüşü güzergâhı (Bahalı, 2015; Adams ve diğ, 2008)	23
Şekil 2.7 Plutchik Duygu Tekerleği [URL 26]	27
Şekil 3.1 Diyarbakır Surları Planı [URL 12]	28
Şekil 3.2 Diyarbakır Surlarının kent ile ilişkisi [URL 13]	29
Şekil 3.3 Diyarbakır Suriçi organik yerleşim dokusunu gösteren Suriçi’ nin minyatürü [URL 14].....	30
Şekil 3.4 Diyarbakır Suriçi organik yerleşim dokusunu gösteren Suriçi’ nin minyatürü [URL 14]	30
Şekil 3.5 Diyarbakır Surları [URL 16]	32
Şekil 3.6 Ses yürüyüşünde anahtar noktalara ait işitsel ortam kolajı.....	36
Şekil 3.7 Suriçi’ nde anahtar noktaların konumları.....	36
Şekil 3.8 Dağ Kapı Meydanı [URL 18]	37
Şekil 3.9 Dağ Kapı girişi [URL 19]	37
Şekil 3.10 Dağ Kapı ile Suriçi’ nin birleşim noktası [URL 20]	37

Şekil 3.11 Ulu Camii Meydanı [URL 21]	38
Şekil 3.12 Ulu Camii'nin Avlusu [URL 22]	38
Şekil 3.13 Bakırcılar Çarşısı [URL 24]	39
Şekil 3.14 Bakırcılar Çarşısı [URL 25]	39
Şekil 3.15 Dört Ayaklı Minare [URL 26]	40
Şekil 3.16 Şeyh Matar Camii ile Dört Ayaklı Minare [URL 27]	40
Şekil 3.17 Sülüklü Han'ın önü [URL 28]	41
Şekil 3.18 Demirciler Çarşısı [URL 29]	41
Şekil 3.19 Ses yürüyüş güzergâhının aşamaları	43
Şekil 4.1 Kategorideki seçimlerin yüzde dilimli gösterimi	56
Şekil 4.2 Kategorideki seçimlerin yüzde dilimli gösterimi	56
Şekil 4.3 Kategorideki seçimlerin yüzde dilimli gösterimi	57
Şekil 4.4 Kategorideki seçimlerin yüzde dilimli gösterimi	58
Şekil 4.5 Kategorideki seçimlerin yüzde dilimli gösterimi	64
Şekil 4.6 Sonuçların grafiksel gösterimi	66
Şekil 4.7 Sonuçların grafiksel gösterimi	67
Şekil 4.8 Sonuçların grafiksel gösterimi	68
Şekil 4.9 Sonuçların grafiksel gösterimi	68
Şekil 4.10 Sonuçların grafiksel gösterimi	69
Şekil 4.11 Sonuçların grafiksel gösterimi	78
Şekil 4.12 Sonuçların grafiksel gösterimi	79
Şekil 4.13 Sonuçların grafiksel gösterimi	79

Şekil 4.14 Sonuçların grafiksel gösterimi	80
Şekil 4.15 Sonuçların grafiksel gösterimi	80
Şekil 4.16 Kategorideki seçimlerin yüzde dilimli gösterimi	84
Şekil 4.17 Kategorideki seçimlerin yüzde dilimli gösterimi	89
Şekil 4.18 Kategorideki seçimlerin yüzde dilimli gösterimi	92
Şekil 4.19 Kategorideki seçimlerin yüzde dilimli gösterimi	97
Şekil 4.20 Kategorideki seçimlerin yüzde dilimli gösterimi	102
Şekil 4.21 Katılımcıların ses kaynak tanımları	107
Şekil 4.22 Katılımcıların duygu durum tanımları	108

Enstitü : Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Anabilim Dalı : Mimarlık
Programı : Mimarlık – Mimari Tasarım
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Emrah TÜRKYILMAZ
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – Ağustos 2021

ÖZET

Kent mekânı insan yaşamı kadar yaşanmışlığını da barındırarak içinde saklar. Kent mekânını algılamak, duyularımızla algılayarak kenti yaşamak ve yaşanmışlıklarını saklamak insan hayatında önemli bir yer tutar. Buna karşılık, bu çalışmalarda çoğunlukla görsel duyu ağırlıkta olup kent mekânının işitsel duyu üzerinden algılanması ile ilgili çalışmalar arka planda kalmıştır. Tez çalışmasında, Diyarbakır Suriçi özelinde kent mekânının algısını işitsel duyu üzerinden hissedilen duyu durumlarını incelemektedir.

Bu çalışma, Diyarbakır Suriçi'nin algılanması ve duyu durumunu bütünsel şekilde kavrayarak, hissedilen özelliklerini keşfe çıkan bir yolculuk önermektedir. Diyarbakır Suriçi'nde bu çalışmanın yapılması, mekanın tarihi ve özellikli dokusunun yanı sıra bir çok medeniyetleri barındırmakla birlikte günümüzde de yoğunlukla işyerlerinin ve yerleşim alanlarını barındırması yani yaşayan ve özellikli bir tarihi mekan olmasıdır. Belirlenen anahtar noktalarda katılımcıların mekânı işitsel duyu üzerinden algılaması ve bunun da duyu durumlarına etkisini tespit etmek amaçlanmıştır.

Tez çalışması 5 ana başlıktan oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde, teze ait genel bilgiler, araştırma örnekleri, tezin amacı, kapsamı ve yöntemi başlıkları altında belirtilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümü olan 'KURAMSAL TEMELLER' bölümünde, tezin omurgasını oluşturan algı, duyu ve duyu kavramları 'İşitsel duyu' ve 'mekân duygusu' alt başlıkları üzerinden incelenmiştir. Bir mekânın işitsel duyu üzerinden algılanması ele alınmıştır. Tez çalışmasının yöntemini oluşturan 'Araştırma örnekleri' alt başlığında irdelenmiştir. Dünya İlk olarak İşitsel Peyzaj Projesi (World Soundscape Project)'ne göre ses yürüyüşü referans alınmıştır. İkinci olarak Pozitif İşitsel Peyzaj Projesi (Positive Soundscape Project)'nde yapılan

anket çalışması tez çalışmasına göre uyarlanmıştır. Plutchik'in Duygu Tekerleği'nde yer alan sekiz temel duygu tez çalışmasının anket kısmında kullanılan soruların içeriğinde kullanılmıştır.

Üçüncü bölüm olan 'KENTİN SESİNİ BELİRLEMEK AMACIYLA DİYARBAKIR SURİÇİ'NDE SES YÜRÜYÜŞÜ VE ANKET ÇALIŞMASI' bölümünde, öncelikle alan çalışmasının yapıldığı Diyarbakır Suriçi'nin alan çalışması olarak seçilme sebebi Diyarbakır Suriçi hakkında kısa bilgiler verilerek ele alınmıştır. İkinci olarak Diyarbakır Suriçi'nde alan çalışmasının anahtar noktalarını oluşturan 'Dağ Kapı', 'Ulu Camii Meydanı', 'Bakırcılar Çarşısı', 'Dört Ayaklı Minare' ve 'Demirciler Çarşısı' beş farklı mekân incelenmiştir. Üçüncü olarak yöntem başlığı altında tez çalışmasının yöntem kısmını oluşturan ses yürüyüş güzergâhının gerçekleştiği ve bununla birlikte anket çalışmasını oluşturan soruların içeriği hakkında bilgiler verilmiştir.

Dördüncü bölüm olan 'ARAŞTIRMA BULGULARI VE DEĞERLENDİRME' bölümünde, gerçekleşen ses yürüyüşü ve anket değerlendirme çalışması yapılmıştır. Bu kapsamda ses yürüyüşü ve anket çalışması 3 aşamada birlikte ele alınarak uygulanmıştır. Katılımcıların ses yürüyüşü sırasında anket sorularına vermiş oldukları cevaplar analiz edilip, değerlendirilmesi yapılmıştır.

Beşinci bölüm olan 'SONUÇ' bölümünde, önceki bölümde yer alan analiz sonuçlarında elde edilen verilerden ve değerlendirmelerden yola çıkılarak kent mekânının algılanmasında işitsel duyunun etkisi yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kent mekânı, Algı, İşitsel duyu, Duygu/His, Diyarbakır Suriçi

Institute : Institute Of Graduate Studies
Department : Architecture
Programme : Architecture - Architectural Design
Supervisor : Doç. Dr. Emrah TÜRKYILMAZ
Degree Awarded and Date : MA – August 2021

ABSTRACT

The city space contains its life as well as human life and stores it in it. To perceive the city space, to experience the city by perceiving it with our senses and to hide its experiences occupies an important place in human life. In contrast, in these studies, the visual sense is mostly weighted, and studies on the perception of urban space through the auditory sense have remained in the background. In his dissertation, he examines the perception of urban space in Diyarbakir surici special situations of emotions felt through the auditory sense. This study proposes a journey to discover the sensed features of Diyarbakir Surici by comprehensively understanding the perception and state of emotion.

The thesis consists of 5 main titles. In the first part of the study, general information about the dissertation, research examples, the purpose, scope and method of the dissertation are stated under the headings.

In the second part of the study, 'theoretical foundations', the concepts of perception, sense and emotion, which form the backbone of the thesis, were examined under the subheadings 'auditory sense' and 'sense of space'. Perception of a space through the auditory sense is discussed. 'Research examples', which constitute the method of the dissertation work, are examined under the heading. The sound walk was first referenced by the World Soundscape Project. Second, the survey study conducted in the Positive Soundscape Project was adapted according to the thesis study. Eight basic emotions in Plutchik's wheel of emotion were used in the content of the questions used in the survey part of his dissertation work.

In the third section, 'sound March and Survey study in DIYARBAKIR SURICHI to determine the voice of the city', the reason why Diyarbakir Surichi was selected as a field study was discussed by giving brief information about Diyarbakir Surichi. Second, 'Dağ Kapi', 'Ulu

Mosque Square', 'Bakırcılar Bazaar', 'Four-Legged Minaret' and 'Demirciler Bazaar', which are the key points of the field work in Diyarbakır Suriçi, were examined in five different places. Third, under the heading method, information about the content of the questions that make up the survey study is given that the sound walking route that makes up the method part of the dissertation work takes place.

In the fourth section, 'research findings and Evaluation', an audio walk and survey evaluation study were conducted. In this context, the sound walk and Survey study were considered together in 3 stages and applied. During the sound walk, the answers given by the participants to the survey questions were analyzed and evaluated.

In the 'conclusion' section, which is the fifth section, the effect of auditory sense in the perception of urban space is interpreted based on the data and evaluations obtained in the analysis results in the previous section.

Keywords: Urban space, perception, auditory sense, emotion / feeling, Diyarbakır Suriçi

1. GİRİŞ

“...Bir kentte hayran kaldığın şey onun yedi ya da yetmiş yedi harikası değil, senin ona sorduğun bir soruya verdiği yanıtıdır. Ya da onun sana sorduğu ve ille de yanıtlamanı beklediği sorudur...”

(Calvino, 2014; Şensoy, 2017)

Kentler birer yaşam alanıdır. Kentler sadece insanların barındıkları yapılardan ibaret değildir. Topluluk içinde yaşamının sonucunda oluşan, kişisel veya toplumsal ihtiyaçların, eylemler ile gerçekleşen, yapıların dışındaki alanları da kapsar (İnceoğlu&Aytuğ, 2009). Kent, kendini mekânların kullanım şekilleri ile anlatır ve hissettirir. Bu anlamda kent hem algısal, hem de fizikselidir. Yaşadığımız yer olan kent fiziki ve somut bir mekândır. Bu gerçekliği duyumlarımızla algılarız (Kaypak, 2019).

Sonsuz evrenden kent ölçeğine, bireyin bulunduğu mekân algı bileşenlerinin tümünü bir araya getirme güdüsüyle zihinsel ve fiziksel olarak vücut bulur. Mekândaki hacim özellikleri ışık, ses, doku, koku ve tat gibi kişiselleşebilen öğelerle öznel hale gelir. Bu öznel öğelerin tümüyle mekânın rengi, sesi, kokusu, tadı ve dokusu hissedilir. Mekân taşıdığı anlamlarla beğenilir, algılanır ve değerlendirilir (Gezer, 2012).

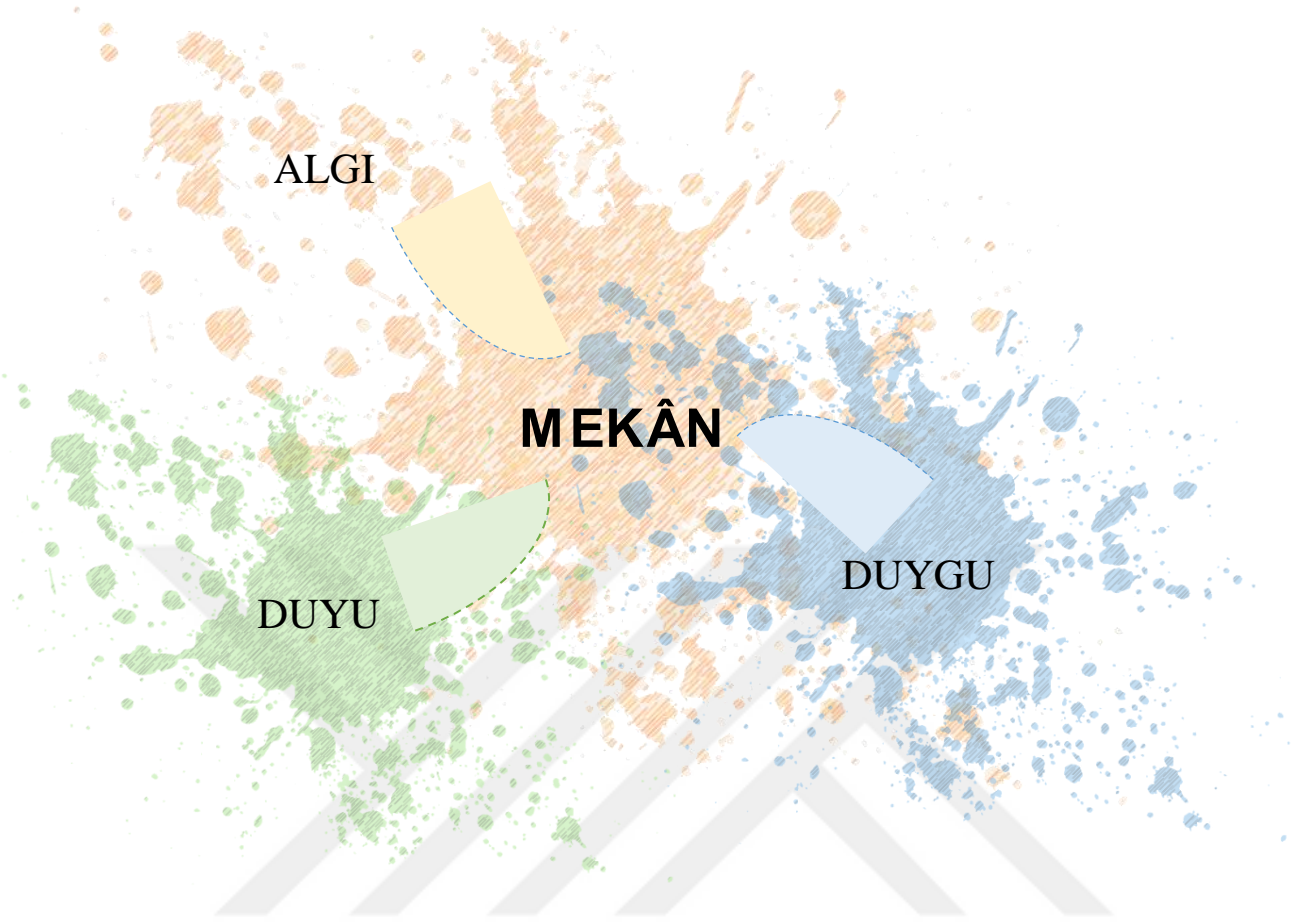
Çok katmanlı bir yapıya sahip olan insan hayatı mekânda veya mekânla şekillenmekte ve belirmektedir. Aynı zamanda, mekân da bu katmanlı süreçlerle var olmakta ve devinimini sürdürmektedir. Mekân kavramını düşündüğümüzde, kentler de küçük mekânların toplamının oluşturduğu büyük mekânlardır. Mekân ile insan arasında yani kent ile insan arasında birbirine sarmalanan ve birbirini tamamlayarak ortaya çıkan ilişkiler ağı bulunmaktadır (Adıgüzel, 2016). Kentte yaşayan insanlar, beş duyu organını kullanarak kent Mekânını algırlar ve bunun sonucunda bir kenti tanımlayabilirler, bir kenti anlayabilirler ve bir kenti yorumlayabilirler. Böylelikle, bir kentte yaşayan insanların yaşadıkları kentlere dair hisleri oluşur.

Bir kenti anlamlandırırken, bir kenti algılarken ve bir kenti hissederken nelere göre anladığımızı, algıladığımızı ve hissettiğimizi ve bir kenti nasıl anladığımızı, algıladığımızı, hissettiğimizi yanıtlarken de kentin yaşayan ve yaşatan bir sistematüğün içinde olduğunu düşünebiliriz. Dolayısıyla, her insanda birbirinden farklı birer kent algısı olduğu ifade edilebilir. Çünkü insanların çoğunun algılama biçimi aynı olsa da, algıladıkları şeyler ve algı sonucunda

hissettikleri duygular birbirinden farklı olabilmektedir. Bu çalışma, insanların ses algısı üzerinden kenti düşünürken hissettikleri duygu durumları üzerinden kenti nasıl tanımladıklarını anlamayı amaçlamaktadır. Diyarbakır kenti Sur ilçesi, tarihi ve özellikli mekânı olan Suriçi özelinde bu çalışma yapılmıştır.

Literatür araştırması yapılırken işitsel algıyla ilgili yapılan çalışmalar incelenmiş ve çalışmaların çoğunlukla görsel algı üzerinden yapıldığı görülmüştür. Oysa günümüzde günlük yaşantımızı sürdürürken duyu organlarımızın çevremizi algılama kapasitesi bilinçaltımıza yerleşir. Yaşantımızı sürdürürken farkında olmadan algımıza müdahale edilen içeriklerle karşılaşırız. Karşılaştığımız içerikler işitme, koklama, görme, tatma ve dokunma duyularımıza hitap eder. İsteyerek yaratılan içerikler, istemsizce alıcıyı etkiler. Aslında çevremizde işittiğimiz seslerin algı düzeyimizi etkilemedeki etkisi tahminlerin bile üzerindedir. Aristoteles tarafından ilk olarak sıralanmış olan beş duyu organlarımızdan biri ses ve işitmedir. Ancak yaptığımız literatür araştırmaları sonucunda yapılan çalışmalarda insanların işitme konusu üzerine yoğunlaşmak yerine diğer duyu organlarına daha fazla ağırlık verdiği fark edilmiştir. Uyurken bile işitebildiğimiz, işitmenin yaşam içerisinde kullanılma açısından ilk ve önemli bir duyu olmasına rağmen bu derece göz ardı edilmesine dikkat çekilmek istenmiştir (Silici, 2015). Bu tez çalışmasında kent; işitsel ortam ve ses algısı üzerinden ele alınmıştır. Tez çalışmasında; işitsel ortam ve ses algısı oluşumunu bütünsel şekilde ele alarak, kentin hissedilen duygu durumlarını ve işitsel ortam kaynaklarını keşfe çıkan bir süreç önerilmektedir.

Tezin temel çerçevesini oluşturan unsur kent mekânının anlamlandırılmasıdır. Kentin hissedilen özelliklerinin işitsel algı ve işitsel duyu kavramları üzerinden anlaşılacağı düşünülmüştür. Mekân ve işitsel algı oluşumunda, bu ilişkilerin tamamı, mekânın hissedilen özünün bağlam zeminini oluşturmaktadır. Kent Mekânının çevreden gelen doğal veya yapay sesler ile hissedilen özelliklerinin, bağlam zemini örnek mekân olan Diyarbakır'ın Suriçi'nde işitsel algı biçimlenişinde okunmaktadır. Kent Mekânı işitsel algı ile nasıl duyulduğunu ve hissedildiğinin çözümlenmesidir. Sonuç olarak tez çalışmasında; kentin, işitsel algı ile hissedilmesi, kavranması, tartışılması ve sorgulanması, böylelikle çözüme giden yolun keşfedilmesi amaçlanmaktadır.

Şekil 1.1 Tezi oluşturan temel kavramlar

1.1. ÇALIŞMANIN AMACI

Kentler, içinde yaşayan insanların algılarının yansıması olarak görülebilir (Gürhan, 2016). Algı, yalnız duyu ile ya da yalnız bir bilgi teorisi ile açıklanabilir. Algı, kuramlarda ve tanımlamalarda anlatılan tüm durumların bütünü ve birbirleri arasında kurdukları karmaşık ilişkilerin bütünüdür. Örneğin, önceden deneyimmediğimiz veya beklenmedik anda gerçekleşen durumları, zihnimize hazırda bulunan en yakın şeye benzetmeye çalışırız. Duyularımız daha önce bilmediği ve tanımadığı bir nesne ile karşılaştığında devreye girer ve çıkarımlarda bulunup zihnimizdeki birikimlerimizden yararlanır. Yani bu durumda algı kişiseldir ve yaşanmışlıklarımıza yani duyularımıza dayanır.

“İnsan, yaşadığı çevrede her şeyi kendi ölçeğiyle ilişkilendirecek, karşılaştıracak şekilde algılar, sonunda her nesne çevreyle ve bir mekânla bütünleşir. Ses, kentin yaşamını belirleyen ve biçimlendiren öğeler arasında, geçici ve uçucu ya da önemsiz ve etkisiz gibi görünse de, bir kentte duyduğumuz her ses, o kentin yaşamı ve nitelikleri hakkında, bir şeyler anlatıyor ve hissettiriyor” (Gezer, 2012).

Çalışma, bir kenti işitilen sesler sonucunda hissedilen duygu durumları ile de tanımlanabileceğini savunmaktadır. İnsanların günlük yaşamında yaptıkları eylemleri, girdikleri mekânları, gezdiği sokakları işittikleri sesler üzerinden nasıl algıladığı ve kent bağlamında nasıl ilişkilendirdiği bir bütün olarak ele alınmıştır (Lynch, 1960).

Çalışmanın hipotezi; kentin barındırdığı ve deneyimlenen farklı mekânların, tarihi mekan olmakla birlikte günümüzde de yaşayan mekanlar olması nedeniyle tümünün ses ile algılanırken her bir kentlide işitsel algının da en az diğer algılarda olduğu gibi; bulunduğu mekanı algılamak farklı tanımlamalar, okumalar ve hissettiği farklı duygu durumları oluşturabileceğidir. Çalışmanın amacı; Diyarbakır Suriçi özelinde kent mekanının algılanmasında işitsel duyunun duygu durumu ile birlikte etkisini incelemektir. Çalışmanın hipotezi ve amacıyla ilişkili olarak ortaya çıkarılan araştırma soruları aşağıdaki şekildedir:

- Kent mekânının algılanmasında işitsel duyunun etkisi var mıdır?
- Kent mekânında var olan ses kaynaklarının insanların hissettiği duygu durumlarına etkisi var mıdır?
- Kent mekânı işitsel algı üzerinden ses kaynakları ile tanımlamak mümkün müdür?
- Kent mekânı işitsel algı üzerinden hissedilen duygu durumları ile tanımlamak mümkün müdür?

1.2. ÇALIŞMANIN KAPSAMI

Juhani Pallasmaa, ses algısının önemini *The Eyes of the Skin* kitabında şu sözleriyle ifade etmiştir: “Ses, mekânı ölçer ve ölçeğini anlaşılır kılar.” (Pallasmaa, 2011). Pallasmaa der ki; *Görme yalıtır, ses birleştirir; görme doğrudur, ses tüm yönlere doğrudur. Nesneye ben bakarım, ama ses bana gelir; göz uzanır, kulak karşılar. Binalar bakışımıza tepki vermezler, ama seslerimizi kulaklarımıza iade ederler* (Pallasmaa, 2011).

Şehir plancısı Kevin Lynch *The Image of the City* adlı eserinde, kentin dinamik bir yapıda olduğunu, kentli bireylerin deneyimleri ile bu dinamikliğin anlaşılabilirliğini ve kentlerin zamansal bağlamlarla bir bütün olduğunu şu sözleriyle ifade etmiştir: “Kentte, her durumda gözün görebileceği, kulağın işitebileceğinden fazlası, keşfedilmeyi bekleyen bir dekor ya da manzara vardır. Hiçbir şey kendiliğinden deneyimlenmez. Çevresiyle her zaman bağları olmalıdır, kendisini meydana getiren olaylar dizisiyle, geçmiş deneyimlerin hatırasıyla algılanabilir.” (Lynch, 1960)

Tez çalışması ile ilgili literatür araştırmalarında; ses algısının çalışmada geri planda kaldığı ve öncelikli olarak görsel algının ön plana çıktığı görülmektedir. Çalışmada bundan hareketle, kentin ses algısıyla hissedilen yanını keşfe çıkan bir yol izlenmektedir. İnsanların olduğu gibi kentin de bir “sesi” ve bir anlatım biçimi vardır (Kaypak, 2019). Bu sebeple, bir kentin mekânın hissedilen duygu durumlarını ses algısı üzerinden ele alınması çalışmanın temel yöntemi olacaktır. Aynı zamanda bu yöntem çalışmanın yol haritasını, kapsamını ve sınırlarını ortaya koymaktadır.

Kapsam başlığı adı altında çalışmanın birinci bileşeni, Schafer’in yaptığı ses kaynak sınıflandırılmasından yola çıkılarak çalışma mekân kriterlerini belirlemek olmuştur. Çalışmada örnek mekânın hangi kent olacağı verilen bu mekân kriterleri üzerinden belirlenmiştir.

WSP (World Soundscape Project), R. Murray Schafer tarafından 1960’larda başlatılmıştır. Schafer, Kanadalı bir müzisyen ve araştırmacıdır ve bu projeyi Simon Fraser Üniversitesi’nden bir grup ile başlatmıştır. (Schafer, 1994). WSP, işitsel ortam araştırmalarının gerçekleşmesine, geliştirilmesine katkı sunan önemli bir çalışmadır. Schafer bu projede ses kaynaklarını gönderimsel yönleri için oluşturduğu sesleri sınıflandırmıştır (Schafer, 1994).

Schafer’ in ses kaynak sınıflandırmaları sırasıyla şu şekildedir:

1. Doğal Sesler

- Yaratımın Sesleri
- Kıyametin Sesleri
- Suyun Sesleri
- Havanın Sesleri
- Yeryüzünün Sesleri
- Ateşin Sesleri
- Kuşların Sesleri

- Hayvanların Sesleri
- Böceklerin Sesleri
- Balık ve Deniz Canlılarının Sesleri
- Mevsimlerin Sesleri
- Toprağın Sesleri

2. İnsan Sesleri

- İnsan Sesleri
- Vücut Sesleri
- Kıyafet Sesleri

3. Toplum Sesleri

- Kırsal İşitsel Ortamların (Genel Tanımlamalar)
- Kasabaların İşitsel Ortamları
- Kentlerin İşitsel Ortamları
- Yerel İşitsel Ortamlar
- Ticaret, Meslek Ve Geçim Sesleri
- Fabrika Ve Ofis Sesleri
- Eğlence Sesleri
- Müzik
- Törenler ve Şenlikler
- Parklar ve Bahçeler
- Dini Festivaller

4. Mekânîk Sesleri

- Genel tanımlamalarda Makineler
- Genel tanımlamalarda Sanayi ve Fabrika Teçhizatı
- Genel tanımlamalarda Ulaştırma Makineleri
- Genel tanımlamalarda Savaş Makineleri
- Tramvaylar ve Trenler
- İçten Yanmalı Motorlar
- Hava Araçları

- Yapım ve Yıkım Teçhizatı
- İklimlendirme Cihazları ve Fanlar
- Savaş ve Kitle İmha Araçları
- Tarım İş Makinaları

5. Sessizlik

6. İndikatör (Sesler Ve Göstergeler)

- Ziller ve Çanlar
- Kornalar ve Düdükler
- Zamanın Sesleri
- Telefonlar
- Başka sinyal sistemleri
- Başka uyarıcılar
- Gelecekte ortaya çıkacak diğer indikatörler

Tez çalışmasında seçilen örnek mekân kriterleri; Schafer'ın (1994) ses kaynakları için gönderimsel yönleri açısından oluşturduğu ses sınıflandırmalarına göre belirlenmiştir.

Örnek mekân kriterleri :

- İnsan Sesleri sınıflandırmasına göre; insan yoğunluğunun fazla olduğu bir işitsel ortam olması.
- Toplum Sesleri sınıflandırmasına göre; merkezi bir işitsel ortam olması.
- Mekânîk Sesler sınıflandırmasına göre; ulaşımın yoğun olduğu bir işitsel ortam olması.
- İndikatör Sesler (Sesler ve Göstergeler) sınıflandırmasına göre; gece, gündüz, hafta içi ve hafta sonu yaşayan ve yaşanılan bir işitsel ortam olması.

Bütün kentler çoğunlukla bu mekân kriterlerine uygundur. Örneğin Londra, New York, Paris, Viyana, İstanbul, İzmir ve Diyarbakır gibi kentleri sıralayabiliriz. Çalışma alanı olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Diyarbakır kenti; Diyarbakır'ın merkez ilçelerinden biri olan Sur ilçesinden Suriçi seçilmiştir. 4 Temmuz 2015 tarihinde Diyarbakır Suriçi'nde var olan; Hevsel Bahçeleri, Diyarbakır Surları ve Kültürel Peyzaj Alanı, insanlığın ortak mirası olarak kabul edilip, UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesi'ne

alınmıştır (UNESCO, 2015; Çakır & Dalkılıç& Dursun& Özbudak & Melikoğlu, 2020). Bu kadar özellikli bir alanın çalışmanın yapılacağı bölge olarak seçilmesinde şu kriterler belirleyici olmuştur;

- Öncelikle somut olan kültürel miraslar, somut olmayan kültürel miraslar ile birlikte anlam kazanır (Almeida-Klein & Pérez de Cuélla, 1996; Çakır A. ve diğ.). Bundan hareketle, Diyarbakır Suriçi Bölgesi'ndeki uzun yıllardan beri süren ve devamlılığı var olan sürekli hareketlilik halindeki yaşantısının sonucunda soyut olan kültürel değerlerin tespit edilmesi ve belgelenmesi, somut olan kültür varlıkları ile bağlantısını ortaya çıkarmakta ve süreklilik yönünden oldukça değerlidir.
- İkinci olarak birden çok kültürle bir arada yaşama, komşu ilişkilerine, sokakta oynanan oyunlara, gastronomiye, zanaata ve farklı ritüellere ait kuşaktan kuşağa aktarılan, miras niteliğinde kendine özgü birçok örnek barındıran bu alanda, belki de farkındalığı oldukça az olan değerlerden biri de; kültürümüzün ve günlük yaşantımızın ayrılmaz bir parçası olan işitsel değerleri temsil eden akustik mirasın Suriçi'nde yer almasıdır (Çakır A.& Dalkılıç& Dursun & Özbudak A. & Melikoğlu, 2020).
- Üçüncü olarak Suriçi'nin kentin ilk yerleşim yeri olup etrafı tarihi surlar ile çevrili olması; geçmişten bugüne sahip olduğu tarihi dokusunun yanı sıra içinde barındırdığı bölgeye özgü bazalt taşlarla yapılmış avlulu yaşam alanları, bakır, demir zanaatkarlarının ve küçük esnafın bulunduğu çarşıları ve restore edilmiş, sosyal yaşam mekânlarına dönüştürülmüş eski yapıları çalışmada bölgeyi tanımaya, anlamaya ve okumaya yardımcı olan faktörlerdir.
  - Dördüncü olarak Tez yazarının Diyarbakırlı olması ve Diyarbakır'da yaşaması Suriçi'ni yakından gözleme ve deneyimleme fırsatı yakalamasına yardımcı olmuştur.
  - Son olarak Fiziksel çeşitlilik sonucu oluşan duyumsama kaynaklarının geniş bir yelpaze oluşturması ve herhangi bir duyuya yönelik uyarının bir diğerine baskın olmadığı gerekçesiyle Suriçi iyi bir örneklem bölge olabilmektedir.

Çalışmanın ikinci bileşeni; kenti işittiğimiz sesler üzerinden algılamak ve ses algısı üzerinden kente ilişkin hissedilen duygu durumlarının okunmasıdır.

Çalışma işitme, algılama ve hissetme şeklinde üç eylemden oluşmaktadır. Üç eylemden şekillenen çalışma yaklaşımı; Diyarbakır'da ikamet eden insanların kentin işitsel ortamını algılaması ve hissetmesi üzerinden ilerlemiştir.

Kentin algılanması insanla, mekânla ve yaşamla algılamayı sağlayacak ön çalışmayı içermektedir. İlk süreçte elde edilen bulgular sonucunda çalışma genişletilip, kentin işitilmesi, işitme duyusunu kullanarak insanla, mekânla ve yaşamla, kentin nasıl duyulduğu incelenmiştir. Bu iki süreçte elde edilen bulgular kentin hissedilmesini, hissetme yolunun yapısını ve gidişatını oluşturmuştur.

Kenti algılama, duyma ve hissetme şeklinde ilerleyen süreç çalışmanın başlangıcı, büyümesi ve gelişimi açısından çalışmanın sınırlarını ve çalışmanın kendi iç dinamiklerini tanımlanmıştır.

1.3 ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Çalışmanın yöntemi ve süreci; tez çalışmasının üçüncü ve son bileşeni dir. Yöntem üç bölümden oluşmaktadır.

1. Araştırma örneklerinin incelenmesi

Tez çalışmasında öncelikle çalışmanın terminolojisini oluşturan "mekan", "işitsel duyu", "işitsel algı" ve "duygu" kavramlarından yola çıkılarak kapsamlı literatür araştırması yapılmıştır. Literatür araştırması şu aşamalardan oluşmaktadır:

- İşitsel duyu kavramının incelenmesi
- İşitsel algı kavramının incelenmesi
- Mekan duygusu kavramının incelenmesi
- Kentin işitsel ortamına yönelik yapılan çalışmaların incelenmesi

2. Örnek çalışma alanının belirlenmesi

İlk olarak incelenen araştırma örneklerinden hareketle ses yürüyüşü güzergâhı oluşturulmuştur. Daha sonrada sesleri daha yoğun algılayabileceğimiz ve hissedebileceğimiz işitsel ortamları ses yürüyüşü ve güzergâhında anahtar noktalar şeklinde belirleyerek örnek çalışma alanı oluşturulmuştur. Bunun içinde örnek işitsel ortam kriterleri kullanılmıştır. Bu kriterler;

- Schafer'ın ses sınıflandırmalarında yer alan ses kaynaklarının çoğunun bir arada bulunabileceği anahtar mekânlar seçilmiştir.
- Anahtar noktalar belirlendikten sonra bir İşitsel mekân güzergâhı oluşturulmuştur.
- Kentin haritasına göre anahtar noktaların başlangıç ve bitiş güzergâhı belirlenmiştir.
- Schafer'ın Pozitif İşitsel Peyzaj Projesi'nden referans alınarak kentin işitsel ortamında ses algısına yönelik olarak hissedilen duygu durumlarını belirlemek amacıyla katılımcılara anketler yapılması planlanmıştır.

3. Alan çalışmasının yapılması

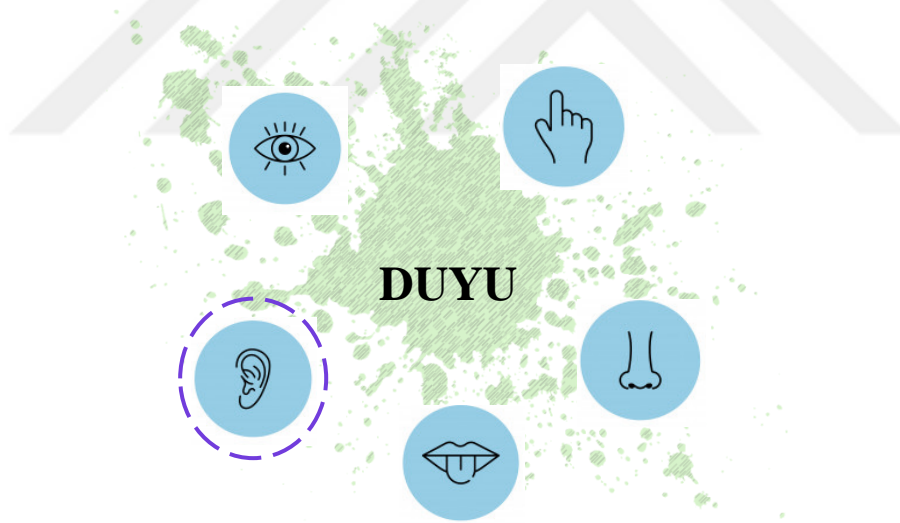
- Çalışmanın kuramsal çerçevesi belirlendikten sonra yöntem geliştirilerek alan çalışması üç aşamada yapılmıştır.
- Ses yürüyüşü: Belirlenen güzergâhta her bir denekle ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir.
- Anket çalışması: Ses yürüyüşü başlamadan, ses yürüyüşünün anahtar noktalarında ve ses yürüyüşü sona erdikten sonra ayrı ayrı üç aşamada yapılmıştır.
- Sonuç ve değerlendirme yapılmıştır.

2. KURAMSAL TEMELLER

2.1. İŞİTSEL DUYU

“Ses, mekânı ölçer ve ölçөгini anlaşılır kılar” (Pallasmaa & Holl, 2011)

Duyu, bedeninin reseptörleri olarak duyu organlarının getirmiş olduğu henüz işlenmemiş bilgi olarak tanımlanmaktadır. İnsanlar beş duyu aracılığıyla görür, duyar, koklar, tadar, dokunur ve tüm duyuların topladıklarını birbiriyle ilişkilendirerek kavrar ve hisseder. Duyular, bizi gerçeklik ve dünya ile bağlayan, onu algılamamızı, hissetmemizi ve anlamamızı sağlayan araçlardır. Gerçeklikler, duyu organları aracılığıyla duyumsanmakta, kişisel algı düzeyi, geçmiş deneyimler ve sosyal, kültürel, psikolojik vb. faktörlerin etkisi altında şekillenip, algılanmaktadır. Kişide bu gerçekliklere dair imgeler oluşmaktadır. Oluşan bu imgeler de bir başka gerçekliğin algılanması sürecinde, etkileyen faktörlerden birisi olarak tekrar süreç içerisine dâhil olmaktadır (Ayna&Domaniçli, 2011).

Şekil 2.1 Duyu organları

Ses, tabiatıta yer alan esnek cisimlerin titreşmesi sonucu oluşan fiziki bir enerjidir. Bu enerji, insanlarda bir fonksiyon olan konuşma ya da bazen de şarkı söyleme şeklinde gerçekleşir. Ses konusu sosyoloji, psikoloji, felsefe vb. sosyal alanlarda; sağlık ve fizyolojik alanlarda; müzik, mimari ve kentsel alanlar gibi birçok konu ile bağlantılı durumdadır. Bundan kaynaklı olarak sesin birçok farklı alanda tanımı vardır. Yalnız var olan bir gerçek vardır: insanın dünyaya ilk geldiği andan itibaren oluşturduğu ürün, ağlama ya da çığlık şeklinde bir sestir. İnsan yaşadığı sürece konuşma, insani bir özellik olarak varlığını sürecektir.

Mekânda bulunan nesnelere titreşiminden veya hareketlerinden çıkan sesin havayla etkileşime girerek ses dalgasına dönüşmesine işitme denir. Görsel ve işitsel arasında 40 milisaniyelik fark vardır. Bu durum, zihnin gelen bilgiyi anlamlandırabilmesi için beynin ilk başta görsel işitsel haline dönüştürmesinden kaynaklanır. Herhangi bir mekân ve alan hakkındaki işitsel etkiler mekânı anlamada, yorumlamada veya tanımlamada kişiye fikir verir. İşitsel duyuya seslenen çeşitli unsurlar (müzik, efektler vb.) kişinin bir mekân hakkındaki görsel fikrin oluşmasında da etkilidir (Akıllıbaş, 2019).

Mekân ve ses arasındaki ilişki birçok çalışmada incelendiğinde işitme duyusunun mekân algısı ile mekânı anlama üzerindeki etkilerini ve önemini ortaya koymaktadır. Önceden bilmediğimiz, deneyimlemediğimiz veya beklenmedik anda gelişen sesler ile karşılaştığımızda işitme duyumuz devreye girer ve belleğimizde daha önce yer edinen en yakın şeye benzeterek algılamaya çalışır. İşitsel duyumuz ve diğer dört duyumuz aracılığı ile edindiğimiz çeşitli algılardaki ortak özellik kişinin fark etmesi ile bağlantılıdır. Mekânı anlamlandırırken burada ki algımız mekândaki kişinin zihninde var olan deneyimlerle ve algıda seçicilik ile ilişkilidir.

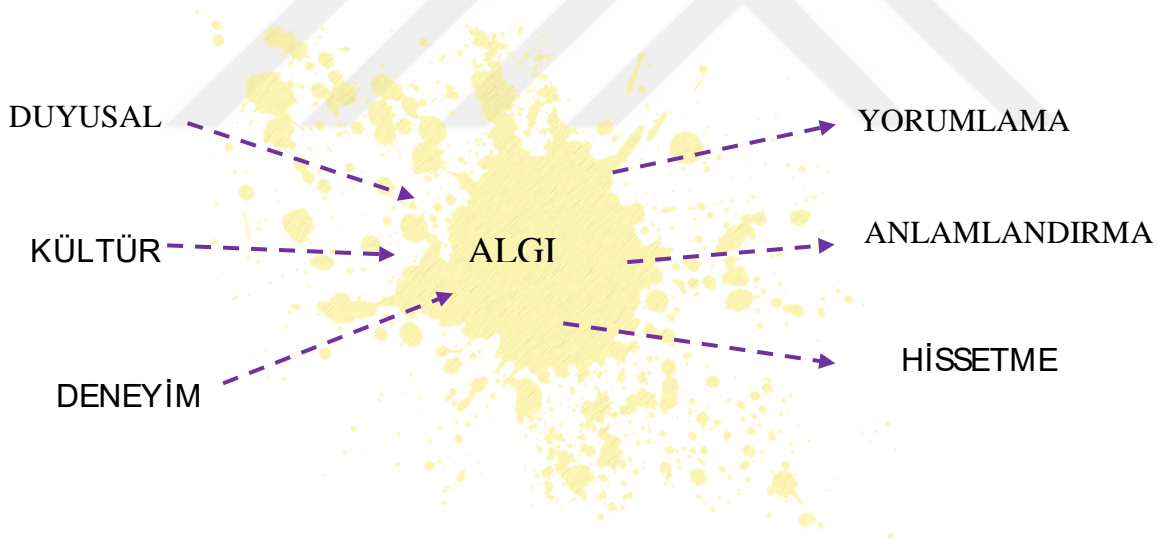
İşitsel algılama yetenekleri, kişinin fizyolojik kapasitesine bağlı olarak farklılık gösterebilmektedir. İşitsel duyu aracılığıyla duyar topladıklarını birbiriyle ilişkilendirerek kavrar ve hisseder. İnsanın duyularla aldığı verileri ayrıştırma veya gruplaştırma yeteneğiyle nesnelere anlam kazanırken, mekân iletilerinin tümüyle algılanır (Gezer, 2012). Aydın'ın belirttiği gibi; "Mekânın fiziksel özellikleri ile yaşamın işlevsel sürecinin, duygusal, düşünsel davranış biçimleri arasındaki sarmal örgü ilişkisi mekân kavramına değişime açık yeni anlamlar kazandırır" (Aydın, 2008; Gezer, 2012).

Leland mimariyi ve duyumsamayı aktarırken, mekânı algılama ve kavrama ile bağlantılı süreci "Mimarlıktan aldığımız haz, onu algılayışımızla değerini bulur" şeklinde anlatımını sürdürmektedir: "Bu değer gözün ve bilincin (akıl) mimari yaşantıya ilişkin görsel veriyi nasıl algıladığı ve yorumladığı ile ilgilidir. En temel kavram, bilincin kendisine gönderilen tüm bilgilerle duyular arası iletişime bağlı olarak anlam aramaya programlı olmasıdır ve bu şüphesiz, yaşamda kalma içgüdüleri ile bağlantılıdır. Bilinç kendisine verilen bilgiyi anlamlı bir şablon içine koymaya çalışır. Gelen veri anlamsız olduğunda bilinç bunu tanımakta zorlanır. Tamamıyla rastgele görsel ya da işitsel görüntüler verildiğinde bile, bilinç daha önce depoladığı değerlendirme bilişimi temelinde bunlara bir ön yorum katar. Bu sebeple neyi algıladığımız daha önceden neyi bildiğimize dayanmaktadır." (Leland, 2006; Gezer, 2012).

Algı; kişiseldir ve duyularımızdan güç alır. Algı, yalnızca bir duyu veya yalnızca bir teori ile açıklanamaz. Bu nedenle algı kavramı kuram ve tanımlar ile birçok şekilde açıklanır. Algı, her alanda anlatılan tüm durumların birbiriyle oluşturdukları ilişkilerin bütünü ve tüm bu durumların birleşimidir.

Ses, işitsel algı uyarıcısıdır. Algı, sesin hangi Mekâna ait olduğunu fark etmemizi sağlar. İşitsel algılamada duyu sayısı arttıkça, algılama daha doğru bir hal alır. Sesler mekânı algılamamızda görme duyumuza yardım eder. Bir mekânın içindeki insan sesi veya müzik sesi gibi bir unsurlar o mekânı algılama biçimimizi farklılaştırır [URL 1].

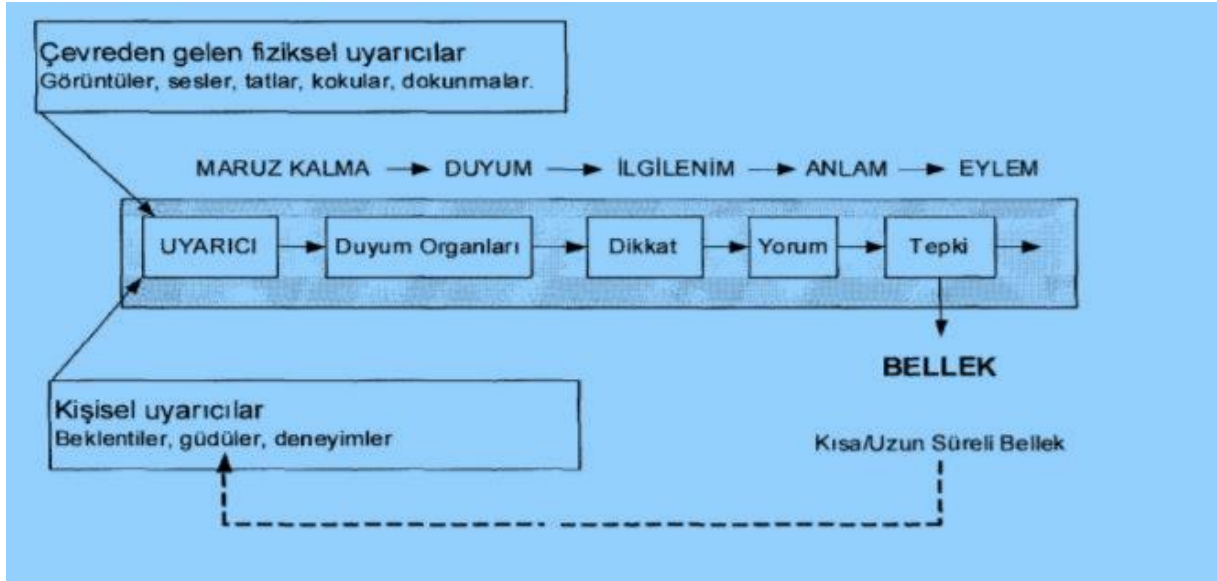
İşitsel duyularımız işitsel algının oluşmasını sağlayan en temel taşlardan biridir. Duyularımız aracılığıyla nesnel dünyayı, anlamlandırmaya, yorumlamaya ve hissetmeye çalışırız. Fakat algıladığımız şeyler nesnel dünyanın birebir aynısı değildir. Bunun nedeni algının, herkesin zihninde başka anlamlandırması, hissetmesi ve yorumlanması herkesin deneyimlerine göre farklılık göstermesidir. Bu nedenle algı, herkeste değişmekte ve farklılık göstermektedir.

Şekil 2.2 Algının değişmesini etkileyen faktörler

“... Bir mekâna adım attığımızda; mekânı gözümüz ile görürüz, kulağımızla; o mekânda olan sesleri işitiriz; burnumuz ile; mekânda ki kokuyu koklarız; bedenimiz ile; mekânın fiziksel özelliklerini hissederiz. Duyusal algılamalarımız sonucu kişinin o mekâna ait deneyimi daha sonra kullanılmak üzere zihinde depolanır; benzer mekân özelliklerine sahip farklı mekânlarda kişi depoladığı bu bilgileri (deneyimleri) doğrudan kullanılabilir. Fakat tanıdık gelmeyen mekânlarda da bu bilgiyi dolaylı olarak kullanırız. Bireysel olarak edindiğimiz bu bilgi ve

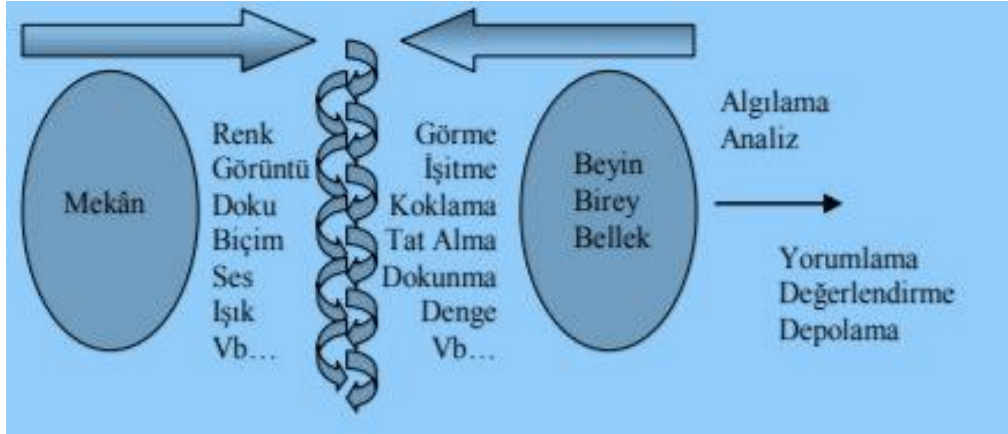
deneyimler, kişinin bir yere ait çevresel niteliklerin çözümlemesinde yardımcı olmaktadır (Aytuğ & İnceoğlu, 2009).”

Şekil 2.3 Algılama Süreci Oluşum Aşamaları [URL 2]

İnsanlar devamlı çevrelerinden bilgi toplamaya çalışırlar. Fakat topladıkları bu bilgileri kendi kişilikleri, kültürleri ve tecrübeleri yardımıyla bir araya getirerek ve işleyerek anlamlı biçimlere sokarlar ve sonra bunları davranışlarının birer temel ögesi olarak kullanırlar. İşitme duyusu yardımıyla çevrelerinden elde ettikleri bilgileri bir araya getirip organize ederek kendileri için anlama ya da yoruma kavuşturmalarına ilişkin süreçlerdir. İnsanlar işitsel algı yoluyla çevresinde ilgi duydukları veya dikkatlerini çeken durumları seçerler.

İnsanların dikkatlerini çeken veya ilgi duydukları çevresel durumlar ile edindikleri bilgiler farklıdır. Bu farklılığın sebebi insanların birbirlerinden farklı kişiliklere, ihtiyaçlara, kültürlere, inançlara, değerlere, yaşam tarzlarına ve güdülere sahip olmalarıdır. Mekânlarda her zaman bulunduğumuz her şeye dikkat etmeyiz fakat dikkat etmediğimiz de zihnimizin bir tarafında farkında olmasak da depolanır. Algılamak için çaba sarf ettiğimiz şey kültürel geçmişimiz ve anılarımız ile bir bağ kurmaya çabalar.

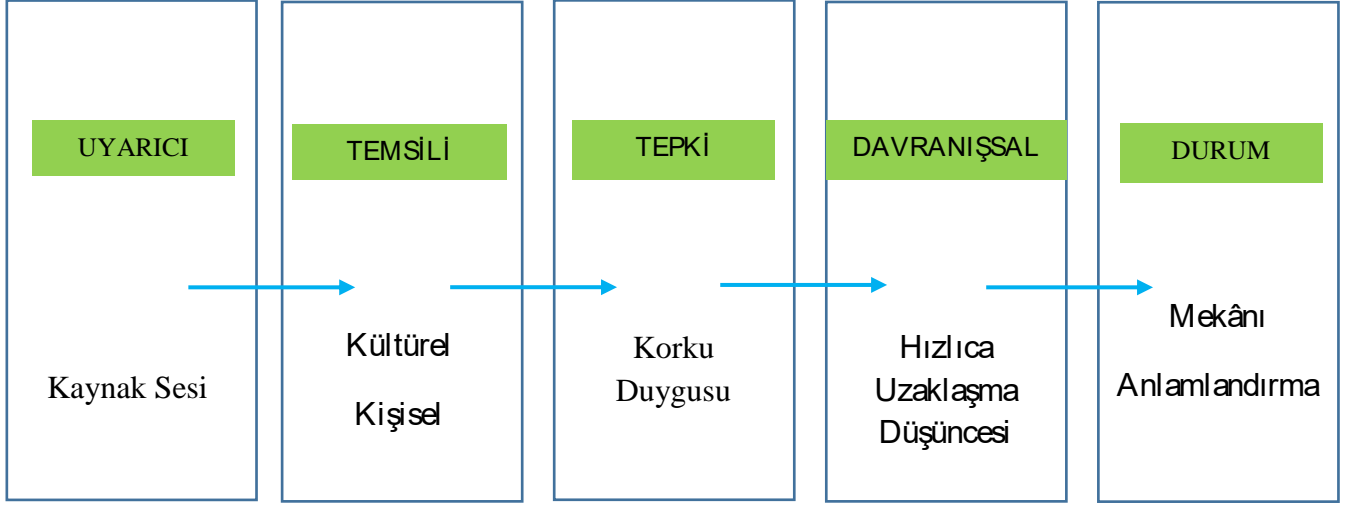

Şekil 2.4 Algısal Süreç Şeması [URL 3]

Algı kavramını yalnızca o an gerçekleşen bir duruma veya uyarana karşı verilen bir tepkiye bağlayarak, çevreden elde edilen duyuları o anda yorumlama, anlamlandırma ve değerlendirme olarak açıklamak yanlış olabilir. Bunun sebebi algı sürecinin insanların sahip oldukları kültürel ve kişisel özelliklerinin yanı sıra geçmişte edindikleri deneyim ve bilgiler doğrultusunda da oluşmasıdır. Bu sebeple algıyı mekânı anlamlandırırken yalnızca uyarıcıyla karşılaştığı o zamana özgü eylemler bütünü olarak kabul etmemek, algıyı geçmiş ve mevcut durumu kapsayan eylemler bütünü olarak geniş bir boyutta değerlendirmek gerekmektedir [URL 4].

2.2. MEKÂN DUYGUSU

Duygu 'duyularla algılama, duyumsama, his' olarak tanımlanır [URL 5]. İnsan, duyuları olan bir varlık olduğu için bulunduğu mekânı, yalnızca aklıyla değil, tüm bedeniyle deneyimler. Duyusal ya da bilgiye dayalı algı için 'kişisel olma' verisi önemli bir odak noktası oluşturmaktadır. Algılar bireyseldir ve her bireyde farklılıklar gösterir. Aynı mekânı kişiler farklılıklar göstererek tanımlar. Bunun sebebi kişilerin deneyimlerinin, zihninde depoladıkları bilgilerinin mekânı; görsel, işitsel, kokusal, dokunsal, tatsal olarak nasıl algıladığı ile ilişkilidir. Bir mekâna anlam verme, mekân kavramı ile ilgili kişileri etkileyen duyusal kuram kültürel kuramdır. Kültürel kuramda kişilerin alıştığı bildiği yaşamlarında deneyimledikleri, zihinlerinde depoladıkları bilgiler, duyulan seslerin çağrıştırması o mekânın tanımlanmasında, mekânın algılanmasında etkili olmaktadır. Örneğin, çan sesi, hayatında hiç çan sesi duymamış, kilise görmemiş biri için bir anlam ifade etmezken zihninde bir şey canlandıramaz hatta o kişinin ürkmesine sebep olabilir. Kültürel kuram işitsel algının insanlara göre değişmesini açıklar. Mekânlarda duyulan her ses aynı şekilde algılanmaz. İşitsel algı üzerinden mekâna anlam verme ve mekânı kavrama farklılık gösterebilir.

Şekil 2.5 Mekâni anlamlandırma süreci

Bir mekânı kulaklarımız ile deneyimlerken bulunduğumuz mekânın sınırlarını kaydederiz. Bir sokakta yürürken sokakta yankılanan sesler o mekânla etkileşime girmemizi yardımcı olur. Mekâna odaklanmak, duyuların algı sürecine dâhil olmasına yardımcı olur. Algıda seçicilikten ötürü duymak istediğimizi işitiriz. Örneğin, kalabalık bir alanda sadece karşımızda konuşan kişinin söylediklerini, sesini duyarız. Mekândaki diğer sesleri, ses veya gürültü olarak duyarız. Karşımızdaki kişinin söylediklerini algılarız, mekândaki sesleri duyarız. Farkında olmadan sesler ile bir bağ kurmaya çalışırız. Kentte duyduğumuz her türlü ses o an mekânda yaşanmasa bile algısal göndermeler yoluyla çok yakından hissedilebilir (Gezer, 2012). “İnsan, yaşadığı çevrede her şeyi kendi ölçeğiyle ilişkilendirecek, karşılaştıracak şekilde algılar, sonunda her nesne çevreyle ve bir mekânla bütünleşir. Ses kentin yaşamını belirleyen ve biçimlendiren öğeler arasında, geçici ve uçucu ya da önemsiz ve etkisiz gibi görünse de, bir kentte duyduğumuz her ses, o kentin yaşamı ve nitelikleri hakkında, bir şeyler anlatıyor ve hissettiriyor” (Gezer, 2012). Bir yer, gerek fiziksel olarak gerekse yorumlanarak, hissedilerek, algılanarak ve hikâyeye haline getirilerek kısacası yaşanarak inşa edilmektedir. Bu da bir yerin, insanlar tarafından anlamlandırmadan, tanımlanmadan, adlandırılmadan, kimliklendirilmeden, bir mekân olmayacağı anlamına gelmektedir (Gierny, 2000; Şen, 2012).

Mekânda vakit geçirme süremiz ve mekâni kullanım şeklimiz sonucunda belleğimizde o mekân seçilmiş anılarla anlam kazanmaktadır. Bütün bu algılama süreci kişiye, kişinin dünya görüşüne ve yaşadığı coğrafyadaki kültürüne göre değişkenlik gösterebilmektedir (Aytuğ&İnceoğlu, 2009).” Algılamada farklılık yaratan en temel özellikler kullanıcının biyolojik özellikleri

(cinsiyeti, yaşı, zihinsel durumu vb.), kişisel özellikleri (sosyal ve kültürel yapısı, bağlı olduğu sosyal çevre, eğitimi vb.) geçmişte yaşadıkları ve hatıraları da mekânın psikolojik olarak bıraktığı etkilerdir. Mekânda süreklilik sağlayan unsur, mekânı doğru algılamak ve kullanıcıya algılarının mutluluk hissi vermesidir. Aksi halde, mekânda bulunma isteği ortadan kalkar. Mekânsal algıyı etkileyen başlıklar, fiziksel faktörler aynı zamanda, insan ve mekân ilişkisinde psikolojik boyutları da barındırmaktadır. Özetle, fiziksel faktörlerin her biri kişiden kişiye farklı algısal etkileri içinde barındırır (Aydınlı, 1993; S.Cankurt& Yurttaş, 2018). Her koşulda öznel bir yaşantı olan algılama, kişinin geçmiş tecrübelerine, inançlarına, ihtiyaçlarına, dikkati etkileyen iç ve dış etkenlere, vb. bağlıdır ve bunlarla birlikte anlaşılmalıdır” (Budak, 2000).

2.3. ARAŞTIRMA ÖRNEKLERİ

Tez çalışmasında uygulayacağımız yöntemi ve esaslarını tespit etmek amacıyla araştırma örnekleri taranmıştır. İlk olarak Dünya İşitsel Peyzaj Projesi (*World Soundscape Project*) karşımıza çıkmıştır. Bu proje kente ilişkin ses ile ilgili en önemli projedir. İkinci olarak Dünya İşitsel Peyzaj Projesi’nden geliştirilerek uygulanmış Pozitif İşitsel Peyzaj Projesi incelenmiştir. Son olarak işitsel algının duygu dünyasında nasıl hissedildiğini belirlemek amacıyla Plutchik’in Duygu Tekerleği çalışması incelenmiştir.

2.3.1. DÜNYA İŞİTSEL PEYZAJ PROJESİ (WORLD SOUNDSCAPE PROJECT)

The New Soundscape (1969) ve *The Tuning of the World* (1977) adlı çalışmalarını *The World Soundscape Project* araştırmasının sonuçlarıyla birleştirmiş ve *The Soundscape: Our Sonic Environment and the Tuning of the World* (1977) adlı çalışmasında ayrıntılı olarak açıklamıştır. Schafer, *landscape* (peyzaj) kelimesinden esinlenerek *soundscape* (ses peyzajı) terimini kullanan ilk kişidir. İşitsel ortamla ilgili zamanla farklı çalışmalar ortaya çıksa da; Schafer’ın başlattığı WSP yapılan ilk önemli ve büyük çalışmadır. WSP’nden sonra yapılmıştır. Yeni bir çalışmadır. İşitsel ortam çalışmalarında yeni yöntemler kullanan bir proje olarak kendi alanında önemli bir yere sahiptir.

1960’ların sonunda Schafer, Simon Fraser Üniversitesi’nden bir grupta beraber WSP ni yürütmeye başlamıştır. (Schafer, 1994). Projenin amacı toplumun ses ile çevresi arasındaki etkileşimin uyumlu bir şekilde olduğu ve ekolojik açıdan dengede kaldığı işitsel ortamlara çözümler üretmektir [URL 6]. WSP ondan sonra yapılacak olan işitsel ortam çalışmalarının araştırmalarının yapılmasına ve gelişmesine yol göstermiştir. Avrupa ve Kanada’da buna

benzer çalışmalar daha sık yapılmaktadır. Aynı zaman da Jamaika ve Yeni Zelanda gibi ülkelerde de araştırmalar yapılmıştır [URL 7].

WSP öncelikle Vancouver kentinde çalışma yapmıştır. Çalışmanın amacı, kente ait genel işitsel ortam özelliklerini belirlemektir. Bu çalışmanın ardından Kanada'nın belli bölgelerinde proje çalışmaları sürdürülmüştür ve kentte ses kayıtları kayıt edilip daha sonra kentin yerel radyo programlarında dinleyicilere sunulmuştur.

Schafer, Avrupa'nın bazı büyük kentlerinde de bu alanda atölyeler yürütüp eğitimler vererek projenin ileriye taşınmasına yardımcı olmuştur. İsveç, İtalya, Fransa, İskoçya ve Almanya olmak üzere bu kentlerde birer köy seçilerek beş farklı köyün işitsel ortamları incelenmiştir.

WSP işitsel ortam çalışmasının başlaması, uygulanması ve kuramsal tarafından ilkleri ve yenilikleri bir arada oluşturmuştur. WSP ve Schafer'in çalışmaları işitsel ortam ve ses konularında bir yol olarak izlenmektedir. Projede kullanılan yöntemler her çalışmada geliştirilerek uygulanmaktadır ve elde edilen veriler karşılaştırılarak yapılmaktadır.

Bir mekânın, kentin veya bölgenin, belli bir alanının işitsel ortam özelliklerini belirlemek adına çalışmanın yapılacağı alanda ses yürüyüşleri (*soundwalk*) düzenlenmiştir. Schafer metodu olarak anılan ses yürüyüşü yöntemi giderek geliştirilmiştir.

Schafer metodu; araştırmanın yapılacağı alanda, çalışmaya katılacak olan kullanıcıların ses yürüyüşünü gerçekleştirebilmesi için bir yol güzergâhı belirlenir. Çalışma alanında belirlenen yürüyüş güzergâhını yolun başından sonuna kadar konuşmadan yürümesi ve daha sonrasında katılımcıya işitsel ortam ilgili soruların sorulması ile çalışmanın tamamlandığı bir proje yöntemidir.

Schafer'a göre, mekândaki sesleri incelemeyen törpülemek, yok etmek veya maskeleyen olumsuz bir yaklaşım olarak adlandırılır. Bunun yerine öncelikli olarak mekânın içerisinde peyzajının işitsel olarak tanımlaması ve mekândaki var olan seslerin neler olduğu, hangilerinin ortadan kaldırılması veya korunması, güçlenmesi için bunları incelemek gereklidir (Öner, 2020).

Schafer'in *The Tuning of The World* adlı kitabında ses ile ilgili dört farklı sınıflamaya yer verilmiştir. Schafer sınıflandırmaları yaparken sınıflandırmaların sürreal bir düzlem olduğunu çalışmaları kolaylaştırmak ve bir araya gelemeyecek olayları bir arada görmeyi kolayca sağlayacağını belirtmektedir (Schafer, 1977).

Seslerin Schafer' in Ses Kaynaklarının Özelliklerine Göre Sınıflandırılması :

Ses ile ilgili yapılan en kapsamlı eserlerden biri olan Schafer' in *Tuning of the World* (1994) eseri WSP' nin sonuçlarından elde edilen veriler ile yazılmıştır.

İşitsel ortam çalışmaları için teorik altyapı, analiz yöntemleri, tarihsel gelişim uygulama ve akustik tasarım hakkında incelenmesi konularında ilk hazırlanan eserlerdendir. WSP kapsamında tespit edilen veriler çoğalmıştır.

Eserin içeriğinde farklı ülkelerde yaşayan insanların yaşadıkları kentteki ses algıları ile ilgili çalışmalar mevcuttur (Bahalı, 2015; Schafer, 1994).

Ses kaynakları Schafer' in referansiyel özelliklerine göre sınıflandırılmıştır. Ses kaynakları seslerin gönderimsel yönlerine göre, anlamı ve fonksiyonlarına göre yapılmıştır.

Schafer, ses kaynaklarını gönderimsel yönlerine göre sınıflandırmıştır:

- Doğal sesler
- İnsan sesleri
- Toplumun sesleri
- Mekânîk sesler
- Tenha ve sessizlik
- İndikatör sesler

Schafer bu sınıflamasının yanına sonradan, rüyalar ve halüsinasyonlardaki psikojen sesler, sinestezik sesler, ütöpik sesler ve mitolojik sesleri de eklemiştir (Schafer, 1994).

Ses kaynakları Tablo 2.4' de detaylı gösterilmiştir.

Tablo 2.1 Seslerin Schafer' in Ses Kaynak Sınıflandırılması (Akkaya,2014; Schafer, 1977)

Doğal Sesler	İnsan Sesleri	Toplum Sesleri	Mekânîk Sesler	Tenha Ve Sessizlik	İndikatör Sesler
Yaratımın Sesleri	İnsan Sesi	Kırsal İşitsel Ortamların (Genel Tanımlamalar)	Makineler (Genel Tanımlamalar)		Ziller Ve Çanlar

Kıyametin Sesleri	Vücut Sesleri	Kasabaların İşitsel Ortamları	Sanayi Ve Fabrika Teçhizatı (Genel Tanımlamalar)		Kornalar ve düdüklükler
Suyun Sesleri	Kıyafet Sesleri	Kentlerin İşitsel Ortamları	Ulaştırma Makineleri (Genel Tanımlamalar)		Zamanın Sesleri
Toprağın Sesi		Yerel İşitsel Ortamlar	Savaş Makineleri (Genel Tanımlamalar)		Telefonlar
Ateşin Sesleri		Ticaret, Meslek Ve Geçim Sesleri	Trenler Ve Tramvaylar		Diğer uyarı sistemleri
Kuşların Sesi		Fabrika Ve Ofis Sesleri	İçten Yanmalı Motorlar		Diğer sinyaller
Hayvan Sesleri		Eğlence Sesleri	Hava araçları		Gelecekte ortaya çıkacak diğer indikatörler
Böcek Sesleri		Müzik	Yapım Ve Yıkım Teçhizatı		
Deniz canlıları ve Balık Sesleri		Törenler Ve Şenlikler	Mekânîk Aletler		

Mevsimlerin Sesleri		Park ve Bahçeler	Fanlar Ve İklimlendirme Cihazları		
Havanın Sesleri		Dini Festivaller	Savaş Ve İmha Araçları		
Yeryüzünün Sesleri			Tarım Makineleri		

2.3.2. POZİTİF İŞİTSEL PEYZAJ PROJESİ (POSITIVE SOUNDSCAPE PROJECT)

PSP, bu konuda yapılan diğer önemli çalışmalardan biridir. Ekim 2016 yılında başlayıp 2019 yılına kadar süren, işitsel peyzaj algısını araştırmaya hedefleyen bir çalışmadır. İngiltere’de bulunan beş üniversitenin; Manchester Metropolitan, Warwick, Manchester, Salford ve London Arts üniversitelerinin başlattığı Pozitif İşitsel Peyzaj Projesi (*Positive Soundscape Project*)’dir [URL 8].

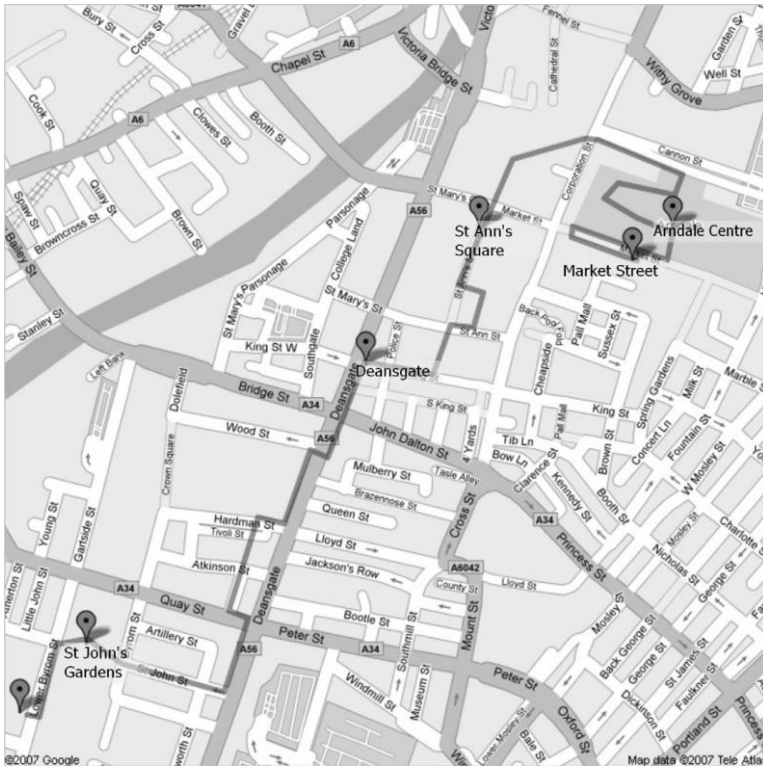
Projenin yapılmasındaki asıl amaçlar aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir.

- “Pozitif işitsel ortamların varlığını doğrulamak (*to acknowledge the relevance of positive soundscapes*)
- Negatif gürültü odak noktalarından uzaklaşarak ve pozitif işitsel ortamlar planlamaya yönelik tanımlamak
- İşitsel çevre ve Akustik kavramları ile kentte yaşayan insanların davranışsal özellikleri ve tepkileri arasındaki ilişkiyi değerlendirmek” (Davies ve diğ., 2013)

Pozitif İşitsel Ortam Projesinin diğer çalışmalardan ayıran en önemli özelliği projenin içinde birbirinden farklı disiplinlerin ilk defa bu kadar bir arada ilişki içinde bulunmasıdır. Projede, fizyolojik akustik, sosyal bilimler, psiko-akustik, oda akustik, fizyolojik akustik ve ekoloji vb. birçok farklı disiplindeki araştırma konuları beraber kullanılmıştır. Bu Projede çeşitli yöntemler kullanılmıştır. Buna dayalı bulgulara ulaşılmıştır (Cain ve diğ., 2008).

Manchester ile Londra’da Schafer referans alınarak esinlenerek yeni bir yöntem geliştirilmiş ve ses yürüyüşleri yapılmıştır. Yol güzergâhında anahtar konumlar (*key locations*) belirlenmiştir. Daha sonra denekler belirlenen güzergâhta konuşmadan yürümüşlerdir.

Manchester’deki ses yürüyüşü güzergâhı ve anahtar konumlar: Belirlenen rota üzerindeki bu ana konumlar birbirinden farklı özelliklere sahip mekânlar içermektedir. Ses yürüyüşünün rotası; yürüyüş yayaların kullandığı bir caddeden başlayarak kapalı bir alışveriş merkezine doğru ilerleyip daha sonrada yayalaştırılmış bir meydana doğru ilerleyerek yüksek trafik gürültüsüne sahip olan bir ana caddeye oradan da trafiğin olmadığı bir parka devam edecek şekilde belirlenmiştir.

Şekil 2.6 Manchester’da yapılan ses yürüyüşü güzergâhı (Bahalı, 2015; Adams ve diğ., 2008)

Bu projedeki yöntemin Schafer yönteminden farkı; bu projede ses yürüyüşü sırasında ana konumlarda katılımcılar durup yapılan anketleri cevaplandırmışlardır. Ses yürüyüşünden önce ve ses yürüyüşünden sonra katılımcılar bir anket daha tamamlamışlardır. Ve güzergâhtaki işitsel ortamların ses kayıtları yapılmıştır (Adams ve diğ., 2008).

Projede ana gruplar oluşturulmuş ve grupların işitsel ortamı yorumladıkları ve anladıkları, pozitif ve negatif bakış açılarından nasıl değerlendirdikleri ve değerlendirmelerinde ne gibi

faktörlerin etkili olduğunu daha iyi biçimde anlamak için yöntemde böyle bir gruba yer verilmiştir.

Projede dört odak grubu belirlenmiştir. Bu grupta bulunan katılımcıların özellikleri :

- İşitme gücü çektığı için cihaz kullanan yetişkinler
- 18-25 yaş arası
- 60 yaş ve üstü
- Akustikte profesyoneller veya Kentsel tasarım uzmanları şeklindedir (Davies ve diğ., 2013).

Bu gruplarla yapılan çalışmalarda birçok bulgulara varılmıştır.

Bir işitsel ortamın pozitif veya negatif olarak algılanmasına etki eden faktörler davranış, bireysel farklılıklar, bilgi ve dikkat olmak üzere dört farklı şekilde ayrılmıştır.

Örneğin, bir işitsel ortam kişinin davranışlarıyla uyumluysa pozitif olarak değerlendirilir. Ama bir kişinin işitsel ortamda var olan sesleri algılaması dikkat gerektiriyorsa ve sesler normalden daha baskın olursa işitsel ortam negatif olarak değerlendirilir.

PSP de farklı disiplinlerin bir arada bulunmasından ötürü birçok veri elde edilmiştir. Elde edilen verilerin sentezlenmesi sonucunda da birlikte birbirinden farklı disiplinlerde sonuçlara varılmıştır. Kentsel işitsel ortam kullanıcılarının konumunda yer alan insanların ses kaynaklarına nasıl tepkiler gösterdiğini ölçmek için çok sistematik biçimde ortaya çıkması hedeflenerek birbirinden farklı disiplinlerde ulaşılan sonuçlar yöntemlerle harmanlanmış ve bir noktaya varılmıştır. Bu çok yönlü çalışmaların sonucunda elde edilen veriler, sanatsal uygulamalar, nitel alan araştırmaları, laboratuvar dinleme testleri ve fizyolojik deneyler ağırlıklı olarak paralel sonuçlara varmıştır (Davies ve diğ., 2008).

Ses yürüyüşü, ses çalışmalarında mekânın akustik karakterini ortaya çıkarmada sıklıkla kullanılan bir yöntemdir. Ses yürüyüşü farklı yerlerdeki ses kaynaklarını, çevrede mevcut olan işitsel peyzajları ve bileşenlerini anlamak ve tanımlamak için yapılan deneysel bir tekniktir (Adams vd., 2008). Bu tekniğe göre ses seviyesi ölçümleri gerçekleştirilebileceği gibi, birey algısını değerlendirmelerine yönelik gözlemler ve anketler çalışmaları da teknik olarak kullanılabilir. Ses yürüyüşü yaparken dinleme duyusunu daha ağırlıkta kullanmak için konsantre olmak esastır. Mekânsal olarak ses seviyesinin ölçümünden çok bireyin ne algıladığı veya ne duyduğu daha önemli bir noktadır. Wester kamp ifadesiyle, ses yürüyüşlerinde amaç

dinleyicileri fiziksel çevrenin kompozisyonu ile yüzleştirmeyi hedefleyen bir eylemdir ve ses yürüyüşü bireysel yapılabileceği gibi grup olarak da yapılabilir (Adams diğ., 2008). Ses yürüyüşünün yapıldığı sırada kullanıcı gruplar, dinleyiciler veya uzman gruplar mekânı diğer duyuları aracılığıyla da deneyimleyebilmektedir. Bireyin çevresine ait bir bilgiyi algılamasında ve tanımlamasında, okumasında ve anlamasında en baskın duyu olan görme ve işitme duyusu arasında mekânın algılanması açısından karşılıklı bir etkileşim vardır (Dökmeci vd., 2012). Bu sebeple ses yürüyüşleri sadece ses seviye ölçüm çalışmaları için değil bireyin ses algısı çalışmalarında da bulunduğu mekânı daha iyi algılamak açısından tercih edilen bir teknik olduğu söylenebilir.

Ses yürüyüşleri, işitsel ortamların incelenmesinde öncelikle başvurulan bir yöntemdir. Ses yürüyüşleri için hala bir standartlaşma olmadığı için üstüne ekledikçe dönüştürülebilir bir özelliğe sahiptir. Bu durumdan dolayı çalışmanın yapılacağı alana uyumlaştırma yapılarak uygulanabilir. Adams ve diğer araştırmacılar da ses yürüyüşlerinde belli başlı kullanılan yöntemleri anlatırlar (Adams ve diğ, 2008).

Günümüzde hala çoğu araştırmacı insanların kentsel ses çevresini ve işitsel ortamları anlamak, tanımlamak, okumak adına; insanların yaşadıkları kenti tanımlamaları, anlamaları ve dinlemeleri için ses yürüyüşü bir yöntem olarak kullanılmaktadır. Literatürde birbirinden farklı amaçlar için yapılmış ses yürüyüşleri vardır.

Semidor bir ses yürüyüşü güzergâhında, bir Avrupa şehrinin kentsel dokusu ya da gerçekleşebilecek etkinliklerin korunması şartıyla yürüme mesafesinin yarım saatlik süreyi aşmaması; günün değişik zaman dilimlerinde ve haftanın farklı günlerinde işitsel ortamların değişiklik gösterebileceğini söyler. İşitsel mekân değişimleri işitsel algıyı da doğrudan etkilemektedir. Bunun yanı sıra insanın algısı çok yönlü olmasından kaynaklı insanlara çeşitli duyu özelliklerini içeren sorular sorulabilir. Projede yapılan uygulamalar, işitsel ortamların kentsel dokuya bağlı kalarak tanımlamasına fayda sağlar (Adams ve diğ, 2008).

WSP ve PSP tez çalışmasının yöntem kısmında referans alınarak karma bir yöntem örneklenmeye çalışılmıştır.

2.4.3. PLUTCHİK'İN DUYGU TEKERLEĞİ

İnsanlar, beyinleri algılamaya başladığından beri duygularını anlamlandırmaya çabalamışlardır. Bunun sonucunda en sistematik biçimde olan; duyguların sınıflandırılması, duyguların gruplandırılması ve duyguların kategorize edilmesi bütün olarak ele alınmıştır (Bakırcı, 2018).

Günümüze kadar duygu ile ilgili; Paul Ekman, Bernice Lazarus, William James ve Richard gibi psikologlar duygularla ilgili çeşitli veriler elde edip bunu geliştirmişlerdir. Bu tez çalışmasında; Albert Einstein Tıp Koleji ve Güney Florida Üniversitesi'nde Robert Plutchik tarafından 1980 yılında çalışılan ve geliştirilen sonrasında da Duygu Tekerleği olarak tanımlanan çalışma incelenmiştir. Çalışmanın yöntem kısmı oluşturulurken Duygu Tekerleği ele alınmıştır.

Plutchik, duyguları sekiz temel duygu adı altında kategorize etmiştir. Daha sonra ayırdığı sekiz temel duyguyu, üçlü seviyeler şeklinde alt başlıklar şeklinde ele almıştır. Duygu Tekerleğinin her farklı renge sahip yaprağı, her bir duygunun 3 ayrı seviyesini gösterir. (Bakırcı, 2018).

- Her farklı renge sahip yaprağın dış bölümü; hissedilen bir duygunun en ılıman duygu seviyesini gösterir. Örneğin sükunet sevincin en ılıman halidir.
- Her farklı renge sahip yaprağın ortasında bulunan bölümde; hissedilen duygular temel duygu seviyesini gösterir.
- Her farklı renge sahip yaprağın en iç bölümünde ise o temel duygunun en yoğun hali bulunur. Örneğin coşkunluk, sevincin en yoğun halidir.

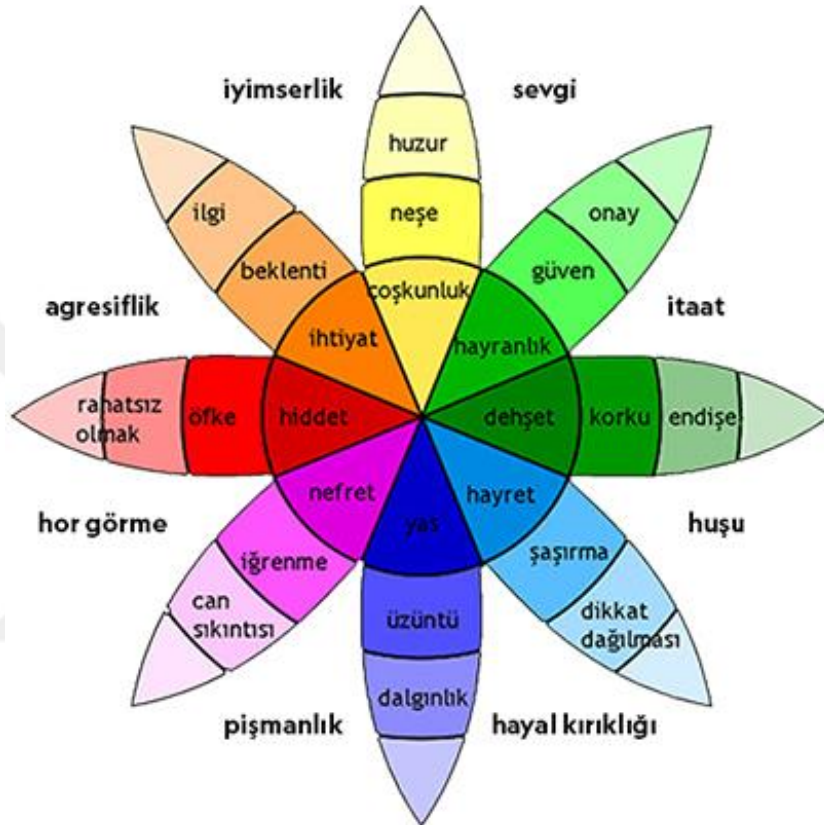
Yaprakların zıt konumlarına bakmak hissedilen duyguların zıtlığını gösterir. Örneğin dikkat dağılması ılıman bir duygudur tam zıttı olan ilgi ise başka bir ılıman duygudur. Fakat duygulardaki zıtlıklar tabii ki her zaman mutlak değildir. İlk olarak her zaman akla uygun gelmeyebilir; ancak o duyguyla bağlantılı diğer deneyimler sınırı içerisinde düşünüldüğünde duygunun çerçeve içerisindeki yeri daha net görülebilir (Bakırcı, 2018).

Plutchik, kategorize ederken 8 temel duyguya ayırmıştır. Bunlar:

- Neşe
- Beklenti
- Üzüntü
- Tikslenme
- Korku
- Şaşkınlık

- Güven
- Öfke

Plutchik'in kategorize ettiği bu 8 temel duyguyu ve sonrasında üçlü seviyelere ayırdığı duyguları Şekil 2.5'de görebiliriz. Görselde duygu çarkının her bir yaprağında, her bir duygunun 3 ayrı seviyesini okuyabiliriz [URL 9].

Şekil 2.7 Plutchik Duygu Tekerleği

3. KENTİN SESİ'Nİ BELİRLEMEK AMACIYLA DİYARBAKIR SURIÇİ'NDE SES YÜRÜYÜŞÜ VE ANKET ÇALIŞMASI

3.1. DİYARBAKIR SURIÇİ'NİN ALAN ÇALIŞMASINDA SEÇİLME SEBEBİ

“Şehir seslerdir demek; aynı zamanda sessizliklerdir de”. Şehir, sessizliklerde başka sessizlikler de” (Atlı, 2014).

Diyarbakır'ın isminin anlamı, bakır ülkesi anlamına gelmektedir. Bu ismin kaynağı Diyar-ı Bekir'dir. Bekir'in memleketi demektir. Bunun sebebi de Bekir b. Va'il isimli Arap göçebe boyunun Diyarbakır'a yerleşmiş olmasından kaynaklanır. Diyarbakır'ın eski adı Amed ya da Amid'dir. Diyarbakır Kürtçe Amed, Zazaca Diyarbekır demektir. Anlamı, bizim ya da gelen anlamına gelmektedir [URL 11]. Diyarbakır'da yaygın olarak konuşulan dil Kürtçe, Türkçe ve Zazacadır. Diyarbakır Türkiye'nin bir ili ve en kalabalık on ikinci kentidir. Diyarbakır kent merkezi yaklaşık 9000 yıllık bir geçmişe sahiptir.

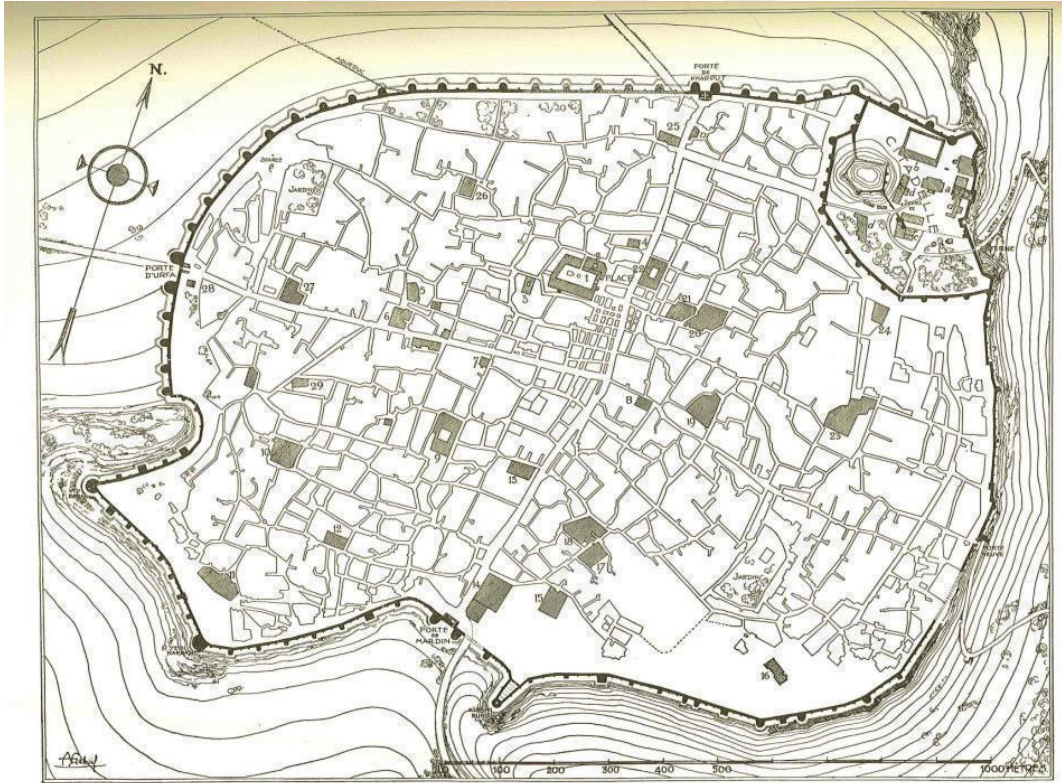

FIG. 69. — Plan de Diyarbekir : état de la ville en 1932.

Şekil 3.1 Diyarbakır Surları Planı [URL 12]

Diyarbakır, Dicle ile Fırat nehirlerinin belirlediği alanın kuzeyindeki en büyük yerleşim yeridir. Mezopotamya, Kafkasya, Anadolu, İran ve Doğu Akdeniz'deki değişimlerden etkilenen bir

konumdadır. Diyarbakır, kurulduğu günden beri stratejik bir konumdadır ve Roma ve Bizans döneminde de surlarla sıkıca korunmuş olmasının yanı sıra İslam'ın en erken ulaştığı en eski Müslüman yerleşim yerlerinden biridir. Diyarbakır, Osmanlı İmparatorluğu döneminde de bir eyalet merkezi olup ticaret, eğitim ve kültür merkezi olarak önemini korumuştur (Atlı, 2014; Gürhan, 2016).

Diyarbakır kentinin yerleşik dokusu Geç Roma döneminde oluşmuştur. 4. yüzyılın ortalarında Romalıların kenti Roma Mezopotamya'sının başkenti yapmaları, kentin idari ve ticari faaliyetlerle büyümesine etken olmak ile birlikte, MS. 330 yılında doğu surlarının yapılmasına, surların bugünkü, biçimini almasına da neden olmuştur. 19. yüzyıla kadar kentin mekânsal dönüşümü ve gelişimi sur içinde olmuştur (Karakaş ve diğ., 2017).

Diyarbakır, geleneksel ile modernin bir aradalığını barındıran nadir kentlerdendir. UNESCO Dünya mirası listesine giren surlarla çevrili binlerce yıllık bir tarihe sahip, birçok medeniyetlere ev sahipliği yapmış eski Diyarbakır kenti Suriçi; diğer tarafta ise büyük metropollere benzeyen kentsel yapıyı içinde barındıran modern Diyarbakır kenti. Diyarbakır, eski/yeni, geleneksel(tarihi)/modern dikotomosinin mekânda billurlaştığı bir kent olarak görünmektedir (Gürhan, 2016).

Şekil 3.2 Diyarbakır Surlarının kent ile ilişkisi [URL 13]

Kuruluşundan Osmanlı hâkimiyetine kadar geçen uzun zaman diliminde Diyarbakır, çoğunlukla savaş nedeniyle, kısmen de anlaşma nedeniyle, sıklıkla hâkimiyet değiştirmiştir. Kente hâkim olanların ilk yaptıkları sur duvarlarının onarılmasıdır. Bu da duvar ve burçların

üzerine yerleştirilen kitabelerden takip edilebilmektedir. Yıkılan ya da yeni yapılan binalarla biçimlenerek günümüz dokusuna kavuşan kentin bu durumu zengin tarihi dokusuna da yansımıştır. Diyarbakır, Anadolu kentleri içerisinde ayrıcalıklı bir yere sahiptir çünkü doğal afet ve savaşlara rağmen kent mekânı 19. yüzyıla kadar sur dışına taşmamıştır (Parla, 2004; Payaslı&Halifeoğlu, 2017). Diyarbakır Surlarının hangi tarihte yapıldığı bilinmemekle birlikte, kentin doğusunu sınırlandıran ve Dicle yatağından 100 metre kadar yükseklikte bulunan 'Fis Kayası' isimli sarp kayalığın, İç kale kesiminin ilk yerleşme birimi olduğu sanılmaktadır (Beysanoğlu, 1987; Payaslı&Halifeoğlu, 2017).

Kentin surlarla çevrili olması, tüm yerleşim alanını bu sınır içinde gelişmek zorunda bırakmıştır. Zamanla nüfusu artsa da sur dışına yayılmamış, önceden var olan yapıların yanına yeni yapılar yapılarak, birbirine bitişik yapılardan oluşan mahalleler meydana gelmiştir. Suriçi, düz bir arazi üzerinde kurulmuştur. Arazi yerleşiminde manzaranın öncelik olmaması, iklimin yerleşmeyi biçimlendiren etkenlerin başında yer almıştır. Arazinin düzlüğü ve belli bir yön endişesinin olmayışı organik sokak dokusunun oluşmasını sağlamıştır (Payaslı&Halifeoğlu, 2017).

Suriçi bölgesinde bulunan geleneksel evler ve mekânlar yakın dönemde yaşanan çatışmalar sonucunda oldukça zarar görmüş ve tarihi doku bundan etkilenmiştir. Suriçi bölgesinde yaşayan nüfus çoğunluğu bölgeden diğer ilçelere göç etmek zorunda kalmıştır. Yaşanan çatışmalarda pek çok yerin zarar görmesi sonrasında yapılan imar çalışmalarının bu dokuya zarar verdiği de çokça tartışılmıştır ve bu tartışmalar halen devam etmektedir.

Şekil 3.3 ve Şekil 3.4 Diyarbakır Suriçi organik yerleşim dokusunu gösteren Suriçi'nin minyatürü [URL 14]

“Diyarbakır şiiri olan bir kent. Bunu gökyüzüne baktığınızda hissedersiniz. Şehrin mimarisinde ve taşlarının renginde de aynı şiir vardır... İnsanı sarmalayan içe dönük bir derinliği var şehrin. Sesler kadim bir ezgi gibi yayılır sokaklara...” [URL 15]

Tarihten günümüze kadar Diyarbakır’da Suriçi birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır ve geçirdiği her dönemin izlerini üzerinde taşımıştır.

Diyarbakır surları, önemli bir tarihe ve mimariye sahip bir mirastır. Kentin mekân yapısının biçimlenmesinde de önemli bir eşiktir. Suriçi mimari kimliğinin ve geleneksel dokusunun yanı sıra, sosyal yapısı, konut yerleşimi, merkezi olması ve ticari mekân kullanımı açısından geleneksel yapısını hala sürdürmektedir (Karakaş ve diğ., 2017).

Diyarbakır kent dokusunun en belirgin kentsel elemanı, surlar olmuştur (Yıldırım, 2002). Diyarbakır Surları’nın ana yapı malzemesi yontma bazalt taşlardır. İç kale ve dış kale olmak üzere iki bölümden oluşan surların şeklini ise topoğrafik yapısı oluşturmuştur (Özen, 1999). Çin Seddi ve İstanbul Surları’ndan sonra dünyanın sağlam, en geniş ve en uzun surlarından biri olduğu kabul ediliyor. Dünyada; surların heybetli oluşu, burçları ve üzerinde bulunan yazıt ve kabartmaları ile Anadolu tarihinin yazıya dönüştürdüğü ve topluca sergiye çıkması sebebiyle tek örnektir. Aynı zamanda dünyada Diyarbakır Surları, Çin Seddi’nden sonra uzaydan görülebilen ikinci tarihi yapı olma özelliğini de sahiptir (Çıdam, 2007). Fransız Sanat Tarihçisi ve Arkeolog Albert Gabriel tarafından; Diyarbakır Surları, kenti saran basit bir duvar olmasından öte, kentin kuruluşundan bugüne kadar, kentte yaşayan medeniyetlerin izlerini taşıyan bir kültür mirası olarak “açık hava yazıtlar müzesi” şeklinde nitelendirilmiştir (Çıdam, 2007).

Geleneksel evler bulundurması Surların sınırladığı Suriçi bölgesinin en önemli özelliklerinden biridir. Aile yapısı, ekonomik yapısı, insanlar arası kültürel etkileşim, çevrelediği surlar, kentin iklimi, jeolojik yapının ve malzemenin biçimlendirdiği geleneksel Diyarbakır evleri, kendine özgü mimarisi ile kentin kültür mirası içinde önemli yer tutmaktadır.

Diyarbakır Suriçi birçok mahalleyi barındırmaktadır. Diyarbakır Suriçi’nin mahalleleri arasında öne çıkanlar şunlardır: Şehitlik, Ben u Sen, Alipaşa, Mardin Kapı, Aziziye, Seyrantepe, Bağlar, Fiskaya, İskenderpaşa, Saray Kapı, Melikahmet, Yeni Kapı, Fatihpaşa, Balıkçılarbaşı, Yanıkköşk, Çifthavuzlar, Yeniköy (Gürhan, 2016).

Şekil 3.5 Diyarbakır Surları [URL 16]

Hiçbir ses sadece kendisi olarak tınlamaz asla izole kalmaz bu neredeyse sesin var oluşsalığı açısından bile böyledir. Ses her durumda bir titreşimdir ve titreşen en az iki nesneyi gerektirir. Boşlukta ses yoktur; Ses, seste var olur. Yahut ünlü bilmedeki gibi sessizlik, adı anıldığında kaybolur (Atlı, 2014). Hiç kimse kendini kandırmasın; her ses, az çok başka seslerle karışmış, onlara katılmış, onları sevmiş, onlara kızmış, pısmış ya da baş kaldırmış olarak tınlar (Atlı, 2014).

Schafer'ın ses kaynakları tablosu ve Çakır Aydın, Dalkılıç, Dursun ve arkadaşlarının sembol sesleri çalışması, çalışmamızda ses kaynakları tablosu oluşturulurken kullanılmıştır. (bkz.Çakır Aydın, Dalkılıç, Dursun ve arkadaşları 2020).

Tablo 3.1 Diyarbakır Ses Kaynakları

Doğal Sesler	İnsan Sesleri	Toplum Sesleri	Mekânîk Sesler	Sessizlik	İndikatör Sesler
Dicle Nehri Sesi	Esnafın sesi	Dengbej Sesi	Araba sesi		Ezan Sesi
Mardin Kapı Su Değirmeni Sesi	Konuşma sesi	Ağıt Sesleri	Dolmuş sesi		Çan Sesi

Rüzgârın Sesi	Yürüyüş Sesi	Esnaf dükkanlarında çalan müzik sesleri	At arabası sesi		Sela Sesi
Toprağın Sesi	Dolmuş muavini sesi	Müzik eşliğinde gösteri sesleri	Demirci sesi		Korna sesleri
Ateş Sesi	Çocuk sesleri		Bakırcı sesi		Düdük sesi
Kuş Sesleri			Kaynak sesi		Kapı tokmağı sesi
Köpek ve Kedi Sesleri			Kazancı sesi		Telefon sesi
Böcek Sesleri			Ayakkabıcı sesi		Diğer uyarı sistemleri
At sesi			Dikiş makinası sesi		Diğer sinyaller
Avluda bulunan süs havuzu su sesi			Marangoz sesi		
			Taş sesi		

			Kasap sesi		
--	--	--	------------	--	--

Şekil 3.6 Suriçi sokaklarında işitilen sesler

Tez kapsamından yola çıkarak, yapılan araştırmalar sonucunda; anahtar noktalar, yöntem, kullanıcı anket kurgulanması ve ses yürüyüşü anlatılmıştır.

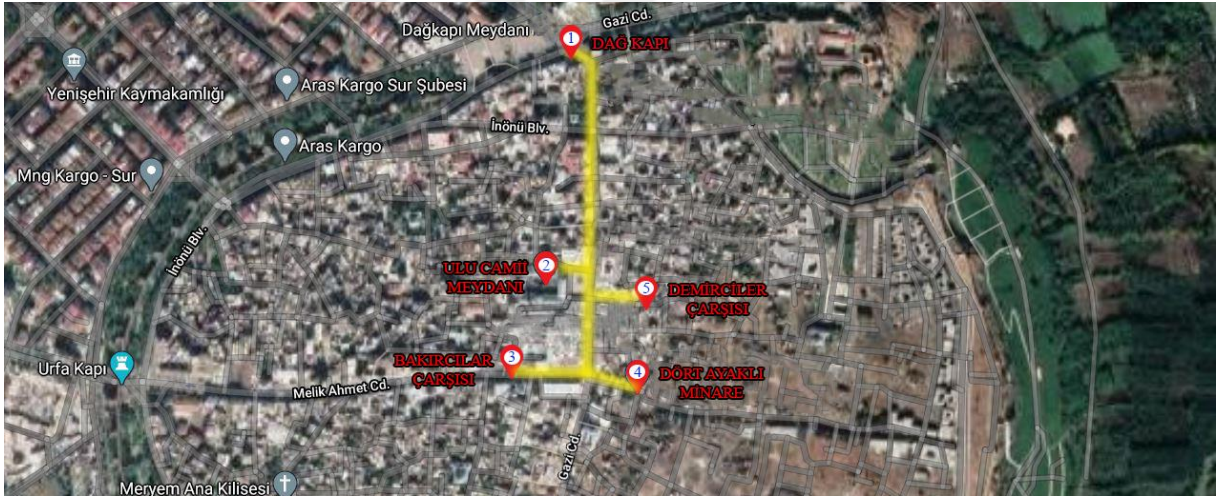
3.2. ANAHTAR NOKTALAR

Anahtar noktalar, Schafer'ın ses kaynak sınıflandırmaları üzerinden belirlenmiştir. Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Diyarbakır kentinde, ses kaynak sınıflandırmalarında bulunan özellikleri bir arada bulunduran Suriçi çalışma alanı olarak seçilmiştir. Örnek alanlar Suriçi'nde; Dağ Kapı, Ulu Camii Meydanı, Bakırcılar Çarşısı, Dört ayaklı Minare ve Demirciler Çarşısı olarak seçilmiş beş anahtar noktadan oluşmaktadır (Bkz. Şekil 3.7).

Çalışma, Diyarbakır'ın kullanıcının işitsel algı yönünden belirlemeyi amaçlayan, 'ses' olgusu ile işitsel algı üzerinden hissedilen duygu durumları arasındaki ilişkiyi saptamayı hedeflemiştir.

bir çalışmadır. Gerekli verileri tespit etmek amacıyla seçilen örnek alanların farklı kullanımlara hizmet etmesine dikkat edilmiştir. Dış mekânların yeterli işitsel veri sunabilmesi sebebiyle örnek alanların kamusal dış mekânlardan oluşması istenmiştir.

Diyarbakır kentinin en eski yerleşim yeri olan Suriçi geçmişten günümüze kendine özgü tarihi yapıları ve kültürü ile kendini korumaya çalışmaktadır. Kenti ses algısı üzerinden yansıtan mekânlar Suriçi'nde yer almaktadır. Çalışma bu sebeple Suriçi'nde gerçekleşecektir. Çalışmada, Schafer'ın ses kaynak sınıflandırmasından yola çıkarak Suriçi'ne ait seslerin yoğun olarak işitilebileceği ve hissedebileceği bu kriterlere uyan birçok mekân bulunmaktadır. Örneği Saray Kapı, Ulu Camii Meydanı, Şeyh Said Meydanı, Bakırcılar Çarşısı, Dört Yol, Dağ Kapı, Balıkçılarbaşı, Mardin Kapı, Urfa Kapı, Demirciler Çarşısı, Sülüklü Han, Hasan Paşa, Aşefçiler Çarşısı, Yanık Çarşı (Çarşıya Şewitî), Kervansaray vb. şeklinde sıranabilir. Bu mekânların ortak özelliği kente dair geçmişten günümüze gelen kültürleri bir arada bulundurmasıdır. Çalışmamız işitilen sesler üzerinden kenti algılamak ve hissetmek olduğu için birçok ses kaynağını bir arada bulabileceğimiz çevresinde işlevsel mekânların bulunduğu Dağ Kapı, Ulu Camii Meydanı, Bakırcılar Çarşısı, Dört ayaklı Minare ve Demirciler Çarşısı beş nokta incelenerek çalışmanın anahtar noktaları şeklinde belirlenmiştir.

Şekil 3.7 Suriçi'nde anahtar noktaların konumları

3.2.1. DAĞ KAPI

Diyarbakır Kalesi'nin kuzeye açılan kapısında, sol ve sağ tarafında iki burç ile sağlamlaştırılmış görkemli bir yapı bulunmaktadır. Bu yapı Diyarbakır surlarına ait dört kapıdan biri olan Dağ Kapı'dır. Kentin kuzey girişi olan Dağ Kapı iki silindirik burç arasında bulunmaktadır. Her iki burcun kapıya bakan yüzlerinde kitabeler, bitki ve hayvan kabartmaları, mihraplar ve rölyefler

bulunmaktadır. Bu görüntüler burçları adeta bir açık hava müzesine dönüştürmüştür. Kitabeler ve nişler ile burçların görkemli kapı cephesinde bir bütünlük sağlanmaktadır [URL 17].

Dağkapı Burcu üzerinde bulunan yazılar; Roma ve Bizans imparatorluklarına ait Latince ve Grekçe kitabelerin yanı sıra Abbasi ve Mervani dönemlerine ait kitabelerdir. Dağkapı Burcu iki katlı bir yapıya sahiptir. Kapı, günümüzde yıkılmıştır. Suriçi'ne kuzeyden ilk giriş olduğu için ses yürüyüşünün ilk anahtar noktası olarak bu meydan seçilmiştir. Sur bölgesinin ulaşım yoğunluğunun ağırlıkta olduğu bir bölgedir. Yoğunluğu nedeniyle trafik tek yönlüdür. Meydan Devlet Sanat Galerisi olarak da kullanılmaktadır (Özgen&Aytakin, 2004).

Şekil 3.8 Dağ Kapı Meydanı [URL 18]

Şekil 3.9 Dağ Kapı girişi [URL 19]

Şekil 3.10 Dağ Kapı ile Suriçi'nin birleşim noktası [URL 20]

3.2.2. ULU CAMİİ MEYDANI

Ulu Camii meydanı ikinci anahtar noktasını oluşturmaktadır. Suriçi'nin merkezinde yer alan camii'nin yapım tarihi kesin olarak bilinmemektedir.

İslam dünyasında "beşinci kutsal mabet" olarak bilinen Ulu Cami, Türkiye'nin en eski camilerinden biri olarak bilinmektedir. Kentin ortasında yer alan büyük MarThoma Kilisesi

639 yılında Diyarbakır'ın Müslümanlar tarafından ele geçirilmesinin ardından camiye çevrilmiş ve "Ulu Camii" adını almıştır (Gökçen 2000). Kentin merkezinde yer alan ana caddelerden Gazi Caddesi üzerinde bulunan caminin inşa tarihi bilinmemektedir. Caminin ana giriş kapısı, Gazi Caddesi'ne açılmakta, üzerinde kabartma ve kitabeler yer almaktadır. Caminin minaresi dört köşelidir ve avlusu dikdörtgen şeklindedir. Avlunun ortasında sütunlu bir şadırvan ve şadırvanın yanında bir havuz bulunmaktadır. Caminin sahip olduğu dört cephe, Müslümanlığın dört ayrı mezhebine ayrılmıştır. Camide günümüzde İslamiyet'in iki mezhebi olan Hanefilik ve Şafilik için iki ayrı mekân yer almaktadır. Ayrıca cami çevresinde Mesudiye Zinciriye adlı iki medrese bulunmaktadır.

Şekil 3.11 Ulu Camii Meydanı [URL 21]

Şekil 3.12 Ulu Camii'nin Avlusu [URL 22]

3.2.3. BAKIRCILAR ÇARŞISI

Diyarbakır, Türkiye’de bakır ürünlerinde el işçiliği alanında öne çıkan kentlerden bir tanesidir. Bakırcılar çarşısında bakır ürünleri el işçiliği ile yapıldığı gibi aynı zamanda birçok farklı ürünün satışının ve tamiratının da yapıldığı bu çarşı, eskiden daha ihtişamlı olsa da, günümüzde de, kente gelen ziyaretçilerin vazgeçilmez uğrak noktasıdır.

Bakırcılar Çarşısı Ulu Camii’nin hemen arkasında bulunan yanık çarşının bu kuzeybatısında yer alır ve bu çarşının önemli bir bölümünü oluşturur. Yanık çarşı, kuruluş tarihi bilinmemekle birlikte, eski "buğday ve sipahi" pazarını da bünyesinde bulundurur. 1914 yılında geçirdiği büyük yangın dolayısıyla Kürtçe Çarşıya Şewiti (Yanık Çarşı) diye de bilinir. Yaklaşık 400 iş yerinin bulunduğu çarşı gerek kentin gerekse Suriçi’nin en eski alışveriş mekânıdır.

Özellikle yöresel ürünlerin satışının yoğunlukta olduğu sobacı, ayakkabıcı, elbise satanı, çay, tütün, kına malzemeleri, yöresel yiyeşler, baharatlar, yöresel kıyafetler, terzi, 2.el ev eşyaları, tadilat ve tamirat işleri, kalaycılar ve bakırcıların ürünlerinin satışı dolayısıyla kırsal kesimde yaşayan vatandaşların kente geldiğinde ihtiyacını gidermek amacıyla uğradığı ilk çarşıdır. Diyarbakırı gezmeye gelen turistlerin de bakır aldıkları ve yaptırdıkları tarihi ve meşhur bir çarşıdır [URL 23].

Şekil 3.13 Bakırcılar Çarşısı [URL 24]

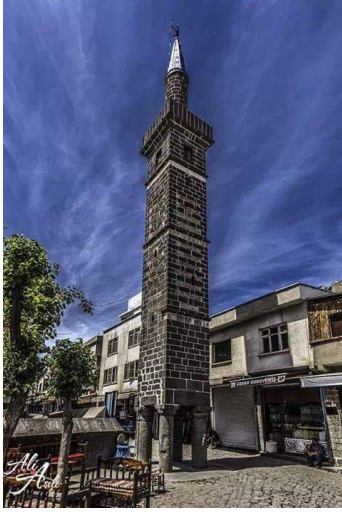

Şekil 3.14 Bakırcılar Çarşısı [URL 25]

3.2.4. DÖRT AYAKLI MİNARE

Şeyh Mutahhar Camii olarak da bilinen Dört ayaklı minare, 1500 yılında Akkoyunlular tarafından inşa ettirilmiş, döneminin önemli anıtsal eserlerinden biridir. Şeyh Mattar Camii (Kasım bey camii) olarak da bilinen camii dört ayaklı minaresiyle ün yapmıştır. Yapımında kullanılan Yekpare taş sütun ve bunun üzerinde dört köşeli inşa edilmiş olduğu için Anadolu'daki tek dört ayaklı minare örneğidir. Camii de kullanılan dört ayak, İslam'ın dört mezhebini simgelediği kabul edilir. Sütunların altından yedi kez geçenlerin dileğinin kabul edildiği de eski bir inanıştır.

Diyarbakır'ın UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesi'ne giren merkez Sur İlçesi'ndeki Saraykapı Senti'nde bulunan tarihi Kurşunlu Camii'den sonra bir zamanlar dinler ve dillerin hoşgörüsü içinde bir arada yaşadığı 'Gavur Mahallesi' ismiyle kitaplara konu olan Fatihpaşa Mahallesi'ndeki Şeyh Mutahhar Camii'nin dört ayaklı minaresi, Suriçi'nde çıkan çatışmalarda mermilerin hedefi olmuştur. Günümüzde Dört Ayaklı Minare ayaklarının kurşunlanması ve dönemin Diyarbakır Barosu Başkanı Tahir Elçi'nin trajik bir şekilde minarenin dört ayağının altında öldürülmesi ile anılmaktadır.

Şekil 3.15 Dört Ayaklı Minare [URL 26]

Şekil 3.16 Şeyh Matar Camii ile Dört Ayaklı Minare [URL 27]

3.2.5. DEMİRCİLER ÇARŞISI

Demirciler çarşısı, Savaş Mahallesi, Kazancılar sokakta bulunmaktadır. Bölgeye özgü kesme bazalt taştan yapılmış, doğu - batı ve kuzey - güney yönlü çarşı, birbirine karşılıklı bakan dükkanlardan oluşmaktadır. Çarşının yapım tarihi bilinmemektedir. Ters "T" planıyla inşa edilen çarşı, Sülüklü Han'ın batı ve güney yönündeki sokakta yer almaktadır. Bu çarşı, Marangozlar Çarşısı ve Sipahiler Çarşısı ile aynı plan şemasına sahiptir. Orijinal planında basık kemerli eyvan formunda olan ve karşılıklı duran dükkânlardan oluşan çarşının özgün mimari dokusunun, sadece dükkanların bir kısmında varlığını sürdürdüğü gözlenmektedir. Dükkânların bir kısmı betonarmeye dönüştürülmüştür. Tarihsel süreç içinde Demirciler Çarşısı olarak kullanılan çarşı, günümüzde de bu işlevini sürdürmektedir. Çarşı içerisinde demirci ustalarının, kızgın demiri örerken, işlerken çıkardığı ahenkli sesler sessizce dinlenen sokaklarda duyulur (Özyerli, 2019). "Evliya Çelebi; Kazancılar ve Demirciler çarşısında, bakır kaplara tek tek işleme yaparken ustaların bir enstrüman gibi vurulduğunu ve sokaktan geçen kişilerin durup hayranlıkla dinlediklerini söyler (Okumuş, 2012; Çakır Aydın, Uysal, Özbudak Akça, 2017). Yüksek düzeyde sesin oluştuğu demir kesme ve kaynak yapımında çıkan ateş parçacıkları Sülüklü Han'a gelenleri karşılamakta ve renkli bir ortam oluşturmaktadır. Demirci ustaların

sacarı şekillendirerek ürettikleri sobalar ve semaverler bölgedeki birçok işyerinde kullanılmaktadır (Çakır Aydın, Uysal, Özbudak Akça, 2017).

Şekil 3.17 Sülüklü Han'ın önü [URL 28]

Şekil 3.18 Demirciler Çarşısı [URL 29]

3.3. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde insanların, kentte mevcut olan ses kaynaklarını işitme duyuları üzerinden algılamaları ve algıladıkları sesler üzerinden kentte dair hissettikleri duygu durumlarını tespit etmek hedeflenmiştir. Bu kapsamda, WSP ve Pozitif Peyzaj Proje'leri alan çalışması yöntemi referans alınmıştır. Tez çalışmasında kullanılan yöntem ses yürüyüşü ve anket çalışmasıdır. Ses yürüyüşü ile anket çalışması birlikte kullanılmıştır. Çalışmanın yöntem tasarımının omurgasını ses yürüyüşü oluşturmaktadır. Bu yöntem Schafer metodu olarak da

bilinir. Öncelikle çalışmanın yöntem kısmına katılacak kullanıcıların kriterleri belirlenmiştir.

Araştırmada kullanılan yöntem, birbirini takip eden birden fazla süreçlerden oluşmaktadır. Bu süreçler: 'ses yürüyüşü', 'anket çalışması', 'bulgular ve değerlendirme' ve 'sonuç' aşamalarıdır.

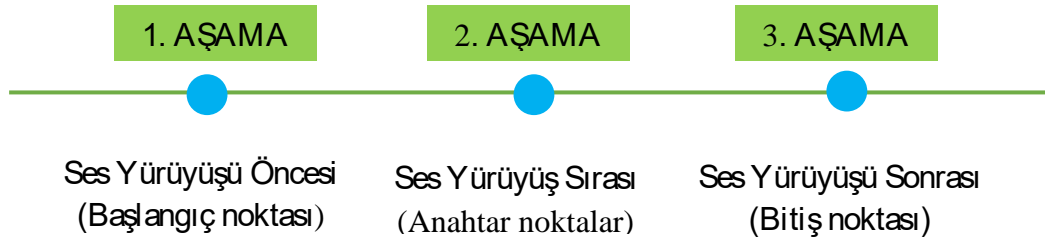
3.3.1. KATILIMCI SES YÜRÜYÜŞÜNÜN KURGULANMASI

Tez çalışmasının omurgasını oluşturan ses yürüyüşü içeriği bu aşamada oluşturulmuştur. Ses yürüyüşü için izlenen yöntem, WSP ve PSP projelerinin incelenmesi doğrultusunda

oluşturulmuştur. Öncelikli olarak ses yürüyüşü katılımcı kriterleri belirlenmiştir. Ses yürüyüşü katılımcı kriterleri şunlardır:

- Katılımcıların işitsel ortam güzergâhını daha önce de deneyimledikleri göz önünde bulundurulacak şekilde, Diyarbakır’da ikamet eden kişilerle çalışılmıştır.
- Ses yürüyüşüne toplamda 48 denek katılmıştır.
- Ses yürüyüşü olarak seçilen işitsel ortamda var olan ses kaynaklarının bir arada aktif bir şekilde bulunabileceği en uygun zaman dilimi olarak gündüz saatleri seçilmiştir.
- Katılımcıların doğal bir felakette karşılaşmamaları ve hava felaketlerinin günlük yaşantıda var olan sesleri bastırmaması için ses yürüyüşü hava şartlarının iyi olduğu bir günde yapılmıştır.
- Katılımcıların ses yürüyüşüne tam odaklanabilmeleri göz önünde bulundurulduğunda ortalama bir süre hedeflenmiştir. Ses yürüyüşünün toplam süresi 20-30 dakika arası olarak belirlenmiştir.

Çalışma yöntemi seçilen alana göre entegre edilmeye çalışılmıştır. İşitsel ortamda, ses algısına yönelik gerçekleştirilecek olan ‘ses yürüyüşü’ başlangıç anahtar noktası olan Dağ Kapı, Ulu Camii Meydanı, Bakırcılar Çarşısı, Dört Ayaklı Minare ve bitiş anahtar noktası olan Demirciler Çarşısı olmak üzere beş ayrı anahtar nokta güzergâhı belirlenmiştir.

Şekil 3.19 Ses yürüyüş güzergâhının aşamaları

3.3.2. KULLANICI ANKETİNİN KURGULANMASI

Tez çalışmasının önemli bir bölümünü oluşturan kullanıcı anketinin içeriği bu aşamada oluşturulmuştur. İşitsel ortamda, ses algısına yönelik ‘ses yürüyüşü’ yöntemiyle gerçekleştirilen çalışmada, ses yürüyüşünü gerçekleştiren katılımcılara yönelik hazırlanan soruların kapsamı ve anket sonucunda ulaşılabilecek verileri açıklanmıştır. Dağ Kapı, Ulu Camii Meydanı, Bakırcılar Çarşısı, Dört Ayaklı Minare ve Demirciler Çarşısı olmak üzere beş ayrı anahtar noktada uygulanan anket çalışması toplamda 48 deneğin katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

Bireylerin çalışma alanını daha önce deneyimledikleri göz önünde bulundurularak; görüşleri alınan deneklerin seçiminde ana ölçüt; çalışma alanının gerçekleştiği kentte ikamet etmeleri olmuştur. Çalışma alanı için hazırlanan anket çalışması üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm; çalışma alanının gerçekleştiği kent ile ilgili ses algısına ve duygu durumlarının tespitine yönelik sorular, anahtar noktalardan bağımsız bir şekilde hazırlanmıştır.

Soru 1: Cinsiyetiniz nedir?

Anketin ilk sorusu, çalışmaya katılan deneklerin cinsiyet açısından eşit dağılımını sağlamaktır. Elde edilecek sonuçların homojen bir dağılım sonucunda değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Deneklere "kadın" veya "erkek" yazılı bir cevap anahtarı basılı şekilde verilmiştir. Soru bu şıklar üzerinden cevaplandırılmıştır.

Soru 2: Doğum yılınız nedir?

Anketin ikinci sorusu, deneklerin hangi dönem jenerasyonunda olduklarını belirlemek amacıyla sorulmuştur. Bu soruda ulaşılmak istenen hedef; kentin nasıl algılandığı ve nasıl hissedildiği ile ilgili elde edilen veriler üzerinden değerlendirme yaparken; deneklerin cevaplarının x, y ve z jenerasyonlarına göre sınıflandırılıp, değerlendirilmesidir. Jenerasyon farklarının kenti değerlendirirken ne kadar etkili olduğunu bulmak hedeflenmiştir. Soru, deneğe, 3 farklı jenerasyona sahip yaş aralığı şeklinde hazırlanarak yöneltilmiştir. X jenerasyonu '1964 - 1979', y jenerasyonu '1980 - 1999' ve z jenerasyonu '2000 - sonrası' şeklinde yazılı bir cevap anahtarı verilmiştir. Soruyu bu şıklar üzerinden cevaplandırmaları istenmiştir.

Soru 3: Suriçi'ni ziyaret amacınız nedir?

Anketin üçüncü sorusu, deneklerin günlük yaşamlarında Suriçi'ni hangi amaçla tercih ettiklerini belirlemektir. Soruda ulaşılmak istenen hedef; deneklerin mekânı tercih etme sebeplerinin işittikleri ses algısı ve hissettikleri duygu durumları ile ilişkisine bağlamaktır. Soru, deneğe, söz konusu etkiyi belirleyen 3 seçeneğe sahip basılı şık seçeneği ile yöneltilmiştir. 'Suriçi'nde çalışmak', 'Suriçi'nde oturmak', 'Suriçi'ni gezmek/dolaşmak' yazılı bir cevap anahtarı verilmiştir. Bu şekilde cevaplandırılmaları istenmiştir.

Soru 4: Kent mekânını algılamak için beş duyunuz içerisinde işitme duyunuzun kullanım derecesi yüksektir.

Anketin dördüncü sorusu, kent mekânını algılarken işitme duyusunun kullanım farkındalığını tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu sorunun kapsamında denekten 5 duyularıyla ilgili işitme, görme, dokunma, tatma ve koklama duyuları arasından işitme duyularının kullanım derecelerini belirlemeleri talep edilmiştir. Deneklere, '(1) Kesinlikle katılmıyorum', '(2) Katılmıyorum', '(3) Fikrim Yok', '(4) Katılıyorum' ve '(5) Kesinlikle Katılıyorum' cevap şıklarının yer aldığı 5 dereceli Likert tipi puanlama sistemini içeren bir kart yardımı ile yöneltilmiştir. İşitme duyusunun bu seçenekler yardımı ile kullanım derecelerinin belirlenmesi istenmiştir. Bu soruya verilen cevaplarda ulaşılmak istenen hedef; bireylerin kentte yaşamlarını sürdürürken işitsel duyularını diğer duyularına kıyasla ne derece kullandıklarını belirlemektir.

Soru 5: Kente dair var olan ses algınızın hissettiğiniz duygu durumlarına etkisi vardır.

Anketin beşinci sorusu, deneklerin günlük yaşamlarında işittikleri seslere bağlı olarak oluşan ses algılarının; kentte dair hissettikleri duygu durumları üzerindeki etki derecesini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Bu sorunun kapsamında katılımcıya içinde bulunduğu duygu durumu ile işitme duyusunu ilişkisini belirtmektir. Soru, katılımcıya, söz konusu etkiyi belirlemek amacıyla kullanılan 5 dereceli Likert tipi puanlama sistemi bir kart yardımı ile sorulmuştur. . Sistemde '(1) Kesinlikle katılmıyorum', '(2) Katılmıyorum', '(3) Fikrim Yok', '(4) Katılıyorum' ve '(5) Kesinlikle Katılıyorum' şeklinde bir sınıflandırma bulunmaktadır.

Anket çalışmasının birinci bölümü beşinci soru ile tamamlanmıştır.. Anket çalışmasının ikinci bölümü, Suriçi'nde oluşturulan ses yürüyüşü güzergâhında bulunan anahtar noktalara yönelik sorulardan oluşmaktadır. Katılımcının, anahtar noktalarda belirlenen mekânları değerlendirmesine yönelik hazırlanmıştır.

Soru 6: Şu anda bulunduğunuz anahtar nokta üzerinde işittiğiniz ses kaynakları

nelerdir? Liste dışında işittiğiniz ses kaynağı varsa en alt kısma yazabilirsiniz.

Altıncı sorunun çıkış noktası, Schafer'ın ses kaynaklarını sınıflandırmasından yola çıkarak Suriçi'nde bulunan ses kaynaklarının ses yürüyüşü güzergâhında ne derece işitildiğinin tespit edilmesidir. Bu sorunun hazırlanmasındaki amaç, deneklerin ses yürüyüşü sırasında algıladıkları seslerin hangi mekânlara ait olduklarını belirlemektir. Hazırlanan soru, ses yürüyüş güzergâhında bulunan her dört farklı mekân için de hazırlanmıştır. Her mekânda çoğunlukla işitilen ses kaynaklarının neler olduğunun belirlenmesi hedeflenmiştir. Deneklere, Suriçi

sembol sesleri tablo haline getirilerek basılı halde verilmiştir. Soruyu verilen tablo üzerinden cevaplandırmaları istenmiştir. Sorular ses yürüyüş güzergâhı üzerinde sırasıyla; Dağ Kapı, Ulu Camii Meydanı, Bakırcılar Çarşısı, Dört Ayaklı Minare ve Demirciler Çarşısı durup işitilen seslerin algılanması sonucunda cevaplandırılmıştır. Ses kaynakları Tablo 3.2 de verilmiştir.

Tablo 3.2 Ses Kaynakları

	Dağ Kapı	Ulu Camii Meydanı	Bakırcılar Çarşısı	Dört Ayaklı Minare	Demirciler Çarşısı
Rüzgârın Sesi					
Ateş Sesi					
Kuş Sesleri					
Böcek Sesleri					
Diğer Hayvan Sesleri					
Konuşma Sesi					
Yürüyüş Sesi					
Dolmuş Muavini Sesi					

Çocuk Sesleri					
Mağaza Satıcısı Sesi					
Sokak Satıcısı Sesleri					
Sokakta Çalınan Müzik Sesi					
Dengbej Sesi					
Esnaf Dükkânlarında Çalan Müzik Sesi					
Araç Sesi					
At Arabası Sesi					
El arabası Sesi					
Demircilerin Kaynak Sesi					

Bakırcıların Çekiç Sesi					
Kazan Sesi					
Ayakkabı Tamir Sesi					
Dikiş Makinası Sesi					
Taş Dövme Sesi					
Et Dövme Sesi					
Trafik Sesleri					
İnşaat Sesleri					
Kolluk Güçleri Polis Sesi (Zabıta/Bekçi/Polis)					
Ezan Sesi					
Çan Sesi					

Sela Sesi					
Korna Sesi					
Telefon Sesi					
Diğer Uyarıcı Sistem Sesleri					
Diğer Sinyal Sesleri					
Diğer					

Soru 7: Şu anda bulunduğunuz mekânda hissettiğiniz duygu durumları nelerdir? Liste dışında hissettiğiniz bir duygu durumu varsa en alt kısma yazabilirsiniz

Yedinci soru, deneklerin işittikleri ses kaynakları sonucunda hissettikleri duygu durumlarının neler olduğunun belirlenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Altıncı soruda deneklerden alınan cevaplar doğrultusunda hangi ses kaynaklarının hangi duygu durumlarını doğurduğu tespit edilmek istenmiştir. Yedinci soruda, beşinci soruda olduğu gibi her dört farklı mekân için hazırlanmıştır. Her mekânda çoğunlukla hissedilen duygu durumlarının neler olduğu belirlenmek hedeflenmiştir. Deneklere Plutchik Duygu Tekerleği'nde yer alan duyguların yazılı olduğu bir tablo oluşturularak basılı bir şekilde verilmiştir. Sorulan soruyu verilen tablo üzerinden cevaplandırmaları istenmiştir. Sorular ses yürüyüş güzergâhı üzerinde sırasıyla; Dağ Kapı, Ulu Camii Meydanı, Bakırcılar Çarşısı, Dört Ayaklı Minare ve Demirciler Çarşısı'nda yapılmıştır.

Yedinci sorunun cevaplanması ile birlikte anket çalışmasının ikinci bölümü tamamlanmıştır. Anket çalışmasının üçüncü bölümü, Suriçi'nde oluşturulan ses yürüyüşü güzergâhı tamamlandıktan sonra yapılmıştır. Sorular Suriçi'ne yönelik genel değerlendirmeye yönelik hazırlanmıştır. Duygu Durumları Tablo 3.3 de verilmiştir.

Tablo 3.3 Duygu Durumları

	Dağ Kapı	Ulu Camii Meydanı	Bakırcılar Çarşısı	Dört Ayaklı Minare	Demirciler Çarşısı
Neşe					
Beklenti					
Üzüntü					
İğrenme					
Korku					
Şaşırma					
Güven					
Öfke					

Soru 8: Ses yürüyüşü sonucunda, ilk kez işittiğiniz bir ses kaynağı oldu mu ?

Sekizinci soru, deneklerin yaşadıkları kente ilişkin ses algıları ile ses yürüyüşü sonucunda oluşan ses algılarının kıyaslaması üzerine bir farkındalık oluşturmaya yönelik hazırlanmıştır. Amaç, deneklerin kente ses üzerinden bir yaklaşımla bakmalarını sağlamaktır. Bu sayede ses algısının önemine dikkat çekmek hedeflenmiştir. Deneklere ses yürüyüşü tamamlandıktan sonra "evet" veya "hayır" yazılı bir cevap anahtarı verilmiştir. Bu şekilde cevaplandırılmaları istenmiştir.

Soru 9: Ses yürüyüşü sonunda; işittiğiniz seslerin Suriçi'ne ilişkin genel algı

durumunuzu etkilediğini düşünüyor musunuz?

Dokuzuncu soru, ses yürüyüşü sonrasında işitilen seslerin deneklerin Suriçi'ne dair genel algılarının etkilenip/etkilenmediğini belirlemek amacıyla yöneltilmiştir. Deneklere ses yürüyüşü tamamlandıktan sonra "evet" veya "hayır" yazılı bir cevap anahtarı verilmiştir. Bu şekilde cevaplandırılmaları istenmiştir. Her bir anahtar noktanın işitsel yönden bütün olarak nasıl algılandığını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Soru 10: Etkilediyse nasıl etkiledi?

Onuncu soru, yukarıdaki soruyu takiben; İşitilen sesler sonucunda deneklerde daha önce Suriçi'ne ilişkin var olan algılarının ses yürüyüşünden sonra nasıl etkilendiğinin tespiti amaçlanmıştır. Deneklere "olumlu" veya "olumsuz" yazılı bir cevap anahtarı verilmiştir. Bu şekilde cevaplandırılmaları istenmiştir.

Soru 11: Ses yürüyüşü sonunda; işittiğiniz seslerin Suriçi'ne ilişkin hissettiğiniz genel

duygu durumunuzu etkilediğini düşünüyor musunuz?

On birinci soru, ses yürüyüşü sonrasında işitilen seslerin deneklerin Suriçi'ne dair genel algıları üzerinden oluşan hissedilen duygu durumlarının etkilenip/etkilenmediğini belirlemek amacıyla yöneltilmiştir. Deneklere ses yürüyüşü tamamlandıktan sonra "evet" veya "hayır" yazılı bir cevap anahtarı verilmiştir. Bu şekilde cevaplandırılmaları istenmiştir.

Soru 12: Etkilediyse nasıl etkiledi ?

On ikinci soru, yukarıdaki soruyu takiben, işitilen sesler sonucunda deneklerde daha önce Suriçi' ne ilişkin var olan algıları üzerinden hissettikleri duygu durumlarının ses yürüyüşünden sonra nasıl etkilendiğinin tespiti amaçlanmıştır. Deneklere ''olumlu'' veya ''olumsuz'' yazılı bir cevap anahtarı verilmiştir. Bu şekilde cevaplandırılmaları istenmiştir.

Soru 13: Ses yürüyüşü sonunda; Suriçi'ni tek bir ses kaynağı ile tanımlarsanız bu

hangisidir? (Yukarda 6.soruda yer alan listeden faydalanabilirsiniz.)

On üçüncü soru, ses yürüyüşü sonunda işitilen ses kaynaklarının deneklerde Suriçi'ni en iyi temsil eden sesin hangi ses kaynağından oluştuğunu belirlemek amaçlanmıştır. Bu sorunun sorulmasındaki bir diğer amaç da, ses algısı üzerinden mekânların tanımlanıp/tanımlanamayacağını da belirlemektir. Deneklere yukardaki sorularda olduğu gibi ses kaynaklarını içeren aynı tablo basılı şekilde verilmiştir. Bu şekilde cevaplandırılmaları istenmiştir.

Soru 14: Soru 14: Ses yürüyüşü sonunda; Suriçi'ni tek bir duygu durumu ile tanımlarsanız

bu hangisidir? Yukarda 7.soruda yer alan listeden faydalanabilirsiniz.

On dördüncü soru, Suriçi'nde işitilen sesler sonucunda hissedilen Suriçi'ni en iyi temsil eden duygu durumunu belirlemek amaçlanmıştır. Bu sorunun sorulmasının bir diğer amacı, ses algısı üzerinden hissedilen duygu durumları ile mekânların tanımlanıp/tanımlanamayacağını da belirlemektir. Deneklere yukarıdaki duygu durumu ile ilgili sorularda da olduğu gibi Plutchik Duygu Tekerleği'nde yer alan duyguların yazılı olduğu bir tablo oluşturularak basılı bir şekilde verilmiştir. Sorulan soruyu verilen tablo üzerinden cevaplandırılmaları istenmiştir. On dördüncü soru ile üçüncü bölüm tamamlanmıştır.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE DEĞERLENDİRME

Yapılan araştırmalar sonucunda tezin kapsamı dahilinde bu bölümde ses yürüyüşü ve anket çalışması yapılmıştır. Tez kapsamında belirlenen ses yürüyüşü ve hazırlanan anket çalışması Diyarbakır Suriçi'nde ikamet eden 48 farklı kişiye uygulanmıştır. Ankette toplam 14 soru bulunmaktadır. Anket kapsamında yöneltilen sorulara verilen cevaplar grafikler ve spss programı yardımıyla açıklanmıştır. Anket geleneksel yöntemlerle yapılmış ve veriler daha sonra SPSS yazılımına işlenmiştir.

Alan çalışması yapılacak olan işitsel ortam bölgesinde (Diyarbakır Suriçi) ses yürüyüşünün yapılacağı yol güzergâhı belirlenmiştir. Ses yürüyüşü güzergâhı belirlendikten sonra anahtar noktalar oluşturulmuştur. Çalışmanın yöntem kısmı uygulanırken 3 aşamada gerçekleştirilmiştir.

1. Aşama

Deneklere ses yürüyüşüne başlamadan önce ses yürüyüşü ve işitsel mekân ile ilgili bilgiler verilmiştir. Deneklere ses yürüyüşü sırasında cevaplamaları gereken anketlerin içeriği anlatılmıştır. Ses yürüyüşü öncesi son olarak; katılımcılara deneklere ait demografik özelliklerini cevaplayacak sorular sorulmuştur. Aynı zamanda kent mekânına yönelik işitsel algı ve kent mekânında işitsel algı üzerinden hissedilen duygu durumları ile ilgili anket soruları verilmiştir.

2. Aşama

Ses yürüyüşü sırasında katılımcılara güzergâh bitişine kadar konuşmalarını gerektiği sadece kentteki seslere odaklanarak yürüyüşü tamamlamaları belirtilmiştir ve katılımcılardan buldukları noktadan varacakları noktaya kadar geçen zamanda geçtikleri güzergâha odaklanarak o alanı düşünmeleri istenmiştir. İşittikleri sesleri nasıl algıladıkları ve algıladıkları sesler sonucunda nasıl hissettiklerine dair yöneltilen anket sorularının cevaplandırılması istenmiştir. Denekler sırasıyla Başlangıç noktası ,Dağ Kapı, Ulu Camii Meydanı, Bakırcılar Çarşısı, Dört ayaklı minare, Bitiş noktası Demirciler Çarşısı olmak üzere beş farklı yürüyüş noktalarında durdurularak verilen anketler doldurulmuştur. Her noktada cevaplanan anket soruları belirlenen her nokta için aynıdır. (Tablo 3.2 ve Tablo 3.3)

- Ses yürüyüşü güzergâhı Dağ Kapı' dan başlatılmıştır. Öncelikle Dağ Kapı' da bir dakika bekleyerek çevrede bulunan işitsel sesler algılanmıştır. Anketler doldurulmuştur. Gazi Caddesinden devam ederek ilerlemiştir. Dört yol olarak bilinen bir odak noktasından düz yürümeye devam edilmiştir.
- Ses kaynaklarının yoğunlukta olduğu Suriçi' nin en işlek caddesi olarak bilinen; Gazi Caddesinden devam edilmiştir. Ulu Camii Meydanı' nın önünde bir dakika durup işitilen sesler algılanıp, anketler doldurulmuştur.
- Ulu Camii Meydanının arka tarafından yürüyüş devam ederek Yanık Çarşının içinden geçilerek Bakırcılar Çarşısı' na varılmıştır. Algılanan sesler doğrultusunda anketler

doldurulmuştur.

- Bakırcılar Çarşısı'ndan çıkılarak, Dört Ayaklı Minare'ye varılmıştır. Dört ayaklı minarede de o mekâna ait anket soruları işitilen sesler üzerinden cevaplandırılmıştır.
- Dört Ayaklı Minare'den son anahtar noktası olarak belirlenen Demirciler Çarşısı'na varılmıştır. Algılanan sesler doğrultusunda Demirciler Çarşısına yönelik anketler doldurulmuştur. Demirciler Çarşısı'ndan Yoğurtçular Çarşısı içinden geçilerek Gazi Caddesi'ne çıkılarak ses yürüyüş güzergâhı sonlandırılmıştır. Ses yürüyüşü sonucunda sorulan anket soruları Gazi Caddesi üzerinde cevaplandırılmıştır. Çalışmanın yöntem kısmı sonlandırılmıştır.

3. Aşama

Yöntem uygulamasının son aşamasında hazırlanan anket soruları Suriçi'ne yönelik genel değerlendirme üzerinedir. Ses yürüyüşünün tüm güzergâhını kapsayan sorular sorulmuştur. işitsel mekân ile ilgili genel değerlendirmeler yapılmıştır. Deneklerin genel ses algısı ve ses algısı üzerinden hissettikleri duygu değişimlerini gösteren sorular çalışmanın tümünü kapsayacak şekilde cevaplandırılmıştır. Böylece beş farklı noktada doldurulan anketler ile karşılaştırılarak daha doğru sonuçlara ulaşabilmek hedeflenmiştir. Anket soruları Suriçi'nde ses yürüyüşü güzergâhı tamamlandıktan sonra katılımcıların son olarak doldurmaları beklenen sorular cevaplandırılmıştır.

Tablo 4.1 Ses yürüyüşü güzergâhında anket sorularının sorulduğu noktalar

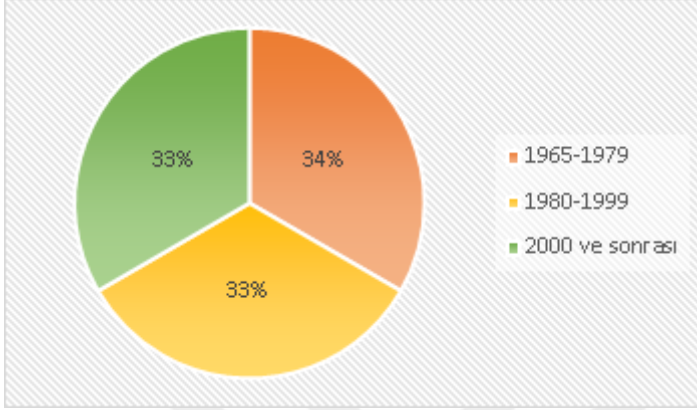
	Başlangıç Noktası	1. Anahtar Noktası	2. Anahtar Noktası	3. Anahtar Noktası	4. Anahtar Noktası	5. Anahtar Noktası	Bitiş Noktası
	Ses Yürüyüşü Öncesi	Dağ Kapı	Ulu Camii Meydanı	Bakırcılar Çarşısı	Dört Ayaklı Minare	Demirciler Çarşısı	Ses Yürüyüşü Sonrası

1. Soru	+						
2. Soru	+						
3. Soru	+						
4. Soru	+						
5. Soru	+						
6. Soru		+	+	+	+	+	
7. Soru		+	+	+	+	+	
8. Soru							+
9. Soru							+
10. Soru							+
11. Soru							+
12. Soru							+
13. Soru							+

Soru 2: Doğum yılınız nedir?

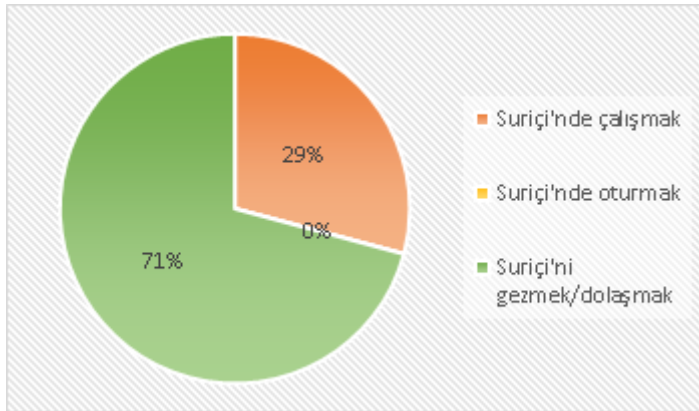
Katılımcıların yaş aralığı %34'ü 1965 - 1979(X jenerasyonu), %33'ü 1980 - 1999(Y jenerasyonu),n%33'ü 2000 ve sonrası(Z jenerasyonu) şeklindedir. Her yaş aralığı(jenerasyonu) çalışmada yaklaşık olarak eşit dağılım katılımcıya sahiptir. Bu veri grafik olarak gösterilmiştir.

Şekil 4.2 Kategorideki seçimlerin yüzde dilimli gösterimi

Soru 3: Suriçi'ne gelme amacınız nedir?

Katılımcıların Suriçi'ne gelme amacı; %29 Suriçi'nde çalışmak %71 Suriçi'ni gezmek/dolaşmak, %0 Suriçi'nde oturmak şeklinde sonuçlanmıştır. Bu veri grafik olarak gösterilmiştir.

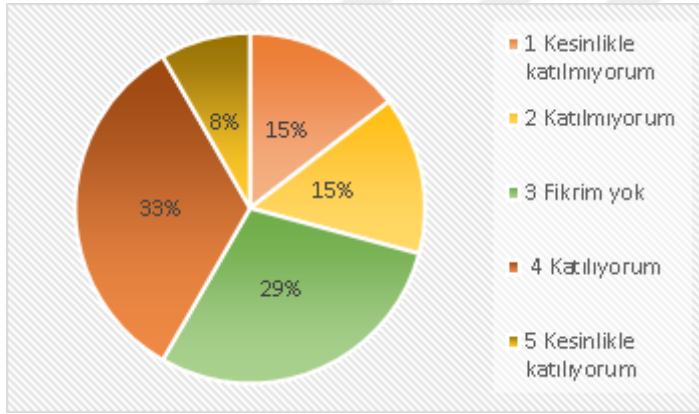
Şekil 4.3 Kategorideki seçimlerin yüzde dilimli gösterimi

Tez kapsamında Diyarbakır'da ikamet eden çalışmadan önce de Suriçi'ni deneyimlemiş katılımcıların seçilmesi anket sonuçlarına göre katılımcı grubunun doğru bir kapsamda olduğu sonucunu işaret etmektedir.

Soru 4: Kent mekânını algılarken beş duyunuz içerisinde işitme duyusunun kullanım derecesi yüksektir.

Tez çalışmasının hedeflerinden biri, beş duyu içerisinde işitme duyusunun kullanım derecesini belirlemektir. %15 kesinlikle katılmıyorum, %15 katılmıyorum, %29 fikrim yok, %33 katılıyorum, %8 kesinlikle katılıyorum şeklinde işitme duyularının kullanım derecelerini belirtmişlerdir. Kısaca ankete katılan katılımcıların işitme duyusunun kullanımını % 41 katılımcı net olarak olumlu bulmuştur. Fikri olmayan %29 katılımcıların soruyu tam olarak anlayamamaları veya bu konu hakkında daha önce düşünmedikleri için bir fikir sahibi olamamış olabilir. İşitme duyusunun önemini %30 katılımcı da net olarak olumsuz bulmaktadır. Bundan hareketle işitsel duyunun insan yaşamındaki önemi üzerine daha çok çalışma yapılabilir.

Tez kapsamında, katılımcıların bu soruya verdikleri cevabın cinsiyetleri ile ilgili bir bağlantısı bulunmaktadır. Verdikleri cevaplar cinsiyet faktöründe etkili bulunmuştur. Ancak Suriçi'ni ziyaret amaçları, yaş aralıkları(jenerasyonları) ile bir bağlantısı bulunmamaktadır.

Şekil 4.4 Kategorideki seçimlerin yüzde dilimli gösterimi

Chi-Square=1,698 ; p=0,791 Kent mekânını algılarken beş duyu içerisinde işitme duyusunun kullanım derecesini belirtir misiniz sorusuna verilen cevapların kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, fikrim yok, katılıyorum veya kesinlikle katılıyorum olması cinsiyet üzerinde etkili bir değişkendir.

Phi=0,186 ; p=0,791 Cevap değişkeni ile cinsiyet değişkeni arasında bağımlılık vardır. Bu iki değişken arasındaki ilişkinin yüzdesi %18,6 olup bu sonuç istatistiksel olarak anlamlıdır.

Spearman Korelasyon Katsayısı=-0,101 ; p=0,491 Cevap değişkeni ile cinsiyet değişkeni arasındaki korelasyon (birbirlerini etkileme) %10.1 olup bu korelasyon değeri istatistiksel olarak anlamlı bir değerdir. Kısaca bulunan sonuç bilimsel bir değerdir.

Bilimsel bir değer olarak ele alındığında; kent mekânını algılamada beş duyu içinden işitsel duyunun kullanımı cinsiyetlere göre farklı sonuçlara ulaştığı gözlemlenmektedir. Kadın cinsiyetinin beş duyu içinden işitsel duyusunu kent mekân algılamada kullanması daha etkili olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.2 Cinsiyet değişkeni

			Cevap 4					Total
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Cinsiyet	Erkek	Count	2	2	6	11	3	24
		% within Cinsiyet	8,3%	8,3%	25,0%	45,8%	12,5%	100,0%
		% of Total	4,1%	4,1%	12,2%	22,4%	6,1%	49,0%
Kadın		Count	3	3	8	7	4	25
		% within Cinsiyet	12,0%	12,0%	32,0%	28,0%	16,0%	100,0%

	% of Total	6,1%	6,1%	16,3%	14,3%	8,2%	51,0%
Total	Count	5	5	14	18	7	49
	% within Cinsiyet	10,2%	10,2%	28,6%	36,7%	14,3%	100,0%
	% of Total	10,2%	10,2%	28,6%	36,7%	14,3%	100,0%

Chi-Square=19,436 ; p=0,013 cevapların kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, fikrim yok, katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum olması yaş aralığı (jenerasyonlar) üzerinde etkili değildir.

Phi=0,630 ; p=0,013 Cevap değişkeni ile yaş aralığı (jenerasyonlar) değişkeni arasında bağımlılık yoktur. Bu iki değişken arasındaki ilişkinin yüzdesi %63 olup bu sonuç istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Spearman Korelasyon Katsayısı=0,288 ; p=0,045 Cevap değişkeni ile yaş aralığı (jenerasyonlar) değişkeni arasındaki korelasyon (birbirlerini etkileme) %28.8 olup bur korelasyon değeri istatistiksel olarak anlamlı bir değer değildir. Kısaca bulunan sonuç bilimsel olmayıp, şans eseri bulunan bir değerdir.

Şans eseri ulaşılan bu sonuçlar, x,y,z kuşağı açısından değerlendirilmiştir. Katılımcıların yaş aralıkları(jenerasyon) kent mekânını işitsel duyularının kullanım derecelerinde etkili olmamaktadır.

Tablo 4.3 Yaş aralığı değişkeni

	Cevap 4	Total
--	---------	-------

			Kesinlikle Katılmıyoru m	Katılmıyoru m	Fikri m Yok	Katılıyor m	Kesinlikle Katılıyor m	
Yaş aralığı	1965- 1979	Count	5	0	5	5	2	17
		%	29,4%	,0%	29,4%	29,4%	11,8%	100,0%
		withi n yaş aralığı						
		% of Total	10,2%	,0%	10,2%	10,2%	4,1%	34,7%
1980- 1999		Count	2	5	4	5	0	16
		%	12,5%	31,2%	25,0%	31,2%	,0%	100,0%
		withi n yaş aralığı						
		% of Total	4,1%	10,2%	8,2%	10,2%	,0%	32,7%
2000 ve sonras ı		Count	0	0	5	8	3	16
		%	,0%	,0%	31,2%	50,0%	18,8%	100,0%
		withi n yaş aralığı						

	% of Total	,0%	,0%	10,2%	16,3%	6,1%	32,7%
Total	Count	7	5	14	18	5	49
	% within yaş aralığı	14,3%	10,2%	28,6%	36,7%	10,2%	100,0%
	% of Total	14,3%	10,2%	28,6%	36,7%	10,2%	100,0%

Chi-Square=5,026 ; p=0,285 Kent mekânını algılamak beş duyu içerisinde işleme duyunuzun kullanım derecesini belirtir misiniz sorusuna verilen cevapların kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, fikrim yok, katılıyorum veya kesinlikle katılıyorum olması Suriçi'ne gelme sebebi üzerinde etkili değildir.

Phi=0,320 ; p=0,285 Cevap değişkeni ile Suriçi'ne gelme sebebi değişkeni arasında bağımlılık yoktur. Bu iki değişken arasındaki ilişkinin yüzdesi %32 olup bu sonuç istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Spearman Korelasyon Katsayısı=-0,116 ; p=0,429 Cevap değişkeni ile Suriçi'ne gelme sebebi değişkeni arasındaki korelasyon (birbirlerini etkileme) %11.6 olup bur korelasyon değeri istatistiksel olarak anlamlı bir değer değildir. Kısaca bulunan sonuç bilimsel olmayıp, şans eseri bulunan bir değerdir.

Şans eseri ulaşılan bu sonuçlar, Suriçi'ni ziyaret etme amacı açısından değerlendirilmiştir. Katılımcıların Suriçi'ni ziyaret etme sebepleri kent mekânını işitsel duyularının kullanım derecelerinde etkili olmamaktadır.

Tablo 4.4 Suriçi'ni ziyaret amacı değişkeni

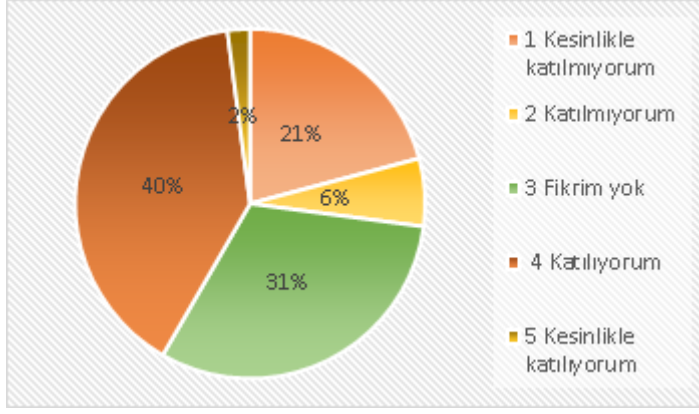
			Cevap 4					Total
			Kesinlikle Katılmıyor um	Katılmıyor um	Fikri m Yok	Katılıyor um	Kesinlikle Katılıyor um	
Suriçi 'ni ziyaret amacı	Suriçi'nde Çalışmak	Count	1	1	5	3	3	13
		% within Suriçi'ni ziyaret amacı	7,7%	7,7%	38,5 %	23,1%	23,1%	100,0 %
		% of Total	2,0%	2,0%	10,2 %	6,1%	6,1%	26,5 %
	Suriçi'nde Gezmek/Dolaşmak	Count	6	4	9	15	2	36
		% within Suriçi'ni ziyaret amacı	16,7%	11,1%	25,0 %	41,7%	5,6%	100,0 %
		% of Total	12,2%	8,2%	18,4 %	30,6%	4,1%	73,5 %
Total		Count	7	5	14	18	5	49

% within Suriçi'ni ziyaret amacı	14,3%	10,2%	28,6%	36,7%	10,2%	100,0%
% of Total	14,3%	10,2%	28,6%	36,7%	10,2%	100,0%

Soru 5: Kente dair var olan ses algınızın hissettiğiniz duygu durumlarına etkisi vardır.

Tez çalışmasının hedeflerinden biri de kente dair var olan ses algısının, hissedilen duygu durumlarına etki derecesini belirlemektir. %21 kesinlikle katılmıyorum, %6 katılmıyorum, %31 fikrim yok, %40 katılıyorum, %2 kesinlikle katılıyorum şeklinde belirtmişlerdir. Kısaca ankete katılan katılımcıların kente dair var olan ses algılarının hissettikleri duygu durumlarına etkisini % 42 katılımcı net olarak olumlu bulmuştur. Fikri olmayan %31 katılımcıların soruyu tam olarak anlayamamaları veya bu konu hakkında daha önce düşünmedikleri için bir fikir sahibi olamamış olabilir. İşitme duyusunun önemini %27 katılımcı da net olarak olumsuz bulmaktadır. Bundan hareketle işitsel duyusunun insan yaşamındaki önemi üzerine daha çok çalışma yapılabilir.

Tez kapsamında, katılımcıların bu soruya verdikleri cevabın; Suriçi'ni ziyaret amaçları ile bir bağlantısı bulunmamaktadır. Verdikleri cevaplar Suriçi'ni ziyaret amaçları faktöründe etkili bulunmuştur.

Şekil 4.5 Kategorideki seçimlerin yüzde dilimli gösterimi

Chi-Square=7,848 ; p=0,097 Kente dair ses algınızın hissettiğiniz duygu durumlarına etkisine verilen cevapların kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, fikrim yok, katılıyorum veya kesinlikle katılıyorum olması Suriçi' ne gelme sebebi üzerinde etkili değildir.

Phi=0,404 ; p=0,097 Cevap değişkeni ile Suriçi' ne gelme sebebi değişkeni arasında bağımlılık yoktur. Bu iki değişken arasındaki ilişkinin yüzdesi %40,4 olup bu sonuç istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Spearman Korelasyon Katsayısı=0,201 ; p=0,170 Cevap değişkeni ile Suriçi' ne gelme sebebi değişkeni arasındaki korelasyon (birbirlerini etkileme) %20,6 olup bur korelasyon değeri istatistiksel olarak anlamlı bir değer değildir. Kısaca bulunan sonuç bilimsel olmayıp, şans eseri bulunan bir değerdir.

Şans eseri ulaşılan bu sonuçlar, Suriçi' ni ziyaret etme amacı açısından değerlendirilmiştir. Katılımcıların Suriçi' ni ziyaret etme amaçları; katılımcıların kente dair işitsel algılarının duygu durumlarında etkisi olmamaktadır.

Tablo 4.5 Suriçi' ni ziyaret amacı değişkeni

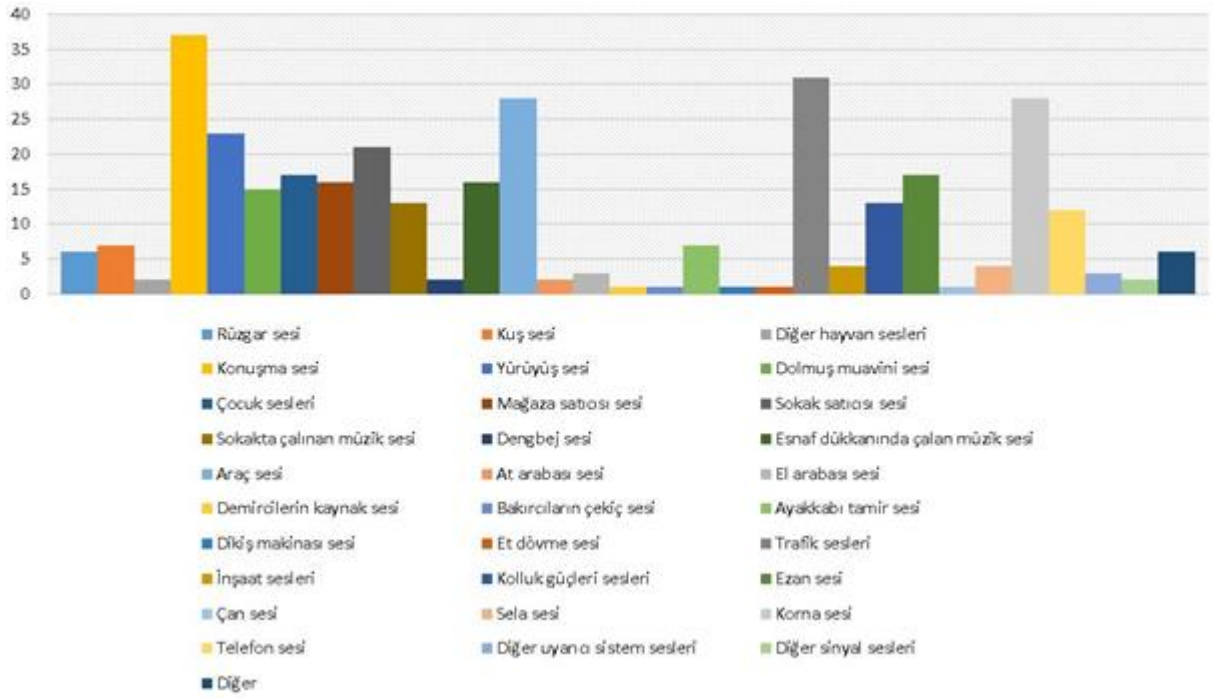
	Cevap5					Total
	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	

Suriçi 'ni ziyare t amacı	Suriçi'nde Çalışmak	Count	3	2	6	1	2	14
		%	21,4%	14,3%	42,9	7,1%	14,3%	100,0
		within Suriçi' ni ziyaret amacı	% of Total	6,2%	4,2%	12,5	2,1%	4,2%
					%			%
Suriçi'nde Gezmek/Dolaş mak		Count	1	8	9	11	5	34
		%	2,9%	23,5%	26,5	32,4%	14,7%	100,0
		within Suriçi' ni ziyaret amacı	% of Total	2,1%	16,7%	18,8	22,9%	10,4%
					%			%
Total		Count	4	10	15	12	7	48
		%	8,3%	20,8%	31,2	25,0%	14,6%	100,0
		within Suriçi' ni ziyaret amacı	% of Total	8,3%	20,8%	31,2	25,0%	14,6%
					%			%

Soru 6: Şu anda bulunduğunuz anahtar nokta üzerinde işittiğiniz ses kaynakları nelerdir ?

Dağ Kapı

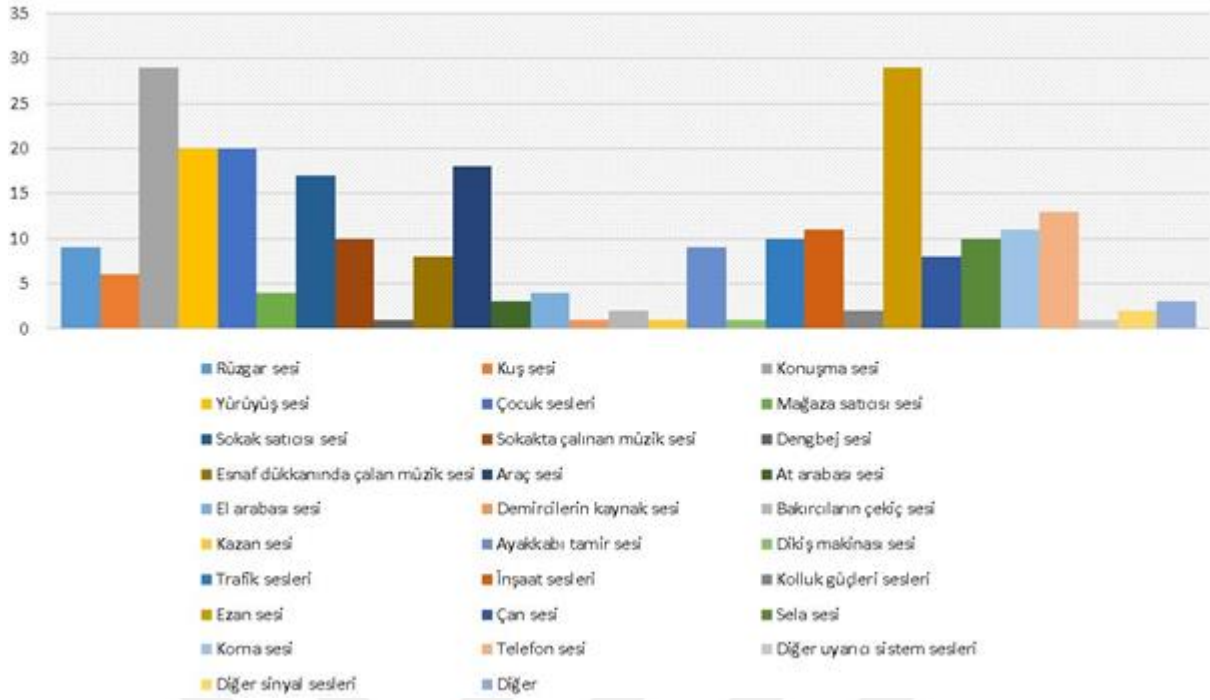
Katılımcıların Dağ Kapı anahtar noktasında en çok işittikleri ses kaynağı sesi konuşma sesi, en az işittikleri ses kaynağı sesleri bakırcıların çekiç sesi, demircilerin kaynak sesi, çan sesi, et dövme sesi, dikiş makinası sesi şeklinde sonuçlanmıştır. Bu veri grafik olarak gösterilmiştir.

Şekil 4.6 Sonuçların grafiksel gösterimi

Ulu Camii Meydanı

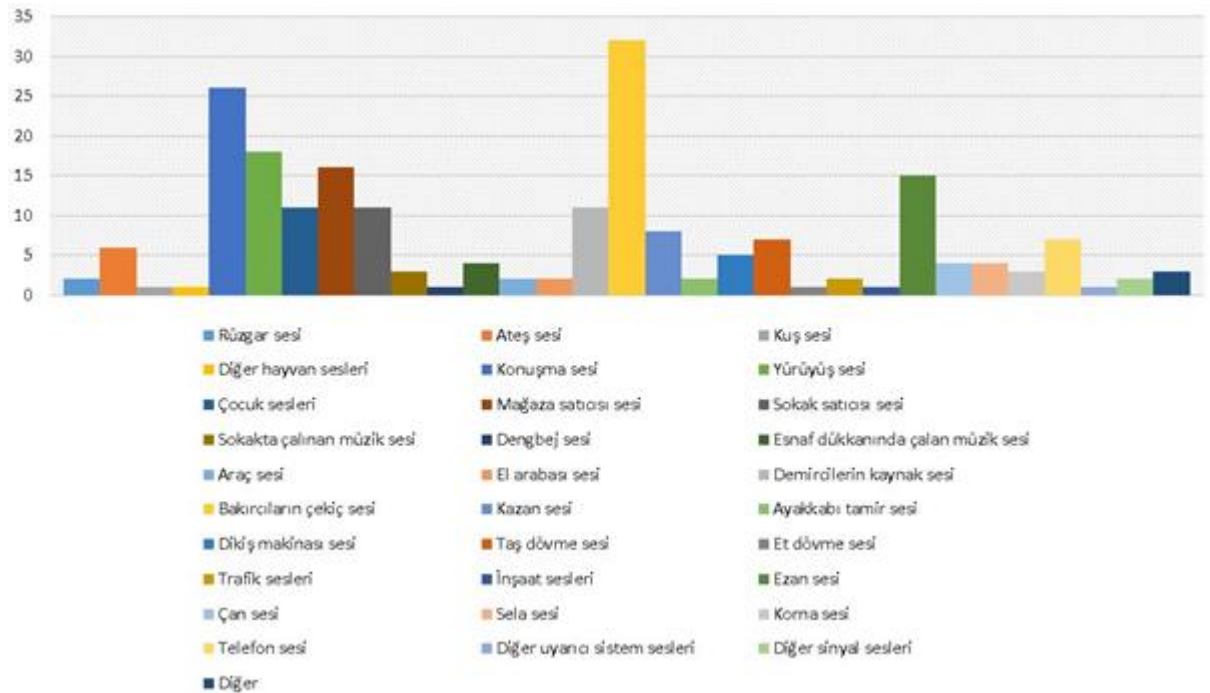
Katılımcıların Ulu Camii Meydanı anahtar noktasında en çok işittikleri ses kaynağı sesi ezan sesi, en az işittikleri ses kaynağı sesleri dengbej sesi, kazan sesi, demircilerin kaynak sesi, çan sesi, dikiş makinası sesi şeklinde sonuçlanmıştır. Bu veri grafik olarak gösterilmiştir.

Şekil 4.7 Sonuçların grafiksel gösterimi

Bakırcılar Çarşısı

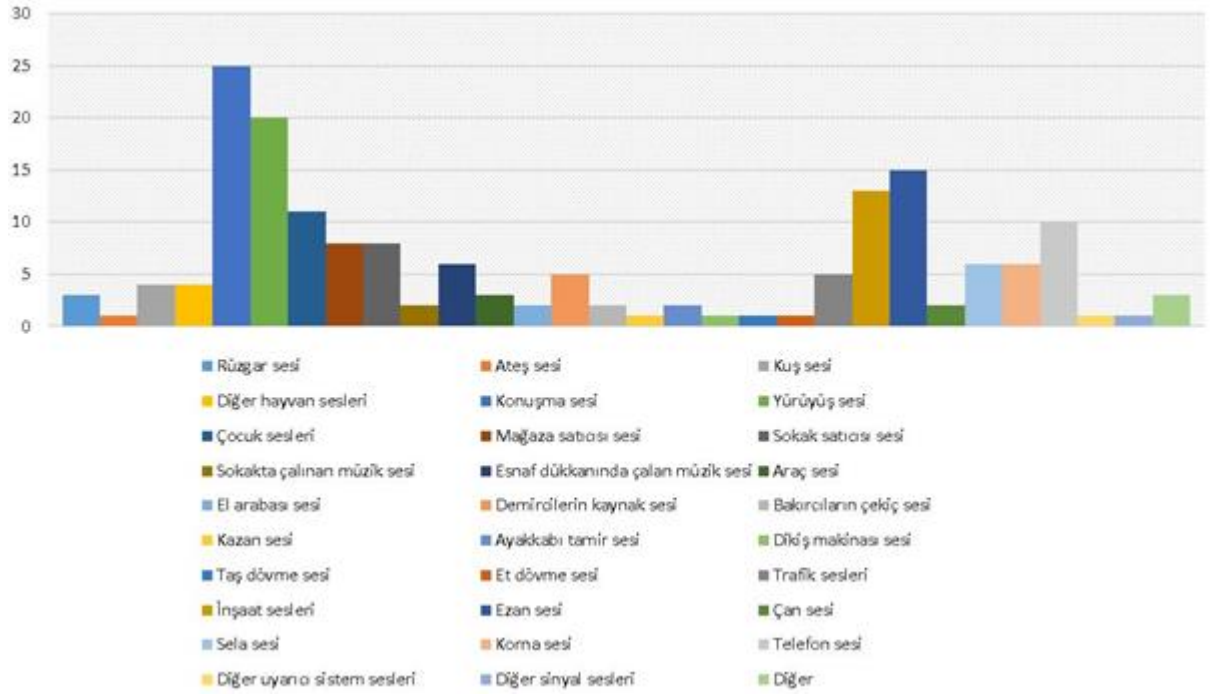
Katılımcıların Bakırcılar Çarşısı anahtar noktasında en çok işittikleri ses kaynağı sesi bakırcıların çekiç sesi, en az işittikleri ses kaynağı sesleri kuş sesi, diğer hayvan sesleri, dengbeç sesi, et dövme sesi, inşaat sesi, diğer uyarıcı sistem sesleri şeklinde sonuçlanmıştır. Bu veri grafik olarak gösterilmiştir.

Şekil 4.8 Sonuçların grafiksel gösterimi

Dört Ayaklı Minare

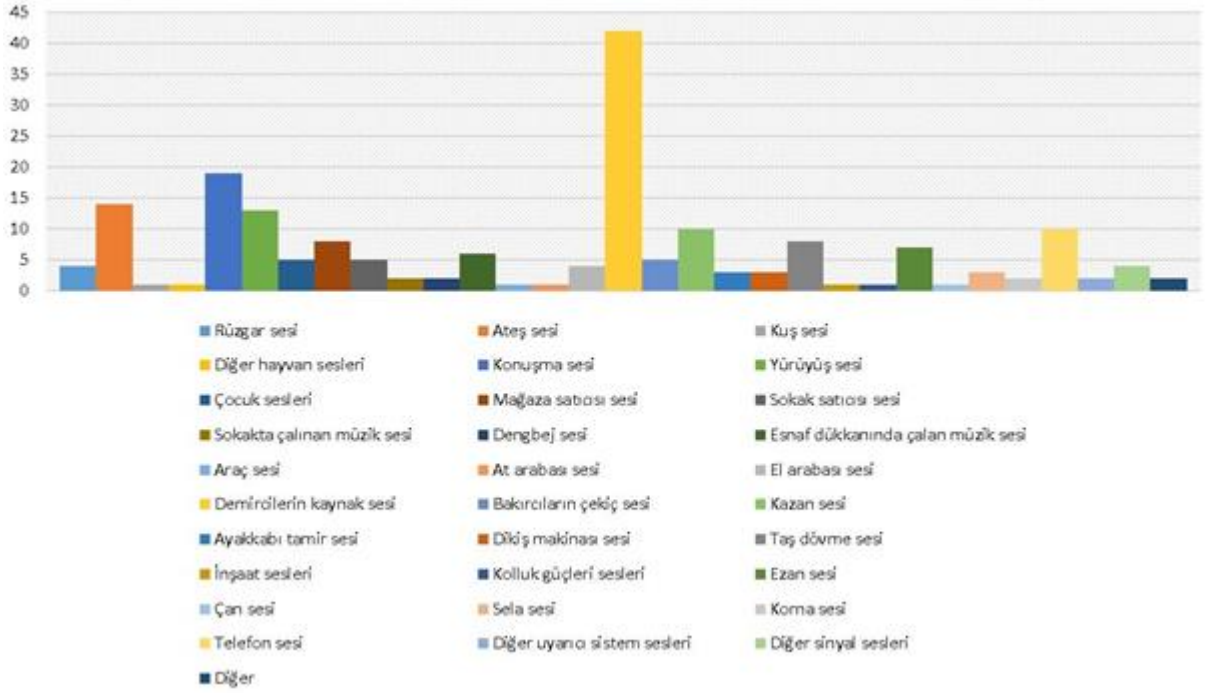
Katılımcıların Dört Ayaklı Minare anahtar noktasında en çok işittikleri ses kaynağı sesi konuşma sesi en az işittikleri ses kaynağı sesleri ateş sesi, kazan sesi, taş dövme sesi, diğer uyarıcı sistem, diğer uyarıcı sesler, sesleri şeklinde sonuçlanmıştır. Bu veri grafik olarak gösterilmiştir.

Şekil 4.9 Sonuçların grafiksel gösterimi

Demirciler Çarşısı

Katılımcıların Demirciler Çarşısı anahtar noktasında en çok işittikleri ses kaynağı sesi demircilerin kaynak sesi en az işittikleri ses kaynağı sesleri çan sesi, inşaat sesi, Kolluk güçleri sesleri, kuş sesi, araç sesi, diğer hayvan sesleri, at arabası sesi şeklinde sonuçlanmıştır. Bu veri grafik olarak gösterilmiştir.

Şekil 4.10 Sonuçların grafiksel gösterimi

Bölgelere göre 35 adet ses çeşidinin görülme sıklıkları önemli derecede bir farklılık göstermektedir. Bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı olarak bir değişimdir. (Chi-Square= 622,548 ; p=0,000)

Seslerdeki görülme sıklıklarına ait farklılıkların % 73 ü bölgelerden kaynaklanmakta olup % 27 si hesaba katılmayan diğer faktörlerden etkilenmektedir(Phi=0,727).

Çalışmada seçilen anahtar noktalarında bulunan ses kaynakları, anahtar noktaların dokusu ve fonksiyonları; seslerin görülme sıklıklarına ait farklılıkları da etkilemektedir.

Tez çalışmasının hedeflerinden biri de katılımcıların farklı mekânlarda işittikleri ses kaynakları üzerinden ses algılarındaki değişimi belirlemektir. Tez kapsamında, katılımcıların bu soruya verdikleri cevabın; farklı anahtar noktalarına göre 35 adet ses çeşidinin görülme sıklıkları önemli derecede bir farklılık göstermektedir. Bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bir değişim olmaktadır. Anket sonuçlarına göre anahtar noktaların doğru bir kapsamda olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.6 Ses kaynaklarının anahtar noktalarda değişimi

			Cevap 6 - Anahtar Noktalar					Toplam
			Dağkapı	Ulu cami meydanı	Bakırcılar Çarşısı	Dört ayaklı minare	Demirciler Çarşısı	
ses kaynakları	1	Count	6	9	2	3	4	24
		% within ses kaynakları	25,0%	37,5%	8,3%	12,5%	16,7%	100,0%
		% of Total	,5%	,8%	,2%	,3%	,3%	2,0%
	2	Count	0	0	6	1	14	21
		% within ses kaynakları	,0%	,0%	28,6%	4,8%	66,7%	100,0%
		% of Total	,0%	,0%	,5%	,1%	1,2%	1,8%
	3	Count	7	6	1	4	1	19
		% within ses kaynakları	36,8%	31,6%	5,3%	21,1%	5,3%	100,0%
		% of Total	,6%	,5%	,1%	,3%	,1%	1,6%
	5	Count	2	0	1	4	1	8
		% within ses	25,0%	,0%	12,5%	50,0%	12,5%	100,0%

	kaynakları						
	% of Total	,2%	,0%	,1%	,3%	,1%	,7%
6	Count	37	29	26	25	19	136
	% within ses kaynakları	27,2%	21,3%	19,1%	18,4%	14,0%	100,0%
	% of Total	3,1%	2,5%	2,2%	2,1%	1,6%	11,6%
7	Count	23	20	18	20	13	94
	% within ses kaynakları	24,5%	21,3%	19,1%	21,3%	13,8%	100,0%
	% of Total	2,0%	1,7%	1,5%	1,7%	1,1%	8,0%
8	Count	15	0	0	0	0	15
	% within ses kaynakları	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
	% of Total	1,3%	,0%	,0%	,0%	,0%	1,3%
9	Count	17	20	11	11	5	64
	% within ses kaynakları	26,6%	31,2%	17,2%	17,2%	7,8%	100,0%

	% of Total	1,4%	1,7%	,9%	,9%	,4%	5,4%
10	Count	16	4	16	8	8	52
	% within ses kaynakları	30,8%	7,7%	30,8%	15,4%	15,4%	100,0%
	% of Total	1,4%	,3%	1,4%	,7%	,7%	4,4%
11	Count	21	17	11	8	5	62
	% within ses kaynakları	33,9%	27,4%	17,7%	12,9%	8,1%	100,0%
	% of Total	1,8%	1,4%	,9%	,7%	,4%	5,3%
12	Count	13	10	3	2	2	30
	% within ses kaynakları	43,3%	33,3%	10,0%	6,7%	6,7%	100,0%
	% of Total	1,1%	,8%	,3%	,2%	,2%	2,5%
13	Count	2	1	1	0	2	6
	% within ses kaynakları	33,3%	16,7%	16,7%	,0%	33,3%	100,0%
	% of Total	,2%	,1%	,1%	,0%	,2%	,5%
14	Count	16	8	4	6	6	40

	% within ses kaynakları	40,0%	20,0%	10,0%	15,0%	15,0%	100,0%
	% of Total	1,4%	,7%	,3%	,5%	,5%	3,4%
15	Count	28	18	2	3	1	52
	% within ses kaynakları	53,8%	34,6%	3,8%	5,8%	1,9%	100,0%
	% of Total	2,4%	1,5%	,2%	,3%	,1%	4,4%
16	Count	2	3	0	0	1	6
	% within ses kaynakları	33,3%	50,0%	,0%	,0%	16,7%	100,0%
	% of Total	,2%	,3%	,0%	,0%	,1%	,5%
17	Count	3	4	2	2	4	15
	% within ses kaynakları	20,0%	26,7%	13,3%	13,3%	26,7%	100,0%
	% of Total	,3%	,3%	,2%	,2%	,3%	1,3%
18	Count	1	1	11	5	42	60
	% within ses kaynakları	1,7%	1,7%	18,3%	8,3%	70,0%	100,0%

	% of Total	,1%	,1%	,9%	,4%	3,6%	5,1%
19	Count	1	2	32	2	5	42
	% within ses kaynakları	2,4%	4,8%	76,2%	4,8%	11,9%	100,0%
	% of Total	,1%	,2%	2,7%	,2%	,4%	3,6%
20	Count	0	1	8	1	10	20
	% within ses kaynakları	,0%	5,0%	40,0%	5,0%	50,0%	100,0%
	% of Total	,0%	,1%	,7%	,1%	,8%	1,7%
21	Count	7	9	2	2	3	23
	% within ses kaynakları	30,4%	39,1%	8,7%	8,7%	13,0%	100,0%
	% of Total	,6%	,8%	,2%	,2%	,3%	2,0%
22	Count	1	1	5	1	3	11
	% within ses kaynakları	9,1%	9,1%	45,5%	9,1%	27,3%	100,0%
	% of Total	,1%	,1%	,4%	,1%	,3%	,9%
23	Count	0	0	7	1	8	16

	% within ses kaynakları	,0%	,0%	43,8%	6,2%	50,0%	100,0%
	% of Total	,0%	,0%	,6%	,1%	,7%	1,4%
24	Count	1	0	1	1	0	3
	% within ses kaynakları	33,3%	,0%	33,3%	33,3%	,0%	100,0%
	% of Total	,1%	,0%	,1%	,1%	,0%	,3%
25	Count	31	10	2	5	0	48
	% within ses kaynakları	64,6%	20,8%	4,2%	10,4%	,0%	100,0%
	% of Total	2,6%	,8%	,2%	,4%	,0%	4,1%
26	Count	4	11	1	13	1	30
	% within ses kaynakları	13,3%	36,7%	3,3%	43,3%	3,3%	100,0%
	% of Total	,3%	,9%	,1%	1,1%	,1%	2,5%
27	Count	13	2	0	0	1	16
	% within ses kaynakları	81,2%	12,5%	,0%	,0%	6,2%	100,0%

	% of Total	1,1%	,2%	,0%	,0%	,1%	1,4%
28	Count	17	29	15	15	7	83
	% within ses kaynakları	20,5%	34,9%	18,1%	18,1%	8,4%	100,0%
	% of Total	1,4%	2,5%	1,3%	1,3%	,6%	7,1%
29	Count	1	8	4	2	1	16
	% within ses kaynakları	6,2%	50,0%	25,0%	12,5%	6,2%	100,0%
	% of Total	,1%	,7%	,3%	,2%	,1%	1,4%
30	Count	4	10	4	6	3	27
	% within ses kaynakları	14,8%	37,0%	14,8%	22,2%	11,1%	100,0%
	% of Total	,3%	,8%	,3%	,5%	,3%	2,3%
31	Count	28	11	3	6	2	50
	% within ses kaynakları	56,0%	22,0%	6,0%	12,0%	4,0%	100,0%
	% of Total	2,4%	,9%	,3%	,5%	,2%	4,2%
32	Count	12	13	7	10	10	52

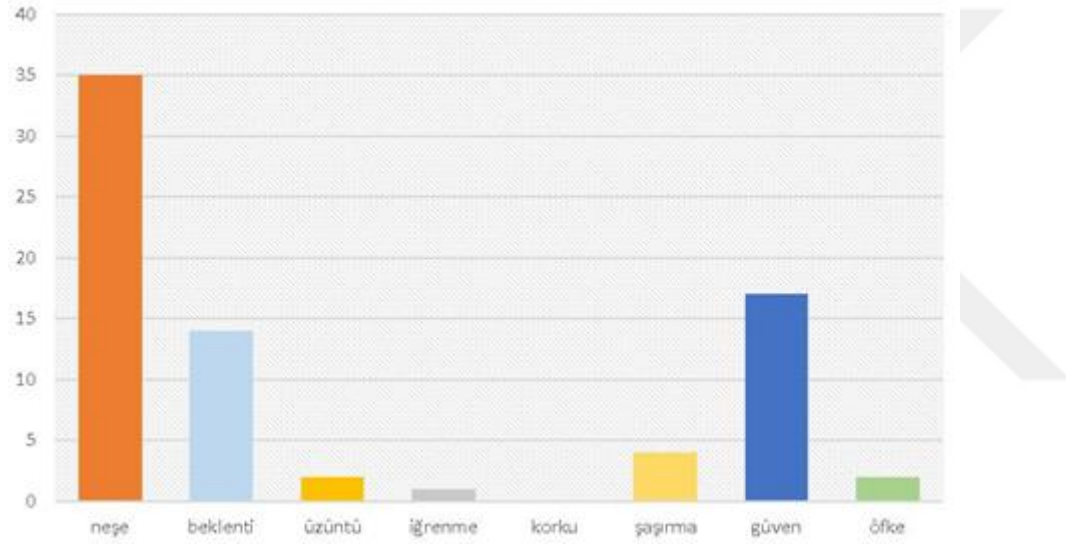
	% within ses kaynakları	23,1%	25,0%	13,5%	19,2%	19,2%	100,0%
	% of Total	1,0%	1,1%	,6%	,8%	,8%	4,4%
33	Count	3	1	1	1	2	8
	% within ses kaynakları	37,5%	12,5%	12,5%	12,5%	25,0%	100,0%
	% of Total	,3%	,1%	,1%	,1%	,2%	,7%
34	Count	2	2	2	1	4	11
	% within ses kaynakları	18,2%	18,2%	18,2%	9,1%	36,4%	100,0%
	% of Total	,2%	,2%	,2%	,1%	,3%	,9%
35	Count	6	3	3	3	2	17
	% within ses kaynakları	35,3%	17,6%	17,6%	17,6%	11,8%	100,0%
	% of Total	,5%	,3%	,3%	,3%	,2%	1,4%
Toplam	Count	340	263	212	172	190	1177
	% within ses kaynakları	28,9%	22,3%	18,0%	14,6%	16,1%	100,0%

% of Total	28,9%	22,3%	18,0%	14,6%	16,1%	100,0%
------------	-------	-------	-------	-------	-------	--------

Soru 7: Şu anda bulunduğunuz mekânda hissettiğiniz duygu durumları nelerdir ?

Dağ Kapaı

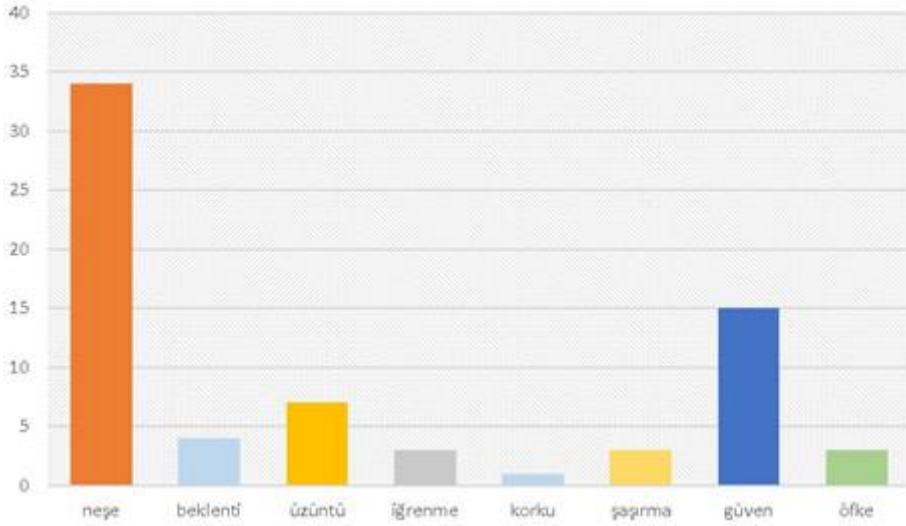
Katılımcıların Dağ Kapaı anahtar noktasında en çok hissettikleri duygu durumu neşe en az hissettikleri duygu durumu iğrenme şeklinde sonuçlanmıştır. Bu veri grafik olarak gösterilmiştir.

Şekil 4.11 Sonuçların grafiksel gösterimi

Ulu Camii Meydanı

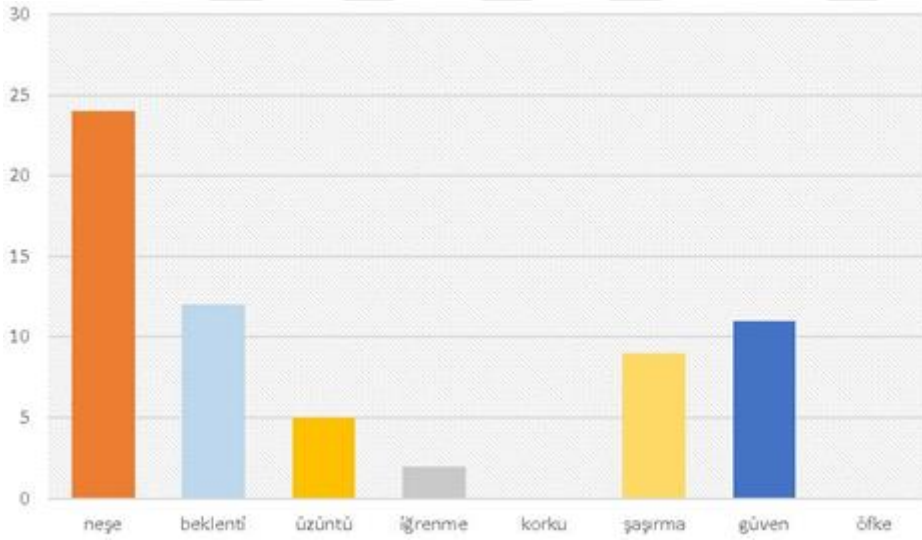
Katılımcıların Dağ Kapaı anahtar noktasında en çok hissettikleri duygu durumu neşe en az hissettikleri duygu durumu korku şeklinde sonuçlanmıştır. Bu veri grafik olarak gösterilmiştir.

Şekil 4.12 Sonuçların grafiksel gösterimi

Bakırcılar Çarşısı

Katılımcıların Dağ Kapı anahtar noktasında en çok hissettikleri duygu durumu neşe en az hissettikleri duygu durumu iğrenme şeklinde sonuçlanmıştır. Bu veri grafik olarak gösterilmiştir.

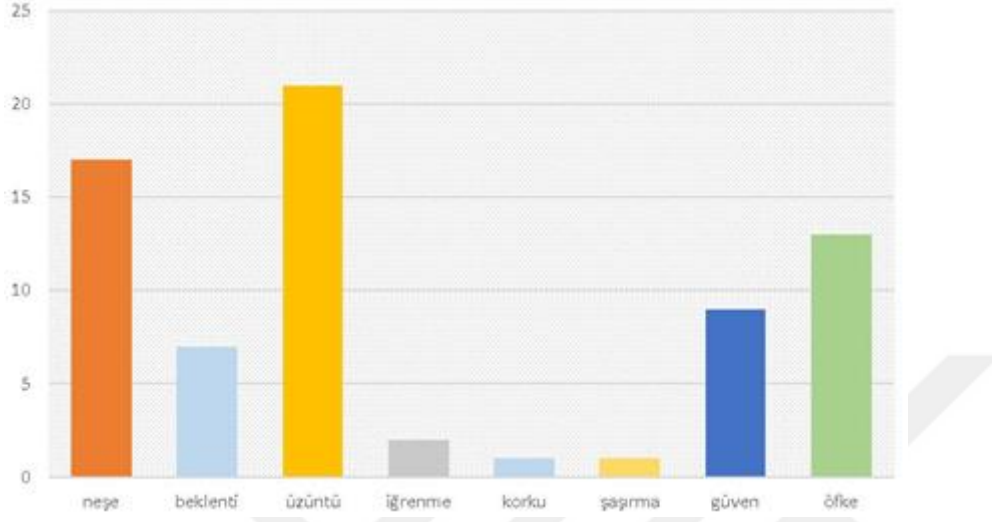

Şekil 4.13 Sonuçların grafiksel gösterimi

Dört Ayaklı Minare

Katılımcıların Dört Ayaklı Minare anahtar noktasında en çok hissettikleri duygu durumu üzüntü en az hissettikleri duygu durumu şaşırma ve korku şeklinde sonuçlanmıştır. Bu veri grafik olarak gösterilmiştir. Suriçi'nde son yıllarda yaşanan olumsuz olaylar üzüntü duygusunu da

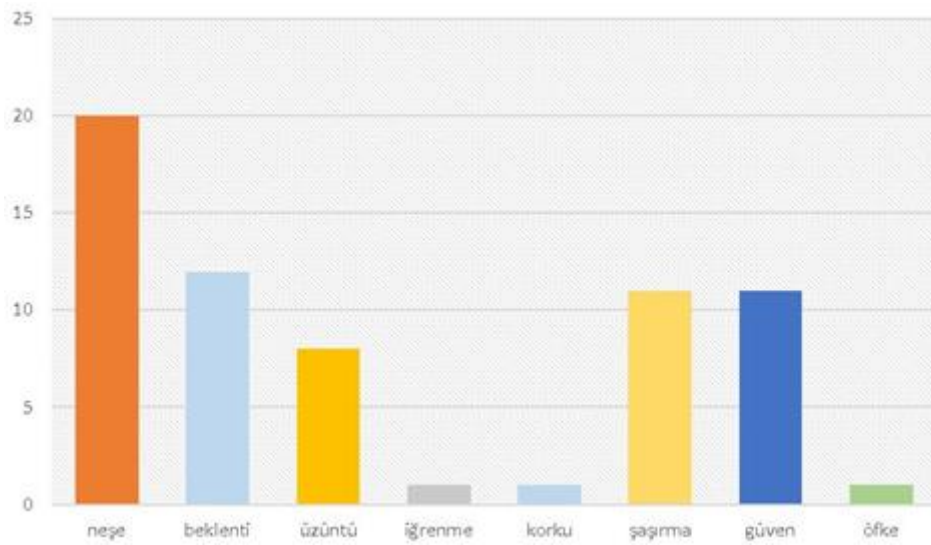
yaratmıştır. Dört Ayaklı Minare ayaklarının kurşunlanması ve dönemin Diyarbakır Barosu Başkanı Tahir Elçi'nin trajik bir şekilde minarenin dört ayağının altında öldürülmesi ile bağlantılı olarak mekânda yaşanan olaylar hissedilen duygu durumunu hüznün ve üzüntü yönünden etkilemektedir.

Şekil 4.14 Sonuçların grafiksel gösterimi

Demirciler Çarşısı

Katılımcıların Dağ Kapı anahtar noktasında en çok hissettikleri duygu durumu neşe en az hissettikleri duygu durumu iğrenme, korku ve öfke şeklinde sonuçlanmıştır. Bu veri grafik olarak gösterilmiştir.

Şekil 4.15 Sonuçların grafiksel gösterimi

Bölgelere göre 8 duygu durumu çeşidinin görülme sıklıkları önemli derecede bir farklılık göstermektedir. Bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı olarak bir değişimdir. (Chi-Square=88,122 ; p=0,000)

Duygu durumlarının görülme sıklıklarına ait farklılıkların % 51 ü bölgelerden kaynaklanmakta olup % 49 si hesaba katılmayan diğer faktörlerden etkilenmektedir(Phi=0,506).

Çalışmada seçilen anahtar noktaların dokusu ve fonksiyonları; katılımcıların duygu durumlarının görülme sıklıklarına ait farklılıkları da etkilememektedir.

Tez çalışmasının hedeflerinden biri de katılımcıların farklı mekânlarda işittikleri ses kaynakları sonucunda; hissettikleri duygu durum değişimini belirlemektir. Tez kapsamında, katılımcıların bu soruya verdikleri cevabın; Farklı anahtar noktalarına göre 8 duygu durumu çeşidinin görülme sıklıkları önemli derecede bir farklılık göstermektedir. Bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bir değişim olmaktadır. Anket sonuçlarına göre anahtar noktaların doğru bir kapsamda olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.7 Duygu durumlarının anahtar noktalarda değişimi

			Cevap 7 - Anahtar Noktalar					Total
			Dağkapı	Ulu cami meydanı	Bakırcılar Çarşısı	Dört ayaklı minare	Demirciler Çarşısı	
Duygu durumları	1	Count	35	34	24	17	20	130
		% within duygu	26,9%	26,2%	18,5%	13,1%	15,4%	100,0%
		% of Total	10,2%	9,9%	7,0%	4,9%	5,8%	37,8%
	2	Count	14	4	12	7	12	49

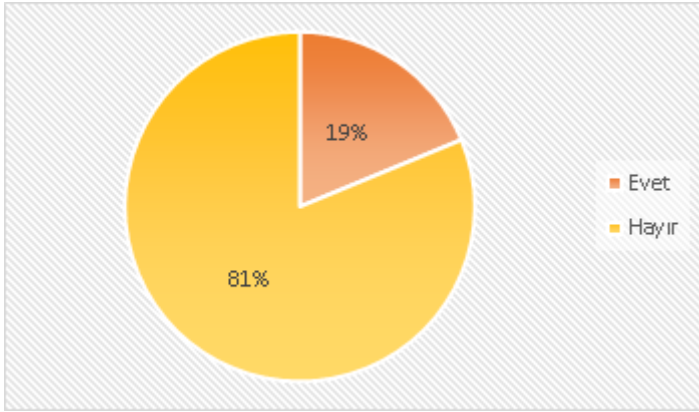
	% within duygu	28,6%	8,2%	24,5%	14,3%	24,5%	100,0%
	% of Total	4,1%	1,2%	3,5%	2,0%	3,5%	14,2%
3	Count	2	7	5	21	8	43
	% within duygu	4,7%	16,3%	11,6%	48,8%	18,6%	100,0%
	% of Total	,6%	2,0%	1,5%	6,1%	2,3%	12,5%
4	Count	1	3	2	2	1	9
	% within duygu	11,1%	33,3%	22,2%	22,2%	11,1%	100,0%
	% of Total	,3%	,9%	,6%	,6%	,3%	2,6%
5	Count	0	1	0	1	1	3
	% within duygu	,0%	33,3%	,0%	33,3%	33,3%	100,0%
	% of Total	,0%	,3%	,0%	,3%	,3%	,9%
6	Count	4	3	9	1	11	28
	% within duygu	14,3%	10,7%	32,1%	3,6%	39,3%	100,0%

	% of Total	1,2%	,9%	2,6%	,3%	3,2%	8,1%
7	Count	17	15	11	9	11	63
	% within duygu	27,0%	23,8%	17,5%	14,3%	17,5%	100,0%
	% of Total	4,9%	4,4%	3,2%	2,6%	3,2%	18,3%
8	Count	2	3	0	13	1	19
	% within duygu	10,5%	15,8%	,0%	68,4%	5,3%	100,0%
	% of Total	,6%	,9%	,0%	3,8%	,3%	5,5%
Total	Count	75	70	63	71	65	344
	% within duygu	21,8%	20,3%	18,3%	20,6%	18,9%	100,0%
	% of Total	21,8%	20,3%	18,3%	20,6%	18,9%	100,0%

Soru 8: Ses yürüyüşü sonucunda, ilk kez işittiğiniz bir ses kaynağı var mıdır ?

Tez çalışmasının hedeflerinden biri de ses yürüyüşü sonucunda, ilk kez işitilen bir ses kaynağı olup olmasını belirlemektir. Katılımcılar %81'i evet, %19'u hayır şeklinde belirtmişlerdir. Çalışmaya katılan katılımcıların seçilme kriterleri olan; Diyarbakır kentinde ikamet etmeleri kısaca katılımcıların daha önce bu mekânları deneyimledikleri göz önünde bulundurulunca işitsel duyunun ses yürüyüşü içinde ne derece kullanıldığını daha iyi belirleyebiliriz. Bundan

hareketle; anket sonuçlarında "evet" cevabı verenlerin çoğunlukta olmasına göre ses yürüyüşünün doğru bir kapsamda olduğu sonucuna varılmıştır.

Şekil 4.16 Kategorideki seçimlerin yüzde dilimli gösterimi

Chi-Square=0,873 ; p=0,350 Ses yürüyüşü sonucunda, ilk kez işittiğiniz bir ses kaynağı var mıdır sorusuna verilen cevapların evet veya hayır olması cinsiyet üzerinde etkili değildir.

Phi=0,135 ; p=0,350 Cevap değişkeni ile cinsiyet değişkeni arasında bağımlılık yoktur. Bu iki değişken arasındaki ilişkinin yüzdesi %13,5 olup bu sonuç istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Spearman Korelasyon Katsayısı=0,135 ; p=0,361 (Cevap değişkeni ile Cinsiyet değişkeni arasındaki korelasyon (birbirlerini etkileme) %13.5 olup bur korelasyon değeri istatistiksel olarak anlamlı bir değer değildir. Kısaca bulunan sonuç bilimsel olmayıp, şans eseri bulunan bir değerdir.

Şans eseri ulaşılan bu sonuçlar, cinsiyetleri açısından değerlendirilmiştir. Katılımcıların cinsiyetleri ile Ses yürüyüşü sonucunda, ilk kez işitilen bir ses kaynağının bir etkisi olmamaktadır.

Tablo 4.8 Cinsiyet değişkeni

	Cevap 8		Total
	Evet	Hayır	

Cinsiyet	Erkek	Count	9	15	24
		% within Cinsiyet	37,5%	62,5%	100,0%
		% of Total	18,8%	31,2%	50,0%
Kadın	Kadın	Count	6	18	24
		% within Cinsiyet	25,0%	75,0%	100,0%
		% of Total	12,5%	37,5%	50,0%
Total		Count	15	33	48
		% within Cinsiyet	31,2%	68,8%	100,0%
		% of Total	31,2%	68,8%	100,0%

Chi-Square=9,594 ; p=0,008 cevapların evet veya hayır olması yaş aralığı (jenerasyonlar) üzerinde etkili bir değişken değildir.

Phi=0,447 ; p=0,008 Cevap değişkeni ile yaş aralığı (jenerasyonlar) değişkeni arasında bağımlılık yoktur. Yani bu iki değişken arasındaki ilişkinin yüzdesi %44,7 olup bu sonuç istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Spearman Korelasyon Katsayısı=0,309 ; p=0,033 Cevap değişkeni ile yaş aralığı (jenerasyonlar) değişkeni arasındaki korelasyon (birbirlerini etkileme) %30.9 olup bur korelasyon değeri istatistiksel olarak anlamlı bir değer değildir. Kısaca bulunan sonuç bilimsel olmayıp, şans eseri bulunan bir değerdir.

Şans eseri ulaşılan bu sonuçlar, yaş aralığı(jenerasyonu) açısından değerlendirilmiştir.

Katılımcıların yaş aralığı(jenerasyonu) ile Ses yürüyüşü sonucunda, ilk kez işitilen bir ses kaynağının bir etkisi olmamaktadır.

Tablo 4.9 Yaş aralığı değişkeni

			Cevap 8		Total
			Evet	Hayır	
Yaş aralığı	1965-1979	Count	7	10	17
		% within yaş aralığı	41,2%	58,8%	100,0%
		% of Total	14,6%	20,8%	35,4%
	1980-1999	Count	0	16	16
		% within yaş aralığı	,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	,0%	33,3%	33,3%
2000 ve sonrası	ve	Count	2	13	15
		% within yaş aralığı	13,3%	86,7%	100,0%
		% of Total	4,2%	27,1%	31,2%
Total		Count	9	39	48
		% within yaş aralığı	18,8%	81,2%	100,0%
		% of Total	18,8%	81,2%	100,0%

Suriçi'ne ziyaret etme amacı ile Ses yürüyüşü sonunda ilk kez işittiğiniz bir ses kaynağı arasında görülme sıklıkları (frekans) arasında bir anlamlılık tespit edilememiştir. (Chi-square=1,251; p=0,263)

Şans eseri ulaşılan bu sonuçlar, Suriçi'ni ziyaret etme amacı açısından değerlendirilmiştir. Katılımcıların suriçi'ni ziyaret etme amacı ile Ses yürüyüşü sonucunda, ilk kez işitilen bir ses kaynağının bir etkisi olmamaktadır.

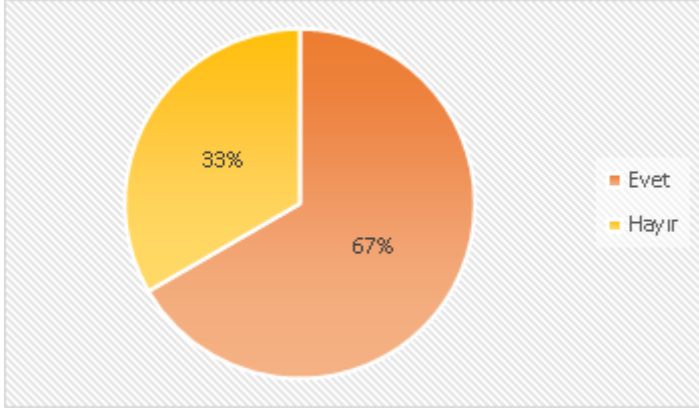
Tablo 4.10 Suriçi'ni ziyaret amacı değişkeni

			Cevap 8		Total
			evet	hayır	evet
Suriçi'ni ziyaret amacı	Suriçi'nde çalışmak	Count	4	10	14
		% within Suriçi'ni ziyaret amacı	28,6%	71,4%	100,0%
		% of Total	8,3%	20,8%	29,2%
	Suriçi'nde gezmek/dolaşmak	Count	5	29	34

Total	% within Suriçi'ni ziyaret amacı	14,7%	85,3%	100,0%
	% of Total	10,4%	60,4%	70,8%
	Count	9	39	48
	% within Suriçi'ni ziyaret amacı	18,8%	81,3%	100,0%
	% of Total	18,8%	81,3%	100,0%

Soru 9: Ses yürüyüşü sonucunda; işittiğiniz seslerin Suriçi'ne ilişkin genel algı durumunuzu etkilediğini düşünüyor musunuz ?

Tez çalışmasının hedeflerinden biri de ses yürüyüşü sonucunda işitilen seslerin Suriçi'ne ilişkin genel algı durumunu etkileyip etkilemediğini belirlemektir. Katılımcılar %67'si evet, %33'ü hayır şeklinde belirtmişlerdir. Anket sonuçlarına göre '' evet'' cevabının çoğunlukta olması tez çalışmasında işitsel algının doğru bir kapsamda ele alındığını doğrular bir sonuca ulaştırır.

Şekil 4.17 Kategorideki seçimlerin yüzde dilimli gösterimi

Chi-Square=1,079 ; p=0,299 Ses yürüyüşü sonunda; işittiğiniz seslerin Suriçi' ne ilişkin genel algı durumunuzu etkilemesine verilen cevapların evet veya hayır olması cinsiyet üzerinde etkili değildir.

Phi=0,152 ; p=0,299 Cevap değişkeni ile cinsiyet değişkeni arasında bağımlılık yoktur. Bu iki değişken arasındaki ilişkinin yüzdesi %15,2 olup bu sonuç istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Spearman Korelasyon Katsayısı=0,152 ; p=0,309 Cevap değişkeni ile cinsiyet değişkeni arasındaki korelasyon (birbirlerini etkileme) %15.2 olup bur korelasyon değeri istatistiksel olarak anlamlı bir değer değildir. Kısaca bulunan sonuç bilimsel olmayıp, şans eseri bulunan bir değerdir.

Şans eseri ulaşılan bu sonuçlar, cinsiyet açısından değerlendirilmiştir. Ses yürüyüşü sonucunda; işitilen seslerin cinsiyet ile Suriçi' ne ilişkin genel algı durumuna ilişkin bir etkisi olmamaktadır.

Tablo 4.11 Cinsiyet değişkeni

			Cevap 9		Total
			Evet	Hayır	
Cinsiyet	Erkek	Count	18	6	24
		% within Cinsiyet	75,0%	25,0%	100,0%

	% of Total	38,3%	12,8%	51,1%
Kadın	Count	14	9	23
	% within Cinsiyet	60,9%	39,1%	100,0%
	% of Total	29,8%	19,1%	48,9%
Total	Count	32	15	47
	% within Cinsiyet	68,1%	31,9%	100,0%
	% of Total	68,1%	31,9%	100,0%

Suriçi' ne ziyaret etme amacı ile Ses yürüyüşü sonunda işittiğiniz seslerin Suriçi' ne ilişkin genel algı durumu arasında görülme sıklıkları (frekans) arasında bir anlamlılık tespit edilememiştir. (Chi-square=0,807; p=0,369)

Şans eseri ulaşılan bu sonuçlar, Suriçi' ni ziyaret etme amacı açısından değerlendirilmiştir. Katılımcıların iştilen seslerin Suriçi' ni ziyaret etme amacı ile Suriçi' ne ilişkin genel algı durumuna ilişkin bir etkisi olmamaktadır.

Tablo 4.12 Suriçi' ni ziyaret amacı değişkeni

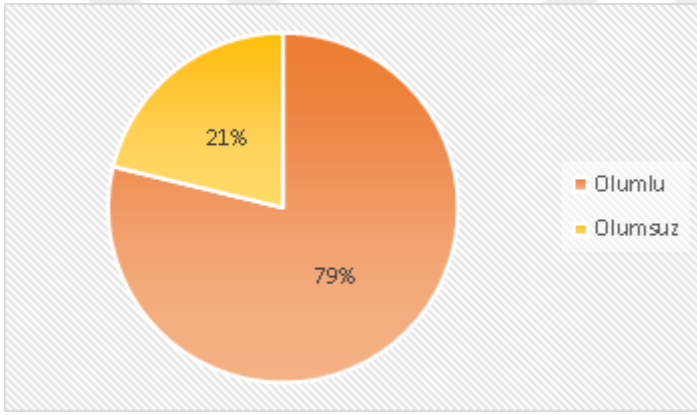
	Cevap 9	Total
--	---------	-------

			evet	hayır	evet
Suriçi'ni ziyaret amacı	Suriçi'nde çalışmak	Count	8	6	14
		% within Suriçi'ni ziyaret amacı	57,1%	42,9%	100,0%
		% of Total	16,7%	12,5%	29,2%
	Suriçi'ni gezmek/dolaşmak	Count	24	10	34
		% within Suriçi'ni ziyaret amacı	70,6%	29,4%	100,0%
		% of Total	50,0%	20,8%	70,8%
Total		Count	32	16	48
		% Suriçi'ni ziyaret amacı	66,7%	33,3%	100,0%

	% of Total	66,7%	33,3%	100,0%
--	------------	-------	-------	--------

Soru 10: Etkilemişse Nasıl etkiledi?

Tez çalışmasının hedeflerinden biri de katılımcıların yukarıda sorulan soruyu takiben işitilen seslerin Suriçi'ne ilişkin genel algı durumunu etkiliyorsa, nasıl etkilediğini belirlemektir. Katılımcılar %79'u olumlu, %21'i olumsuz şeklinde belirtmişlerdir. Anket sonuçlarına göre "olumlu" cevabının çoğunlukta olması; işitsel duyunun genel algı durumunu etkilediğini kısaca bu sorunun doğru bir kapsamda olduğu sonucuna varılmıştır.

Şekil 4.18 Kategorideki seçimlerin yüzde dilimli gösterimi

Chi-Square=0,186 ; p=0,666 Etkilediyse nasıl etkiledi sorusuna verilen cevapların olumlu veya olumsuz olması cinsiyet üzerinde etkili bir değişkendir.

Phi=-0,074 ; p=0,666 Cevap değişkeni ile cinsiyet değişkeni arasında bağımlılık vardır. Bu iki değişken arasındaki ilişkinin yüzdesi %7,4 olup bu sonuç istatistiksel olarak anlamlıdır.

Spearman Korelasyon Katsayısı=-0,074 ; p=0,678 Cevap değişkeni ile cinsiyet değişkeni arasındaki korelasyon (birbirlerini etkileme) %7.4 olup bur korelasyon değeri istatistiksel olarak anlamlı bir değerdir. Kısaca bulunan sonuç bilimsel bir değerdir.

Şans eseri ulaşılan bu sonuçlar, cinsiyet açısından değerlendirilmiştir. Katılımcıların cinsiyeti ile Ses yürüyüşü sonucunda; işitilen seslerin Suriçi'ne ilişkin genel algı durumunu etkilediğini düşüncelerine ilişkin bir etkisi olmamaktadır.

Tablo 4.13 Cinsiyet değişkeni

			Cevap 10		Total
			Olumlu	Olumsuz	
Cinsiyet	Erkek	Count	14	5	19
		% within Cinsiyet	73,7%	26,3%	100,0%
		% of Total	41,2%	14,7%	55,9%
	Kadın	Count	12	3	15
		% within Cinsiyet	80,0%	20,0%	100,0%
		% of Total	35,3%	8,8%	44,1%
Total	Count	26	8	34	
	% within Cinsiyet	76,5%	23,5%	100,0%	
	% of Total	76,5%	23,5%	100,0%	

Chi-Square=2,515 ; p=0,284 Etkilediyse nasıl etkiledi sorusuna verilen cevapların olumlu veya olumsuz olması yaş aralığı (jenerasyonlar) üzerinde etkili değildir.

Phi=0,280 ; p=0,284 Cevap değişkeni ile yaş aralığı (jenerasyonlar) değişkeni arasında bağımlılık yoktur. Bu iki değişken arasındaki ilişkinin yüzdesi %28 olup bu sonuç istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Spearman Korelasyon Katsayısı=0,040 ; p=0,830 Cevap değişkeni ile yaş aralığı (jenerasyonlar) değişkeni arasındaki korelasyon (birbirlerini etkileme) %4 olup bur korelasyon

değeri istatistiksel olarak anlamlı bir değer değildir. Kısaca bulunan sonuç bilimsel olmayıp, şans eseri bulunan bir değerdir.

Şans eseri ulaşılan bu sonuçlar, yaş aralığı(jenerasyon) açısından değerlendirilmiştir. Katılımcıların yaş aralığı(jenerasyon) ile Ses yürüyüşü sonucunda; işitilen seslerin Suriçi'ne ilişkin genel algı durumunu etkilediğini düşünmelerine ilişkin bir etkisi olmamaktadır.

Tablo 4.14 Yaş aralığı değişkeni

			Cevap 10		Total
			Olumlu	Olumsuz	
Yaş aralığı	1965-1979	Count	8	3	11
		% within yaş aralığı	72,7%	27,3%	100,0%
		% of Total	25,0%	9,4%	34,4%
	1980-1999	Count	7	0	7
		% within yaş aralığı	100,0%	,0%	100,0%
		% of Total	21,9%	,0%	21,9%
	2000 ve sonrası	Count	10	4	14
		% within yaş aralığı	71,4%	28,6%	100,0%
		% of Total	31,2%	12,5%	43,8%
Total	Count	25	7	32	

% within yaş aralığı	78,1%	21,9%	100,0%
% of Total	78,1%	21,9%	100,0%

Chi-Square=2,126 ; p=0,145 Etkilediyse nasıl etkiledi sorusuna verilen cevapların olumlu veya olumsuz olması Suriçi' ne gelme sebebi üzerinde etkili değildir.

Phi=-0,262 ; p=0,145 Cevap değişkeni ile Suriçi' ne gelme sebebi değişkeni arasında bağımlılık yoktur. Bu iki değişken arasındaki ilişkinin yüzdesi %26,2 olup bu sonuç istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Spearman Korelasyon Katsayısı=-0,262 ; p=0,155 Cevap değişkeni ile Suriçi' ne gelme sebebi değişkeni arasındaki korelasyon (birbirlerini etkileme) %26,2 olup bur korelasyon değeri istatistiksel olarak anlamlı bir değer değildir. Kısaca bulunan sonuç bilimsel olmayıp, şans eseri bulunan bir değerdir.

Şans eseri ulaşılan bu sonuçlar, Suriçi'ni ziyaret amacı açısından değerlendirilmiştir. Katılımcıların Suriçi'ni ziyaret amacı ile Ses yürüyüşü sonucunda; işitilen seslerin Suriçi'ne ilişkin genel algı durumunu etkilediğini düşünmelerine ilişkin bir etkisi olmamaktadır.

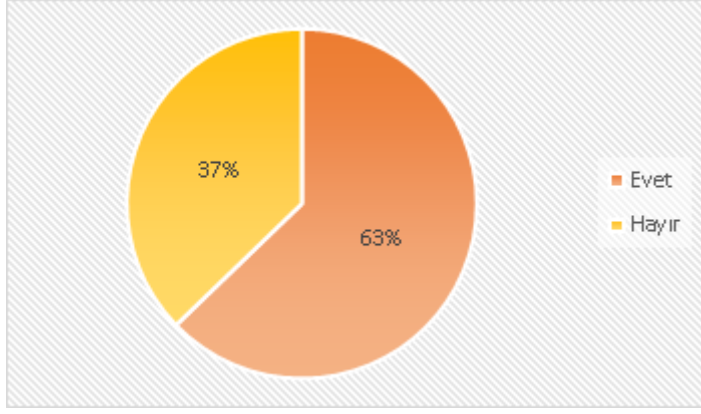
Tablo 4.15 Suriçi'ni ziyaret amacı değişkeni

			Cevap 10		Total
			Olumlu	Olumsuz	
Suriçi'ni ziyaret amacı	Suriçi'nde Çalışmak	Count	4	3	7
		% within Suriçi'ni ziyaret amacı	57,1%	42,9%	100,0%
		% of Total	12,9%	9,7%	22,6%

Suriçi'nde Gezmek/Dolaşmak	Count	20	4	24
	% within Suriçi'ni ziyaret amacı	83,3%	16,7%	100,0%
	% of Total	64,5%	12,9%	77,4%
Total	Count	24	7	31
	% within Suriçi'ni ziyaret amacı	77,4%	22,6%	100,0%
	% of Total	77,4%	22,6%	100,0%

Soru 11: Ses yürüyüşü sonucunda; işittiğiniz seslerin Suriçi'ne ilişkin hissettiğiniz genel duygu durumunuzu etkilediğini düşünüyor musunuz ?

Tez çalışmasının hedeflerinden biri de katılımcıların işitilen seslerin Suriçi'ne ilişkin hissedilen genel duygu durumunu etkileyip etkilemediğini belirlemektir. Katılımcılar ; %63'ü evet, %37'si şeklinde belirtmişlerdir. Anket sonuçlarına göre '' evet'' cevabının çoğunlukta olması; işitsel duyunun genel hissedilen duygu durumu ile bağlantılı olduğunu, etkilediğini kısaca bu sorunun doğru bir kapsamda olduğu sonucuna varılmıştır.

Şekil 4.19 Kategorideki seçimlerin yüzde dilimli gösterimi

Chi-Square=0,799 ; p=0,371 Ses yürüyüşü sonunda; işittiğiniz seslerin Suriçi'ne ilişkin hissettiğiniz genel duygu durumunuzu etkilediğini sorusuna verilen cevapların evet veya hayır olması cinsiyet üzerinde etkili değildir.

Phi=-0,129 ; p=0,371 Cevap değişkeni ile cinsiyet değişkeni arasında bağımlılık yoktur. Bu iki değişken arasındaki ilişkinin yüzdesi %12,9 olup bu sonuç istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Spearman Korelasyon Katsayısı=-0,129 ; p=0,382 Cevap değişkeni ile cinsiyet değişkeni arasındaki korelasyon (birbirlerini etkileme) %12,9 olup bur korelasyon değeri istatistiksel olarak anlamlı bir değer değildir. Kısaca bulunan sonuç bilimsel olmayıp, şans eseri bulunan bir değerdir.

Şans eseri ulaşılan bu sonuçlar, cinsiyet açısından değerlendirilmiştir. Katılımcıların cinsiyet ile Ses yürüyüşü sonucunda; işitilen seslerin Suriçi'ne ilişkin hissedilen genel duygu durumunu etkilediğini düşüncelerine ilişkin bir etkisi olmamaktadır.

Tablo 4.16 Cinsiyet değişkeni

			Cevap 11		Total
			Evet	Hayır	
Cinsiyet	Erkek	Count	12	13	25
		% within Cinsiyet	48,0%	52,0%	100,0%

	% of Total	25,0%	27,1%	52,1%
Kadın	Count	14	9	23
	% within Cinsiyet	60,9%	39,1%	100,0%
	% of Total	29,2%	18,8%	47,9%
Total	Count	26	22	48
	% within Cinsiyet	54,2%	45,8%	100,0%
	% of Total	54,2%	45,8%	100,0%

Suriçi'ni ziyaret amacı ile Ses yürüyüşü sonunda işittiğiniz seslerin Suriçi'ne ilişkin hissettiğiniz duygu durumu arasında görülme sıklıkları (frekans) arasında bir anlamlılık tespit edilememiştir. (Chi-square=0,519; p=0,471)

Şans eseri ulaşılan bu sonuçlar, Suriçi'ni ziyaret etme amacı açısından değerlendirilmiştir. Katılımcıların Suriçi'ni ziyaret etme amacı ile Ses yürüyüşü sonucunda; işitilen seslerin Suriçi'ne ilişkin hissedilen genel duygu durumunu etkilediğini düşünmelerine ilişkin bir etkisi olmamaktadır.

Tablo 4.17 Suriçi'ni ziyaret amacı değişkeni

	Cevap 11		Total
	evet	hayır	evet

Suriçi'ni ziyaret amacı	Suriçi'nde çalışmak	Count	9	5	14
		% within Suriçi'ni ziyaret amacı	64,3%	35,7%	100,0%
		% of Total	18,8%	10,4%	29,2%
Total	Suriçi'ni gezmek/dolaşmak	Count	18	16	34
		% within Suriçi'ni ziyaret amacı	52,9%	47,1%	100,0%
		% of Total	37,5%	33,3%	70,8%
Total		Count	27	21	48
		% within Suriçi'ni ziyaret amacı	56,3%	43,8%	100,0%
		% of Total	56,3%	43,8%	100,0%

Yaş aralığı(jenerasyon) ile Ses yürüyüşü sonunda işittiğiniz seslerin Suriçi'ne ilişkin hissettiğiniz duygu durumu arasında görülme sıklıkları (frekans) arasında bir anlamlılık tespit

edilememiştir. (Chi-square=6,095; p=0,047)

Şans eseri ulaşılan bu sonuçlar, Suriçi'ni yaş aralığı(jenerasyon) açısından değerlendirilmiştir. Katılımcıların yaş aralığı(jenerasyon) ile Ses yürüyüşü sonucunda; işitilen seslerin Suriçi'ne ilişkin hissedilen genel duygu durumunu etkilediğini düşünmelerine ilişkin bir etkisi olmamaktadır.

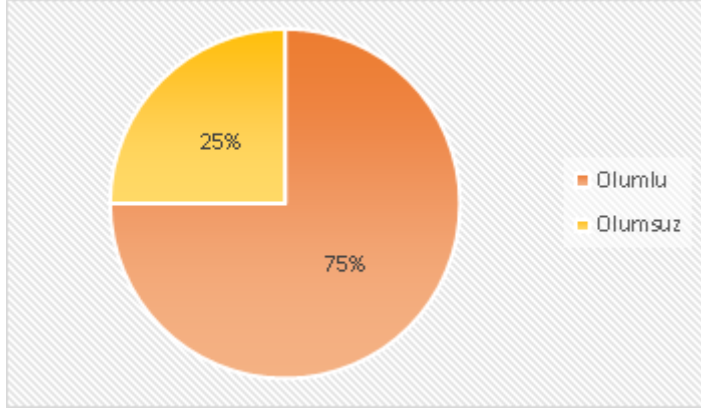
Tablo 4.18 Yaş aralığı değişkeni

			Cevap 11		Total
			evet	hayır	evet
Yaş aralığı	1965-1979	Count	11	5	16
		% within Yaş aralığı	68,8%	31,3%	100,0%
		% of Total	22,9%	10,4%	33,3%
	1980-1999	Count	5	11	16
		% within Yaş aralığı	31,3%	68,8%	100,0%

		% of Total	10,4%	22,9%	33,3%
	2000 ve sonrası	Count	11	5	16
		% within Yaş aralığı	68,8%	31,3%	100,0%
		% of Total	22,9%	10,4%	33,3%
Total		Count	27	21	48
		% within Yaş aralığı	56,3%	43,8%	100,0%
		% of Total	56,3%	43,8%	100,0%

Soru 12: Etkilemişse Nasıl etkiledi ?

Tez çalışmasının hedeflerinden biri de katılımcıların yukarıda olan soruyu takiben işitilen seslerin Suriçi'ne ilişkin hissedilen genel duygu durumu etkiliyorsa nasıl etkilediğini belirlemektir. Katılımcılar %75'u olumlu, %25'i olumsuz şeklinde belirtmişlerdir. Anket sonuçlarına göre ''olumlu'' cevabının çoğunlukta olması işitsel algının genel hissedilen duygu durumunu olumlu duygulara sebebiyet vererek etkilediğini doğrular bir sonuca ulaştırır.

Şekil 4.20 Kategorideki seçimlerin yüzde dilimli gösterimi

Chi-Square=0,274 ; p=0,601 Etkilediyse nasıl etiledi sorusuna verilen cevapların olumlu veya olumsuz olması cinsiyet üzerinde etkili bir değişkendir.

Phi=-0,101 ; p=0,601 Cevap değişkeni ile cinsiyet değişkeni arasında bağımlılık vardır. Bu iki değişken arasındaki ilişkinin yüzdesi %10,1 olup bu sonuç istatistiksel olarak anlamlıdır.

Spearman Korelasyon Katsayısı=-0,101 ; p=0,617 Cevap değişkeni ile cinsiyet değişkeni arasındaki korelasyon (birbirlerini etkileme) %10.1 olup bur korelasyon değeri istatistiksel olarak anlamlı bir değerdir. Kısaca bulunan sonuç bilimsel bir değerdir.

Bilimsel bir değer olarak ele alındığında; ses yürüyüşü sonucunda; işitilen seslerin Suriçi'ne ilişkin duygu durumunu etkilediğini düşünenler ile cinsiyetlere göre farklı sonuçlara ulaştığı gözlemlenmektedir. Cinsiyetini bu sonuçta etkili olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.19 Cinsiyet değişkeni

			Cevap 12		Total
			Olumlu	Olumsuz	
Cinsiyet	Erkek	Count	8	3	11
		% within Cinsiyet	72,7%	27,3%	100,0%
		% of Total	29,6%	11,1%	40,7%

Kadın	Count	13	3	16
	% within Cinsiyet	81,2%	18,8%	100,0%
	% of Total	48,1%	11,1%	59,3%
Total	Count	21	6	27
	% within Cinsiyet	77,8%	22,2%	100,0%
	% of Total	77,8%	22,2%	100,0%

Chi-Square=2,647 ; p=0,266 Etkilediyse nasıl etkiledi sorusuna verilen cevapların olumlu veya olumsuz olması yaş aralığı(jenerasyonlar) üzerinde etkili değildir.

Phi=0,319 ; p=0,266 Cevap değişkeni ile yaş aralığı(jenerasyonlar) değişkeni arasında bağımlılık yoktur. Bu iki değişken arasındaki ilişkinin yüzdesi %31,9 olup bu sonuç istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Spearman Korelasyon Katsayısı=0,184 ; p=0,369 Cevap değişkeni ile yaş aralığı(jenerasyonlar) değişkeni arasındaki korelasyon (birbirlerini etkileme) %18,4 olup bur korelasyon değeri istatistiksel olarak anlamlı bir değer değildir. Kısaca bulunan sonuç bilimsel olmayıp, şans eseri bulunan bir değerdir.

Şans eseri ulaşılan bu sonuçlar, yaş aralığı(jenerasyon) açısından değerlendirilmiştir. Katılımcıların yaş aralığı(jenerasyon) ile Ses yürüyüşü sonucunda; işitilen seslerin Suriçi'ne ilişkin hissedilen genel duygu durumunu etkilediğini düşünenlere ilişkin bir etkisi olmamaktadır.

Tablo 4.20 Yaş aralığı değişkeni

	Cevap 12	Total
--	----------	-------

			Olumlu	Olumsuz	
Yaş aralığı	1965-1979	Count	8	2	10
		% within Yaş aralığı	80,0%	20,0%	100,0%
		% of Total	30,8%	7,7%	38,5%
	1980-1999	Count	5	0	5
		% within Yaş aralığı	100,0%	,0%	100,0%
		% of Total	19,2%	,0%	19,2%
	2000 ve sonrası	Count	7	4	11
		% within Yaş aralığı	63,6%	36,4%	100,0%
		% of Total	26,9%	15,4%	42,3%
Total	Count	20	6	26	
	% within Yaş aralığı	76,9%	23,1%	100,0%	
	% of Total	76,9%	23,1%	100,0%	

Chi-Square=0,964 ; p=0,326 Etkilediyse nasıl etiledi sorusuna verilen cevapların olumlu veya olumsuz olması Suriçi' ne gelme sebebi üzerinde etkili değildir.

Phi=-0,189 ; p=0,326 Cevap değişkeni ile Suriçi' ne gelme sebebi değişkeni arasında bağımlılık

yoktur. Bu iki değişken arasındaki ilişkinin yüzdesi %31,9 olup bu sonuç istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Spearman Korelasyon Katsayısı=-0,189 ; p=0,345 Cevap değişkeni ile Suriçi'ne gelme sebebi değişkeni arasındaki korelasyon (birbirlerini etkileme) %18,4 olup bur korelasyon değeri istatistiksel olarak anlamlı bir değer değildir. Kısaca bulunan sonuç bilimsel olmayıp, şans eseri bulunan bir değerdir.

Şans eseri ulaşılan bu sonuçlar, Suriçi'ni ziyaret amacı açısından değerlendirilmiştir. Katılımcıların Suriçi'ni ziyaret amacı ile Ses yürüyüşü sonucunda; iştilen seslerin Suriçi'ne ilişkin hissedilen genel duygu durumunu etkilediğini düşünenlere ilişkin bir etkisi olmamaktadır.

Tablo 4.21 Suriçi'ni ziyaret amacı değişkeni

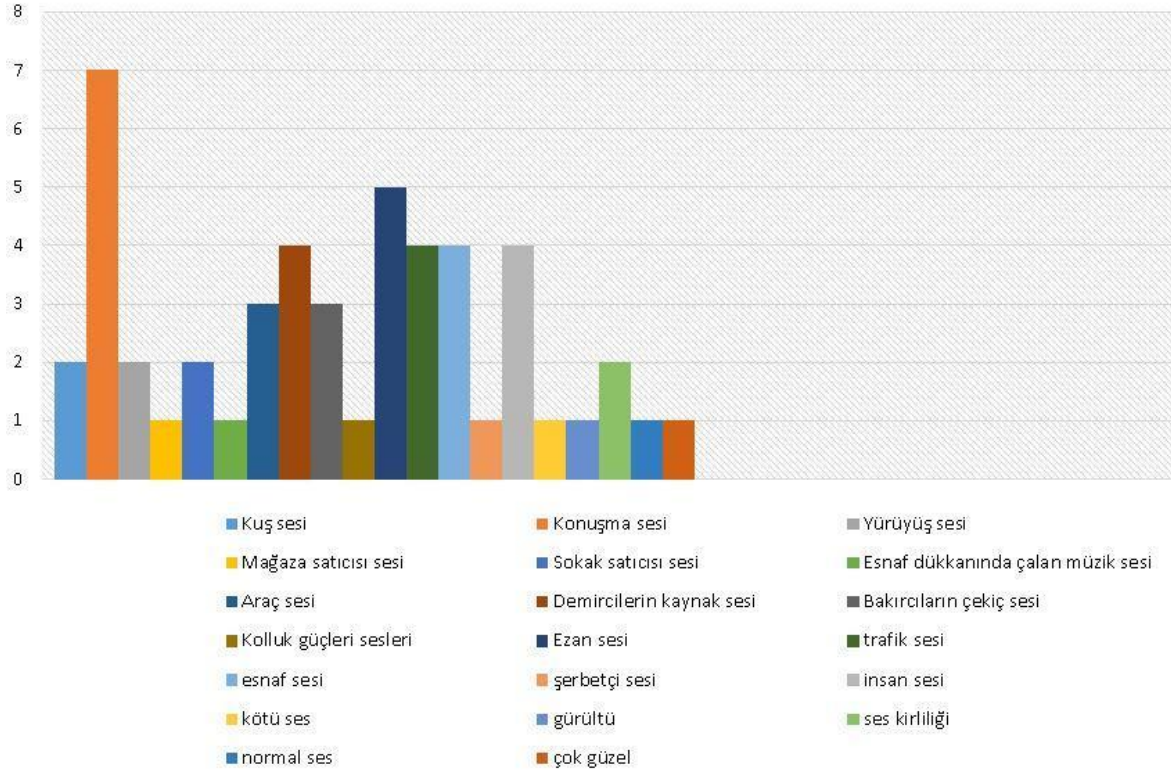
			Cevap 12		Total
			Olumlu	Olumsuz	
Suriçi'ni ziyaret amacı	Suriçi'nde Çalışmak	Count	6	3	9
		% within Suriçi'ni ziyaret amacı	66,7%	33,3%	100,0%
		% of Total	22,2%	11,1%	33,3%
	Suriçi'nde Gezmek/Dolaşmak	Count	15	3	18
		% within Suriçi'ni ziyaret amacı	83,3%	16,7%	100,0%

	% of Total	55,6%	11,1%	66,7%
Total	Count	21	6	27
	% within Suriçi'ni ziyaret amacı	77,8%	22,2%	100,0%
	% of Total	77,8%	22,2%	100,0%

Soru 13: Ses yürüyüşü sonucunda, Suriçi'ni işittiğiniz seslere ilişkin hangi ses kaynağı ile tanımlarsınız ?

Ses yürüyüşü sonunda katılımcıların işittikleri ses kaynakları tablomuzda yer alan konuşma sesleri, ezan sesi, sokak satıcılarının. mağaza satıcısının sesi, esnafın sesi, bakırcıların ve demircilerin çekiç ve dövme sesleri, kuş sesi, araç ve trafik sesi şeklindedir. Ağırlıkta olarak Suriçi'nin dinamik yapısı, işyerlerinin ve toplanma alanlarının yoğunluğu göz önüne alındığında çeşitli insan seslerinin duyulması esnafın çalışma sırasında çıkardığı sesler belirleyici olmuştur.

Katılımcıların kente dair tanımlamalarını en çok ifade eden işittikleri ses kaynağı sesi konuşma sesi, en az işittikleri ses kaynağı sesleri bakırcıların çekiç sesi, demircilerin kaynak sesi, çan sesi, et dövme sesi, dikiş makinası sesi şeklinde sonuçlanmıştır. Bu veri grafik olarak gösterilmiştir.

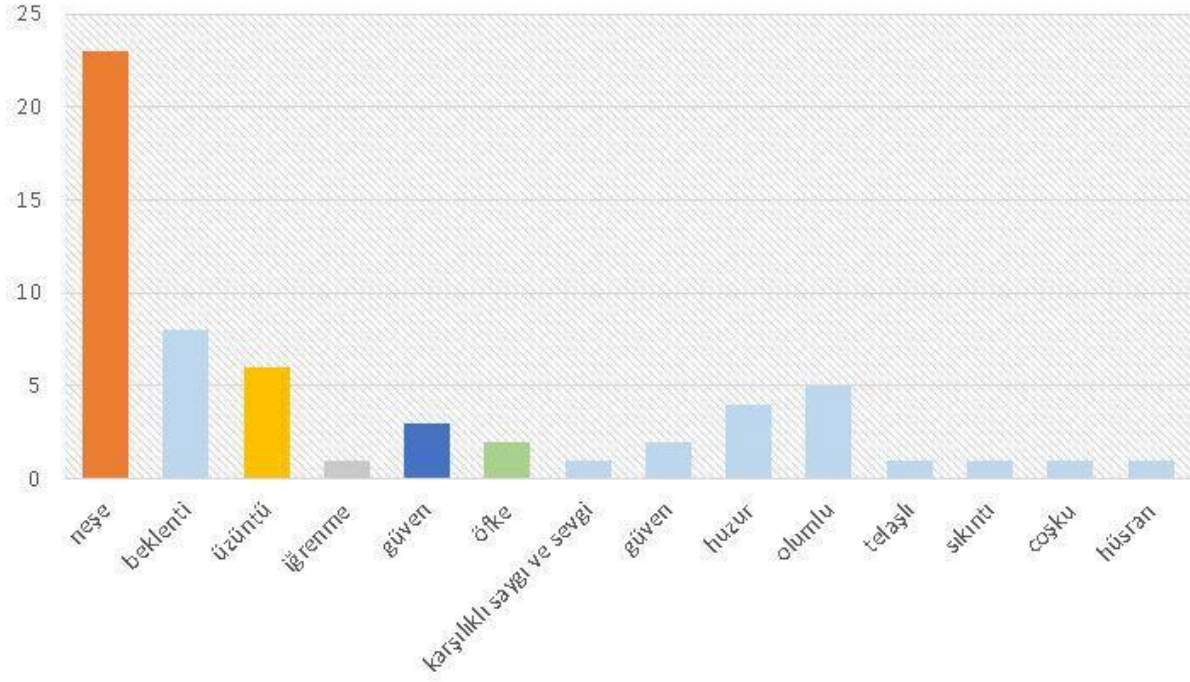

Şekil 4.21 Katılımcıların ses kaynak tanımları

Soru 14: Ses yürüyüşü sonucunda, Suriçi'ni işittiğiniz seslere ilişkin hangi duygu durumu ile tanımlarsınız ?

Ses yürüyüşü sonucunda, katılımcıların Suriçi'nde işittiği seslere ilişkin duygu durumu ile ilgili sonuçları incelediğimizde; neşe, olumlu, üzüntü, beklenti, huzur, güven, öfke, coşku, telaşlı, iğrenme ve karşılıklı saygı ve sevgi cevaplarını tespit ettik. Bu duygular çoğunlukla olumlu duygular olarak değerlendirilebilir. Katılımcıların suriçinde bulunmaları kendilerini iyi hissetmelerine neden olmaktadır.

Katılımcıların kente dair tanımlamalarını en çok ifade eden duygu durumu neşe kenti en az tanımladıkları duygu durumları telaş, sıkıntı, coşku ve hüsrân şeklinde sonuçlanmıştır. Bu veri grafik olarak gösterilmiştir.

Şekil 4.22 Katılımcıların duygu durum tanımları

Mekân duygusu, duyularımız aracılığıyla deneyimlediğimiz, duygu dünyamızı etkileyen faktörleri oluşturur. Ancak bu tek başına yeterli değildir. Mekân duygusu oluşurken yaşanmışlıkların, deneyimlerin de bu algı birlikteliğini sağladığı görülmüştür. Kentte var olan ses kaynakları ve yaşanmışlıkların insanların hissettiği duygu durumlarına etkisi olduğu görülmüştür. Bununla beraber mekânı işitsel algı üzerinden hissedilen duygu durumları ve ses kaynakları ile tanımlamanın mümkün olabileceği görülmektedir. Yaptığımız çalışmada elde edilen verilere göre ulaşılan sonuçlarda işitsel algının mekânı, dolayısıyla kenti algılamamızda, insan yaşamında önemli bir yere sahip olduğunu söyleyebiliriz. Bu tez çalışmasında Suriçi'nin algılanmasında işitsel duyunun etkileri görülmüştür.

Sorulara verilen cevapları sırasıyla yorumladığımızda katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda, her bir sorunun kendi içerisinde tez çalışmasını doğrular nitelikte sonuçlar elde ettiğini söyleyebiliriz. Tez çalışma sonuçlarının değerlendirilmesine göre bundan sonra yapılacak çalışmalara yol göstermek adına öneriler verilebilir. Bu yöntem doğrultusunda çalışmaya katılan katılımcı sayısının 48 kişiden daha yüksek olması önerilebilir. Bunun sebebi çalışma sonucunda daha çok anlamlı değerlere ulaşılabilmesidir. İşitsel algıya yönelik farklı gruplar ile çalışmalar yapılabilir. Birbirinden farklı grupların çalışmasında sonuçların nasıl çıkacağı ayrı bir çalışmanın konusunu oluşturabilir. Çalışmamızda katılımcıların kişisel bilgileri kısmında okur-yazar olup olmadıkları, eğitim durumları veya gelir durumları gibi

demografik çalışmalara esas teşkil eden sorular yer almamaktadır. Bunun nedeni an itibariyle mekânda işitilen seslerin duygu durumları üzerindeki etkisinin UNESCO'nun korunmaya değer görülen dünya tarihi ve kültürel miraslarından olan Suriçi blgesiinde varsa yaşanmışlıkların da etkisiyle katılımcıların duygu durumlarının üzerindeki etkisini ve farkındalığını oluşturmaadır. Katılımcıların kişisel bilgiler kısmında daha detaylı demografik bilgilerin yer alması halinde farklı sonuçlar doğurabilir. Çalışmanın bu açıdan ele alınması ve incelenmesi önerilebilir.

5. SONUÇ

Çalışmamızda katılımcıların kişisel bilgileri kısmında okur-yazar olup olmadıkları, eğitim durumları veya gelir durumları gibi demografik çalışmalara esas teşkil eden sorular yer almamaktadır. Bunun nedeni, an itibarıyla mekânda işitilen seslerin, duygu durumları üzerindeki etkisinin UNESCO'nun korunmaya değer görülen dünya tarihi ve kültürel miraslarından olan Suriçi bölgesinde varsa yaşanmışlıkların da etkisiyle katılımcıların duygu durumlarının üzerindeki etkisini ve farkındalığını oluşturmaktır. Tez çalışmasının araştırma ve inceleme kısmında algı konusunda yapılan çalışmalarda işitsel algının diğer algılardan geri planda kaldığı görülmektedir. Tez çalışmasında, Suriçi'ni işitsel duyularını kullanarak ses üzerinden nasıl algıladıkları ve bununla birlikte ses üzerinden nasıl hissettikleri incelenmiştir.

Çalışmada, mekân duygusunu oluşturan duyularımızdan işitsel duyunun mekânı algılamamızda ve duygu durumlarını etkileyip etkilemediğini dolayısıyla mekânın sesini ve hissettirdiği duygu durumlarını anlamak amacıyla çalışmanın yöntem kısmında Dünya İşitsel Peyzaj Projesi ve Pozitif İşitsel Peyzaj Projelerinden referans alınan ses yürüyüşü ve anket soruları anahtar noktalarda uygulanmıştır. Kuramsal temelerde de anlatıldığı gibi mekânda yaşanan deneyimler sonucu hissedilen duygu durumları yeri geldiğinde işitsel algıyla bir bütün oluşturup mekânı anlamlandırmakta ve tanımlamaktadır.

Mekân duygusu, Mekânda yaşanan olaylar ve işitilen seslerle bir bütündür. Mekânı hafızaya almak işittiğimiz sesler ile birlikte duygu dünyamızda mekân duygusunun oluşmasına neden olur. Mekânı deneyimlemeyen insanlar mekânı anımsayamaz. Zira hafızalarında yer almamıştır. Mekânda duyulan sesler orayı deneyimlediğimizi bize hatırlatır ve zihinlerimizde o mekânı canlandırır. Mekân duygusunun içinde işitilen seslerin yanı sıra o seslerin hissettirdiklerini, mekânın duygusunu tespit ederken sadece seslerin işitilmesinin değil hissedilmesinin de mekân duygusu içinde olduğu görülmüştür. İşitilen sesler mekânı çağrıştıran, hatırlatan öğelerden biridir. Ama bunu hatırlamak, canlandırmak, anlamak yeterli değil; nasıl hatırladığımız, duygu dünyamızdaki etkisidir. Martı sesi bu sesi bilmeyen kişi için korkutucu olabilir, o sestən korkabilir. Martı sesi, martıyı bilen ve martı sesini duyan daha önce deneyimleyen kişilerin zihninde canlanır. Canlandığı zaman bir duygu durumu da yaşanabilir. Bu duygu durumu pozitif veya negatif duygu durumlarını oluşturabilir. Bu çerçeveye ile ele aldığımızda çalışmamızda fark edilen şey dört ayaklı minareye geldiğinde duygu durumunun negatif duygu durumu olan hüznün şeklinde hissedilmesidir. Duygu durumu mekânı anlamlandırma ile bir bütündür. Ses mekân önemlidir. Ama mekânda yaşanan olaylar ses ile

bir bütünlük oluşturur. İşitilen sesler de duyguları etkiler. Mekânlarda sesler duyulur, orası anımsanır ama anımsandığında bir his ile anımsanır, bir duygu ile tanımlanır. Dört Ayaklı Minare' de en fazla hüznün duygusu hissedilmektedir. Yaşanan trajik olaylar, bilenler için farklı bir algı durumunu oluşturmaktadır. Orada arka planda işitilen sesler mekân duygusunda Mekân ile ilgili olayların okunması, duyulması veya yaşanması hafızalarda yer alır, zihinlerde canlanır. Sesler ile beraber mekânda hüznün olarak algılanmaktadır.

Suriçi Diyarbakır' ın tarihini yansıtan bir bölge olmakla beraber günümüzde mekânlarda insan yoğunluğunun olması yaşamın her daim dinamik bir şekilde devam etmesi mekânlarda bulunan insanların iyi hissetmesine, olumlu hissetmesine neden olmaktadır. İnsanların iletişim halinde olması küçük esnafın varlığı, tarihi ve kültürel mekânların varlığı, ana caddenin yoğunluğu, duyulan kalabalık insan sesleri; işitsel algıya odaklandığımızda günlük hayatta bizi yorduğunu düşündüğümüz seslerin gerçekte öyle olmadığını aksine Suriçi'nde bulunan insan yoğunluğunun, çalışma hayatı ve mekânların farklı işlevlere sahip olmasının bu çeşitliliğin mekânları ve çeşitli ses kaynaklarının varlığı insanlara Plutchik Duygu Tekerleği'nde yer alan pozitif duyguları hissettirmektedir. Suriçi'nde algılanan sesler yaşanan deneyimlerle ve zihinde depolanan bellek ile bir bütündür; hüznü barındırır da mutluluktur.

KAYNAKÇA

Aquinas, T. (1947). *Summa Theologica*. (Translated by Fathers of the English Dominican Province). New York : Benziger Bros edition.

Adams, M.,&Bruce, N.,&Davies, W.,&Cain, R.,&Jennings, P.,&Carlyle, A.,&Cusack, P. ve diğ. (2008). *Soundwalking as methodology for understanding soundscapes*, *Proceedings of the Institute of Acoustics*, Vol. 30 Pt. 2; 2008; https://www.researchgate.net/publication/286282168_Soundwalking_as_a_methodology_for_understanding_soundscapes_Institute_of_Acoustics_IOA erişim tarihi:25.05.2021.

Akıllıbaş, Erman (2019). “Beş Duyunun Pazarlama Algısındaki Gücü”. *Bitlis Eren Üniversitesi Akademik İzdüşüm Dergisi*. 4(1) : 97-124.

Akkaya, B. (2014). *Kentsel Ses Peyzajları: Kadıköy Tarihi Çarşı Ve Çevresinde İşitsel Katmanların Değerlendirilmesi*. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

A. L. & C. J. M. Strauss(1998). *Basics of Qualitative Research : Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory* (2 ed.). California : Sage Publications.

Almeida-Klein, S., & Pérez de Cuélla, J. (1996). *Our Creative Diversity: Report of the World Commission on Culture and Development*. Paris.

Atlı, Mehmet. (2014). *Hepsi Diyarbakır “Herkesin Bildiği Kimsenin Bilmediği”*, İstanbul : İletişim Yayınları.

Aydınlı, S. (1993). *Mimarlıkta Estetik Değerler*. İstanbul : İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Baskı.

Aydınlı, S.(2008). “Mekân” dan “Mekânsal” a: Mekânın Zamansallığı/Zamanın Mekânsallığı” ; Şentürk, A., Ural, Ş., Berber, Ö., Ve Sönmez, F. U. (Editörler) *Zaman- Mekân*. İstanbul : YEM Yayınevi (s.150-161).

Ayna, A.,&Domanıçlı, F. S. (2011).“Duyusal Hacim”, *Mimari Tasarım Eğitimi:Bütünleşme 2.Ulusal Sempozyumu*. 20-21 Ekim 2011. İstanbul : YTÜ. <https://www.academia.edu/1160136/ DUYUSAL HAC%C4%B0M> erişim tarihi:26.05.2021.

Bahalı, S. (2015). *Gezi Parkı – Tünel Meydanı Güzergâhı Üzerinde Kentsel İşitsel Ortam – Soundscape – Araştırması*. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul : İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Bakırcı, Ç. M. (2018). *Plutchik’in Duygu Tekerleği” : Duygularınızın Kökenlerini Daha Yakından Tanıyın*. Ankara : Evrim Ağacı. <https://evrimagaci.org/plutchikin-duygu-carkifelegi-duygularinizin-kokenlerini-daha-yakindan-taniyin-5407> erişim tarihi 25.05.2021.

- Budak, S.** (2000). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara : Bilim ve Sanat Yayınları. no: 1010.
- Billinghurst, M. ve Weghorst, S.**(1995).” The Use of Sketch Maps to Measure Cognitive Maps of Virtual Environments. *Proceedings Virtual Reality Annual International Symposium 11-15 March 1995*” <https://ieeexplore.ieee.org/document/512478>. erişim tarihi :26.05.2021.
- Briggs, R.**(1973). *Urban cognitive distance*. Eds: R. M. Downs ve D. Stea, Image and Environment. Chicago: IL: Aldine Publishing. pp. 361-388.
- Cain, R.,&Jennings, P.,&Adams, M.,&Bruce, N.,&Carlyle, A.,&Cusack, P.,&Davies, W., ve diğ.** (2008). SOUND-SCAPE: *A framework for characterising positive urban soundscapes*. Fransa : Euro-Noise 2008, Paris, Fransa, 29 Haziran – 4 Temmuz.
- Calvino, I.** (2014). *Görünmez Kentler*. (Çev: Işıl Saatçioğlu). İstanbul : Yapı Kredi Yayınları.
- Çakır Aydın, D.,& Dalkılıç, N.,& Dursun, F.,& Özbudak Akça, B.,& Melikoğlu, Y.**(2020). “DİYARBAKIR’IN TARİHİ SESLERİ Diyarbakır Suriçi Bölgesi’nde Akustik Mirasın Belgelenmesi ve Değerlendirilmesi” . *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. Ekim/October 2020 - Cilt/Volume:19 - Sayı/Issue:76. ISSN:1304-0278.
- Çakır Aydın,D.,&Uysal E.& Özbudak Akça,B.Y.**(2017) “Diyarbakır tarihi Suriçi bölgesi akustik mirasının değerlendirilmesi” *Mühendislik Dergisi*.Cilt: 8, 2, 3-9 Mayıs 2017 (Özel Sayı).
- Çeçen, A.R.** (2002). "Duygular İnsan Yaşamında Neden Vazgeçilmez ve Önemlidir?". *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 9(9).
- Çevikayak Yelmi,P.** (2015). “ Sound Museum of Istanbul” . *International Journal of Heritage and Sustainable Development*. Vol. 4. No. 1. pp. 193-200
- Çidam, F.B.** (2007). Diyarbakır Kent Dokusunun Turizm Ve Rekreasyon Kaynaklarının Peyzaj Mimarlığı Açısından Değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara : Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Davies, W. J.,& Adams, M. D.,&Bruce, N. S.,&Cain, R.,&Carlyle, A.,&Cusack, P.&etc.** (2013). “Perception of soundscapes: An interdisciplinary approach” . *Applied Acoustics*. 74 224–231.
- Wood, D.** (2010). *Rethinking the Power of Maps, New York and London*. The Guilford Press.
- Husserl,E.** (1950). *Cartesianische Meditationen und Pariser Vorträge*. Lahey:150 Nijhoff.
- Ekman, P.** (1994). “All emotions are basic” . *Derl, Ekman,P, Davidson, J.R, The Nature of Emotion:Fundamental Questions*, New York-Oxford University Press, ss.15-20.

Erkan,R.,&Bağlı,M. (2005). "Göç ve Yoksulluk Alanlarında Kentle Bütünleşme Eğilimi: Diyarbakır Örneği". Ankara : *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. 22(1) : 105-124.

Schelling, F. W. J. (2017). *İnsan Özgürlüğünün Özü Üzerine*. İstanbul : Ayrıntı Yayınları.

Frijda, N.H. (1988). "The laws of emotion" *American Psychologist*. S.43.ss.349-358.

Gerçekler, M.,& Yorulmaz İ.,& Ural, A. (2000). "Ses Ve Konuşma". *K.B.B. ve Baş Boyun Cerrahisi Dergisi*. 8 (1) : 71-78.

Gezer, H.(2012). "Mekânı Kavrama Sürecinde Algılama Bileşenleri," İstanbul : *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Yıl: 11 Sayı: 21 Bahar 2012 / s.1-10

Gezer, H.(2014). "Mimariyi Yaşamak". İstanbul : *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimler Dergisi*. Yıl: 13 Sayı: 26 Güz 2014 / s.227-258

Gierny, T, F. (2000). "A Space For Place In Sociology". *Annual Review of Sociology*. Vol. 26. ss. 463–96.

Göregenli, M.(2015). *Çevre Psikolojisi, İnsan Mekân İlişkileri*. İstanbul : İstanbul Bilgi Üniversitesi yayınları.

Gündoğdu,H. M.,&Kuru, A.,&Özkök,M.K. (2016)."Kırklareli Kent Algısı Üzerine Deneysel Bir Çalışma". *DergiPark, IDEALKENT*. 7(16) : 48 – 79 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/idealkent/issue/36793/419086>. erişim tarihi:25 mayıs 2021

Gürhan, N. (2016). "Diyarbakır Kent Algısı Üzerine Bir Araştırma" e-*Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi*, JOSR Kasım-2016 Cilt:8 Sayı:2 (16), s. 921-941. JOSR November-2016 Vol. 8 Issue: 2 (16), ISSN:1308-9633

Hillier, B.(1996). *Space Is the Machine: A Configurational Theory of Architecture*. Cambridge : Cambridge University Press.

İnceoğlu, M.,&Aytuğ, A.(2009)."Kentsel Mekânda Kalite Kavramı". *Megaron*. 4(3): 131-146 https://jag.journalagent.com/megaron/pdfs/MEGARON_4_3_131_146.pdf erişim tarihi:28.05.2021.

Izard, C.E. (1992), "Basic emotions, relations among emotions, and emotion- cognition relations". *Psychological Review*. 99, 561-565. http://www.communicationcache.com/uploads/1/0/8/8/10887248/basic_emotions_relations_among_emotions_and_emotion-cognition_relations.pdferişim tarihi: 28.05.2021.

Creswell J. W. (2007). *Qualitative Inquiry and Research Design* (2. ed.). California: Sage Publications. https://www.researchgate.net/profile/Rulinawaty-Kasmad/publication/342229325_Second_Edition_QUALITATIVE_INQUIRY_RESEARCH_DESIGN_Choosing_Among_Five_Approaches/links/5ee9801992851ce9e7ea3c5f/Second-

[Edition-QUALITATIVE-INQUIRY-RESEARCH-DESIGN-Choosing-Among-Five-Approaches.pdf](#) erişim tarihi: 28.05.2021.

Karakaş, S.,& Karaşın, A.,& Gürbüz, Ş.,& Özyılmaz, H.(2007). "Diyarbakır Suriçindeki Yığma Binaların Afet Potansiyeli Bakımından Değerlendirilmesi" *TMMOB Afet Sempozyumu*. (05-07 Aralık 2007) s.369-374. <https://www.imo.org.tr/resimler/ekutuphane/pdf/3918.pdf> erişim tarihi: 27 mayıs 2021.

Kaypak, Ş. (2019). "Kentın Dili Ve Mekâna Yansıması" . *5. Uluslararası Kültür ve Medeniyet Kongresi*. (12-14 Nisan 2019 Antakya) Tam Metin Kitabı, Ed. S. Cereci ve N. Akhmetov İksad Yayını ss. 42-43.

Kitchin, R.,&Freundschuh, S. M.(2000). *The Future of Cognitive Mapping Research. Cognitive Mapping: Past, Present, and Future*. (1): ss.249–61.

Lazarus, R.(1984). "On the primacy of cognition" . *American Psychologist*. S.39.ss.124-129.

Leland, R. M. (2006). *Mimarlığın Öyküsü. Öğeleri Ve Anlamı* (Çev. Ergün Akça). İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.

Leventhal, H.,&Scherer, K. (1987). "The relationship of emotion to cognition: A functional approach to a semantic controversy" . *Cognition and Emotion*. 1(1) : 3-28.

Lynch, K. (1960). *The Image of the City*. MIT:1960.

McLaren,C. (1998). Channeling Your Emotions. <http://innerself.com/>erişim tarihi:28.05.2021.

Manav,B. (2015). *Renk-Anlam-Mekân ilişkisi*, İstanbul Kültür Üniversitesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, Türkiye: 2015, DOI NO: 10.7456/10503100/003.

M. Merleau-Ponty. (2016). *Algının Fenomenolojisi*. İstanbul: İthaki.

Norberg-Schulz, C. (1971). "Existence, Space and Architecture" . *Praeger Publishers*. 120p.

Oktay, D.(2007). "Sürdürülebilirlik, yaşanılabilirlik, ve kentsel yaşam kalitesi: kavramdan uygulamaya" . *Mimarlık*, 335, 37-40. <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=53&RecID=1329>. Erişim tarihi : 28.05.2021.

Okumuş, E. (2012). "Evliya Çelebi' nin Seyahatname' sinde Diyarbakır" , *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, Sayı: VII, 26.

Ö.Adıgüzel, D. (2016). Mimari Mekânın Tanımlanması Üzerine Bir Çalışma. *Doktora Tezi*. İstanbul : T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Öner, O. (2020). “Ses Yürüyüşleri ve Mekânsal Algı Çalışmalarından Kentsel Planlamaya: Kadıköy_Akustik Örneği” . *Mimarlık ve Yaşam* : 5 (2) : 277-297 . DOI: 10.26835/my.713884

Özen, N. (1999). Diyarbakır Suriçi evlerinin ekolojik yönden incelenmesi. *Yüksek lisans tezi*. Ankara : Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Pallasmaa, J.,&Holl, S. (2011). *Tenin Gözleri: Mimarlık ve Duyular*. Yapı Endüstri Merkezi: (Çev. Aziz Ufuk Kılıç). s.89.

Payaslı Oğuz, G., & Halifeoğlu, F. M. (2017). “Geleneksel Diyarbakır Evlerinde yapım tekniği ve malzemede koruma sorunları”. Diyarbakır : *Dicle Üniversitesi Mühendislik Fakültesi. Mühendislik Dergisi*. 8(2) : 3-9. (Özel Sayı) 345-358.

Plutchik, R. (1980). “Genel bir psikoevrimsel duygu teorisi”. R. Plutchik & H. Kellerman (Ed.), *Emotion: Theory, research and experience: Cilt. 1. Duygu teorileri*. ss. 3-33. Akademik: New York..

Rapoport, A. (1982). *The meaning of the built environment a nonverb communication approach*. Sage Publications, Beverly Hills.

Semiz Cankurt, S. N., & Yurttas, N.B. (2018). “Mekânsal Algı Kavramı Ve İç Mekân Tasarımı İlişkisi”. I. Atlas Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi.

Şen,N.(2012). ‘‘Kentın Sesi’’ . Turizm Gazetesi <http://www.fullantalya.com/kentin-sesi-nizamettin-senin-kaleminden/>erişim tarihi : 02.06.2021.

Şensoy, G. (2017). *Bellek Mekânı Olarak Kent ve Kentin Müze Olma Hali*. İstanbul : Beykent Üniversitesi Yayını. ss. 43-50.

Schafer, R. M. (1994). *The soundscape: our sonic environment and the tuning of the world*, *Destiny Books*. Rochester. Vermont .

Schafer, R. M. (1977). *Our sonic enviroment and the soundscape the tunning of the world*, *Destiny Books*. Rochester. Vermont.

Tanrıverdi Kaya, A. (2019). “Üniversite Öğrencilerinin Zihinsel Haritalarında Kentin İmajı: Düzce Örneği” . *Düzce Üniversitesi. Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi. Mimarlık Bölümü. Tasarım+Kuram*. 15(28) : 165 - 178 ISSN: 1302-2636 / 1302-2636.

UNESCO (2015). *Report of the Decisions Adopted by the World Heritage Committee at its 39th Session*. WHC-15/39.COM/19, Bonn.

Yıldırım, M. (2002). Geleneksel Diyarbakır evlerinin korunmasına ilişkin bir yöntem araştırması. *Doktora tezi*. İstanbul : Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Zmudzinska-Nowak, M. (2003), "Searching for legible city form: Kevin Lynch's theory in contemporary perspective". *Journal of Urban Technology*. 10(3) : 19-39.

İNTERNET KAYNAKLARI

- [URL 1] <https://www.slideshare.net/ayseguly/gestalt-kurammekân> erişim tarihi : 06.06.2021
- [URL 2] <https://www.slideserve.com/mira/t-ket-c-davrani-i> erişim tarihi : 06.06.2021
- [URL 3] <https://www.slideshare.net/ayseguly/gestalt-kurammekân> erişim tarihi : 06.06.2021
- [URL 4] <http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/kok/algionetimi.pdf> erişim tarihi : 27.07.2021
- [URL 5] <https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/ayso.gul/63032/4.%20hafta%20duygu.pdf> erişim tarihi : 06.06.2021
- [URL 6] <http://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/world-soundscape> erişim tarihi : 06.06.2021
- [URL 7] <http://www.sfu.ca/~truax/wsp.html> erişim tarihi : 06.06.2021
- [URL 8] <https://nedir.ileilgili.org/duygu> erişim tarihi : 06.06.2021
- [URL 9] <http://www.psychologies.com.tr/plutchik-duygu-cemberi/> erişim tarihi : 06.06.2021
- [URL 10] <http://www.psychologies.com.tr/plutchik-duygu-cemberi/> erişim tarihi : 06.06.2021
- [URL 11] <https://www.sabah.com.tr/galeri/turkiye/yasadiginiz-sehrin-ismi-nereden-geliyor/22> erişim tarihi : 06.06.2021
- [URL 12] <https://twitter.com/ebubekirmsk/status/1225390612599451650/photo/1> erişim tarihi : 06.06.2021
- [URL 13] <https://www.neoldu.com/diyarbakir-surlari-hakkinda-bilgi-33950h.htm> erişim tarihi : 06.06.2021
- [URL 14] <https://www.haberler.com/21-yillik-calismasi-sona-erdi-sur-un-minyaturunu-12758624-haberi/> erişim tarihi : 06.06.2021
- [URL 15] <https://www.skylife.com/tr/2011-02/bejan-maturun-diyarbakiri> erişim tarihi : 06.06.2021

[URL 16] <https://www.haberturk.com/turkiye-nin-dunya-mirasi-vi-2885701> erişim tarihi : 06.06.2021

[URL 17]

<https://web.archive.org/web/20161229034140/http://diyarbakirturizmplatformu.org/Icerik.aspx?ID=93> erişim tarihi : 06.06.2021

[URL 18]

<https://gazetekarınca.com/2020/09/seyh-saidin-ismi-asildigi-meydandan-silinmek-isteniyor/> erişim tarihi : 06.06.2021

[URL 19]

<https://haberglobal.com.tr/gundem/90-yil-once-hava-gelmiyor-diye-yikildi-diyarbakir-surlari-yeniden-insa-edilecek-71469> erişim tarihi : 06.06.2021

[URL 20]

<https://www.google.com/maps/place/Ulu+Cami/@37.9124471,40.2358816,3a,75y/data=!3m8!1e2!3m6!1sAF1QipNk8TP0281IHjovt7tAp8NtCRxGti8hfyYEmYkl!2e10!3e12!6shttps:%2F%2F5.googleusercontent.com%2Fp%2FAF1QipNk8TP0281IHjovt7tAp8NtCRxGti8hfyYEmYkl%3Dw203-h135-k-no!7i1080!8i720!4m5!3m4!1s0x40752038157cb985:0x947682b516993561!8m2!3d37.9124753!4d40.2358852> erişim tarihi : 06.06.2021

[URL 21]

<https://www.google.com/maps/place/Ulu+Cami/@37.9124471,40.2358816,3a,75y/data=!3m8!1e2!3m6!1sAF1QipNk8TP0281IHjovt7tAp8NtCRxGti8hfyYEmYkl!2e10!3e12!6shttps:%2F%2F5.googleusercontent.com%2Fp%2FAF1QipNk8TP0281IHjovt7tAp8NtCRxGti8hfyYEmYkl%3Dw203-h135-k-no!7i1080!8i720!4m5!3m4!1s0x40752038157cb985:0x947682b516993561!8m2!3d37.9124753!4d40.2358852> erişim tarihi : 06.06.2021

[URL 22] <https://www.sanatin Yolculugu.com/diyarbakir-ulu-camii/> erişim tarihi : 06.06.2021

[URL 23] <https://www.turna.com/blog/turkiyenin-en-renkli-3-bakircilar-carsisi> erişim tarihi : 06.06.2021

[URL 24] <https://mapio.net/pic/p-13052003/> erişim tarihi : 06.06.2021

[URL 25] <https://tr.pinterest.com/pin/304767099758316351/> erişim tarihi : 06.06.2021

[URL 26] <https://twitter.com/ditavistanbul/status/1152896139240312833> erişim tarihi : 06.06.2021

[URL 27] https://mekân360.com/sanaltur_dort-ayakli-minare-diyarbakir_1663.html erişim tarihi : 06.06.2021

[URL 28] <https://twitter.com/saripiso1/status/1226954867320684544> erişim tarihi : 06.06.2021

[URL 29] <https://twitter.com/azizodabasi1/status/1231845786260037632> erişim tarihi : 06.06.2021

EK

EK 1: Anket Formu

ANKET FORMU

Sayın Katılımcı, bu çalışma Diyarbakır ili Suriçi tarihi bölgesinde bulunan işitsel ses kaynaklarının algılanması ve hissedilen duygu durumlarını incelemek amacıyla yapılmaktadır. Anket sonuçlarını içtenlikle yanıtlamanız çalışmanın bilimsel olarak daha iyi sonuçlara erişmesine katkı sunacaktır. Araştırmanın sonuçları tamamen bilimsel bir amaçla kullanılacak olup, isim belirtilmesine gerek yoktur. Kıymetli zamanınızı ayırarak tez çalışmamıza sağladığınız katkılardan dolayı teşekkür ederiz.

Mimar Zerican İPEKYÜZ

BİRİNCİ AŞAMA SORULARI

Soru 1: Cinsiyetiniz?

Kadın

Erkek

Soru 2: Doğum yılınız nedir ?

1965 - 1979

1980 - 1999

2000 ve sonrası

Soru 3: Suriçi'ni ziyaret amacınız nedir?

Suriçi'nde çalışmak

Suriçi'nde oturmak

Suriçi'ni gezmek/dolaşmak

Soru 4: Kent mekânını algımlarken beş duyunuz içerisinde işitme duyunuzun kullanım derecesi yüksektir.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum

Soru 5: Kente dair ses algınızın hissettiğiniz duygu durumlarına etkisi vardır.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum

İKİNCİ AŞAMA SORULARI

Soru 6: Şu anda bulunduğunuz anahtar nokta üzerinde işittiğiniz ses kaynakları nelerdir ? Liste dışında işittiğiniz ses kaynağı varsa en alt kısma yazabilirsiniz. Liste diğer sayfada devam etmektedir.

	Dağ Kapı	Ulu Camii Meydanı	Bakırcılar Çarşısı	Dört Ayaklı Minare	Demirciler Çarşısı
Rüzgârın Sesi					
Ateş Sesi					
Kuş Sesleri					

Böcek Sesleri					
Diğer Hayvan Sesleri					
Konuşma Sesi					
Yürüyüş Sesi					
Dolmuş Muavini Sesi					
Çocuk Sesleri					
Mağaza Satıcısı Sesi					
Sokak Satıcısı Sesleri					
Sokakta Çalınan Müzik Sesi					
Dengbej Sesi					

Esnaflar Dükkanlarında Çalan Müzik Sesi					
Araç Sesi					
At Arabası Sesi					
El arabası Sesi					
Demircilerin Kaynak Sesi					
Bakırcıların Çekiç Sesi					
Kazan Sesi					
Ayakkabı Tamir Sesi					
Dikiş Makinası Sesi					
Taş Dövme Sesi					
Et Dövme Sesi					

Trafik Sesleri					
İnşaat Sesleri					
Kolluk Güçleri Polis Sesi (Zabıta/Bekçi/Polis)					
Ezan Sesi					
Çan Sesi					
Sela Sesi					
Korna Sesi					
Telefon Sesi					
Diğer Uyarıcı Sistem Sesleri					
Diğer Sinyal Sesleri					
Diğer					

Soru 7: Şuanda bulunduğunuz mekânda hissettiğiniz duygu durumları nelerdir? Liste dışında hissettiğiniz bir duygu durumu varsa en alt kısma yazabilirsiniz.

	Dağ Kapı	Ulu Camii Meydanı	Bakırcılar Çarşısı	Dört Ayaklı Minare	Demirciler Çarşısı
Neşe					
Beklenti					
Üzüntü					
İğrenme					
Korku					
Şaşırma					
Güven					
Öfke					

ÜÇÜNCÜ AŞAMA SORULARI

Soru 8: Ses yürüyüşü sonucunda, ilk kez işittiğiniz bir ses kaynağı oldu mu ?

Evet

Hayır

Soru 9: Ses yürüyüşü sonunda; işittiğiniz seslerin Suriçi'ne ilişkin genel algı durumunuzu etkilediğini düşünüyor musunuz?

Evet

Hayır

Soru 10: Etkilediyse nasıl etkiledi?

Olumlu

Olumsuz

Soru 11: Ses yürüyüşü sonunda; işittiğiniz seslerin Suriçi'ne ilişkin hissettiğiniz genel duygu durumunuzu etkilediğini düşünüyor musunuz?

Evet

Hayır

Soru 12: Etkilediyse nasıl etkiledi ?

Olumlu

Olumsuz

Soru 13: Ses yürüyüşü sonunda; Suriçi'ni tek bir ses kaynağı ile tanımlarsanız bu hangisidir? (Yukarda 6.soruda yer alan listeden faydalanabilirsiniz.)

Soru 14: Ses yürüyüşü sonunda; Suriçi'ni tek bir duygu durumu ile tanımlarsanız bu hangisidir ? Yukarda 7.soruda yer alan listeden faydalanabilirsiniz.

Anket sorularımız bitmiştir.

İyi Günler Dileriz.

